

FACULTEIT
RECHTSGELEERDHEID

Class actions in België: een nuttig instrument?

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Rechten
ingediend door (20042201) **Palsterman Tom**

Academiejaar 2009-2010

Promotor :

Prof. Dhr. R. Steennot

Commissaris :

Assistente Mevr. S. De Geyter

Voorwoord

Deze masterproef is het afsluitend hoofdstuk van mijn studies in de Rechten. Ondanks de soms moeilijke combinatie werken en studeren heb ik nog geen seconde spijt gehad van mijn keuze om werkstudent te worden vanaf de start van mijn masterjaren. In de praktijk bleek vaak dat ik in mijn job reeds in aanraking was gekomen met bepaalde rechtsmateries waardoor ik de stof van mijn studievakken beter en vaak ook gemakkelijker begreep. Anderzijds, kon ik door mijn eerste praktijkervaring ook de keuze van mijn vakken beter afstemmen op mijn interesses en mijn werkgebied. De universiteit is nog niet zo lang geleden gestart met het aanbieden van de mogelijkheid om een kortstondige stage te volgen in de laatste jaren van de studie. Door mijn persoonlijke ervaringen kan ik dit enkel toejuichen.

Ondanks enkele tegenslagen en hindernissen is dit document afgerond. Dit is natuurlijk niet alleen aan mijn inspanningen te danken. Zonder de steun van vrienden, familie en de universiteit zou dit werkstuk niet tot stand zijn gekomen. Daarom wil ik dan ook iedereen bedanken die zijn steentje bijgedragen heeft op moreel en/of intellectueel vlak. In het bijzonder wil ik professor R. Steennot bedanken om mijn werk van nabij op te volgen en advies te geven daar waar nodig. Verder ben ik duizend maal dank verschuldigd aan mijn vriendin Fleur die me moed insprak op de moeilijke momenten, me aanmaande om op tijd een kopie te bewaren en verschillende malen de tekst nagelezen heeft op tikfouten. Bij het analyseren van het wetsontwerp heb ik meermaals van gedachten kunnen wisselen met Mevr. S. De Pauw, waarvoor mijn dank. Dan wil ik ook nog de mensen bedanken waarbij het allemaal begon. Mijn ouders hebben mij de unieke kans gegeven om de studies aan te vatten die ik altijd al had willen doen. Zonder hun financiële, maar vooral morele steun was er nooit sprake geweest van enig universitair diploma. Daarom ma en pa, duizendmaal dank.

Door mijn vrij unieke situatie heb ik ook nog andere mensen te bedanken. Dankzij de flexibiliteit van mijn werkgever KBC kon ik mijn voltijdse baan combineren met mijn laatste twee masterjaren. Ik weet dat het niet altijd even evident was om mij gedurende bepaalde periodes in het jaar voor een langere tijd vrijaf te geven. Verder heb ik dankzij hen ook de kans gehad om twee seminaries van het Instituut voor Bedrijfsjuristen te volgen i.v.m. het onderwerp van deze masterproef. In mijn directe werkomgeving kon ik altijd rekenen op veel begrip van mijn collega's en altijd stond er wel iemand klaar om te vragen hoe alles vlotte. Daarom wil ik specifiek mijn leidinggevenden Wilfried, Christel en Ellen bedanken, samen met mijn collega's Dennis, Kim, Lieve, Els, Hervé, Thomas, Karolien, Elisa, Isabel en Tommy, voor alle hulp en interesse.

Ondanks dit uitgebreid dankwoord zijn er nog heel wat mensen die ik niet bij naam genoemd heb, maar waar ik enorm veel steun van gekregen heb. Ook voor deze mensen een oprechte 'dank u wel'.

Inhoudstafel

Voorwoord	3
Inhoudstafel	5
Afkortingen	8
Algemene Inleiding	9
1. Toepassingsgebied	13
1.1. Wat is een class action?.....	13
1.2. De verschillende soorten massaschade nader toegelicht.....	16
1.2.1. Toelichting.....	16
1.2.2. Gefixeerde schade (fixatieschade).....	16
1.2.3. Sluipende massaschade	17
1.2.4. Strooischade	18
1.3. De beoogde doelen van een collectieve procedure om claims bij massaschade af te handelen.....	19
1.4. Conclusie	21
2. Historische kijk	22
2.1. De voordelen van zich te groeperen	22
2.2. Engeland.....	22
2.3. Amerika	23
3. Voor – en nadelen van een collectieve vordering	25
3.1. Toelichting.....	25
3.2. Voordelen	25
3.2.1. Verruimde toegang tot de rechter	25
3.2.2. Het ontstaan van schaalvoordelen en het verhogen van de efficiëntie.....	26
3.2.3. Betere naleving afdwingen van de bestaande regels	27
3.2.4. Meer rechtszekerheid creëren voor beide partijen	27
3.2.5. Het potentieel afschrikkend effect	27
3.3. Nadelen.....	28
3.3.1. Mogelijke neerwaartse spiraal voor een bedrijf.....	28
3.3.2. Benadeelden te weinig betrokken in het proces.....	29
3.3.3. Hogere prijzen	29
3.3.4. Mogelijke chantage tot minnelijke schikking	30
3.3.5. Hoge vergoeding voor de advocaten, lage vergoeding voor de gedupeerden.....	30
3.4. Conclusie	31

4.	Drempels voor particulieren om een vordering in te stellen in België	33
4.1.	De achterstand van justitie	33
4.2.	De complexe regeling van de rechtsplegingvergoeding	33
4.3.	Het calimero-complex	36
5.	Huidige situatie in België voor het vorderen van schade.....	37
5.1.	De vereisten van belang en hoedanigheid	37
5.2.	Stakingsvorderingen ter bescherming van de consument	39
5.3.	Milieuverenigingen en andere organisaties.....	41
5.3.1.	Vorderingsrecht van milieuverenigingen	41
5.3.2.	Andere uitzonderingen	42
5.4.	Procesvertegenwoordiging, de oplossing voor Deminor.....	43
5.5.	De technieken van samenhang en de vordering in tussenkomst.....	45
5.6.	Burgerlijke partijstelling bij een strafvordering.....	48
5.7.	Besluit.....	49
6.	De situatie in Amerika.....	51
6.1.	Inleiding.....	51
6.2.	Beschrijving van de huidige regeling	53
6.2.1.	Certificatiefase	53
6.3.	Beschikking.....	57
6.4.	Notificatieprocedure	58
6.5.	De rechterlijke uitspraak.....	59
6.6.	Belichting van enkele Amerikaanse gebruiken.....	60
6.6.1.	Toelichting.....	60
6.6.2.	Contingency fee	60
6.6.3.	Discovery.....	62
6.6.4.	Punitive damages	63
6.6.5.	Coupon settlements.....	64
6.7.	Evaluatie van het Amerikaans model.....	65
7.	Stand van zaken in Europa	68
7.1.	Inleiding.....	68
7.2.	Initiatieven.....	69
7.3.	Toekomst.....	73
8.	Situatie in Nederland.....	74
8.1.	Collectieve actie.....	74
8.2.	De Nederlandse regeling	75
8.3.	Evaluatie van het Nederlands model	78
9.	Initiatieven in België.....	80
9.1.	Wetsvoorstellen en het huidige wetsontwerp.....	80
9.1.1.	Wetsvoorstel van Mevr. De Meyer.....	81

9.1.2.	Wetsvoorstel van Dhr. Van Hecke en Mevr. Gerkens samen met Dhr. Landuyt	81
9.1.3.	Wetsvoorstel van Dhr. Van Hecke en Dhr. Henry	82
9.2.	Het huidig wetsontwerp.....	85
9.2.1.	Analyse van het huidige wetsontwerp	85
9.2.2.	Wat is het voorwerp van de nieuwe regeling?	86
9.2.3.	Welke nieuwe mogelijkheden voor collectieve actie worden er ingevoegd?	88
9.2.4.	Bestaan er verschillen tussen de Franstalige en Nederlandstalige versie van het wetsontwerp?.....	89
9.2.5.	Wat zijn de ontvankelijkheidsvoorwaarden?	90
9.2.6.	Hoe worden de leden van de groep bepaald?.....	93
9.2.7.	Hoe gebeurt de notificatie?	96
9.2.8.	Zijn de leden van de groep betrokken bij beslissingen?.....	97
9.2.9.	Hoe zal een dergelijke procedure gefinancierd worden?	97
9.2.10.	Welke rechtbank is bevoegd om kennis te nemen van collectieve vorderingen en homologatie te verlenen aan voorgelegde akkoorden?.....	100
9.2.11.	Wat is de band tussen de strafvordering en de burgerlijke vordering?	101
9.2.12.	Is de rechterlijke uitspraak uitvoerbaar bij voorraad?	103
9.3.	Aanpassingen aan het reglement van de Brusselse balie.....	104
9.4.	Besluit.....	105
10.	Bijkomende overwegingen rond het invoeren van een collectieve procedure.....	107
10.1.	Toelichting.....	107
10.2.	Belichting van enkele belangrijke overwegingen	107
10.2.1.	Voorschotten voor slachtoffers	107
10.2.2.	Invloed van arbitrageclausules.....	109
	Algemeen Besluit	111
	Referentielijst.....	114
	Bijlagen	127

Afkortingen

art.	artikel
bv.	bijvoorbeeld
Dhr.	De heer
d.m.v.	door middel van
e.d.	en dergelijke
enz.	enzovoort
e.v.	en volgende
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
F.R.C.P.	Federal Rules of Civil Procedure
Ger. W.	Gerechelijk Wetboek
i.p.v.	in plaats van
i.v.m.	in verband met
m.a.w.	met andere woorden
m.b.t.	met betrekking tot
Mevr.	Mevrouw
n.a.v.	naar aanleiding van
nl.	namelijk
o.a.	onder andere
o.m.	onder meer
t.a.v.	ten aanzien van
t.o.v.	ten overstaan van
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WCAM	Wet Collectieve Afwikkeling Massaschade

Algemene Inleiding

Probleemstelling

In navolging van andere landen wil men in België een kader scheppen om collectieve vorderingen op een gestructureerde manier te laten verlopen. Er zijn reeds verschillende voorbeelden van dergelijke procedures beschikbaar in de ons omringende landen. Dit geeft de Belgische beleidsmakers de kans om rekening te houden met de zwaktes, alsook de sterktes van bepaalde systemen en keuzes. De invoering van een systeem voor collectieve vorderingen zal een grote invloed uitoefenen op de reeds bestaande wetgeving, die hieraan zal moeten aangepast worden. Aangezien dit een controversiële vernieuwing betekent in België, is dit onderwerp voer tot discussie voor alle belanghebbende partijen.

Doelstelling

Het is de bedoeling, door het invoeren van nieuwe regels, de efficiëntie te verhogen t.o.v. de huidige procedures. In deze masterproef zal ik onderzoeken of het invoeren van dergelijk systeem van collectieve vorderingen, zoals nu voorlopig vastgelegd in het wetsontwerp, nuttig en werkbaar kan zijn in België en welke risico's dit allemaal met zich meebrengt. Door voorvallen zoals de Fortis-affaire is er in België een zekere welwillendheid ontstaan om alternatieve manieren van schadeafwikkeling te bekijken. Na een analyse moet blijken of een dergelijk systeem iets bijbrengt aan de huidige mogelijkheden om gevallen van massaschade te behandelen.

Methoden

Om deze masterproef te schrijven heb ik gebruik gemaakt van zowel binnenlandse als buitenlandse bronnen. Als basis heb ik rechtsleer uit verscheidene landen geraadpleegd via boeken, tijdschriften, internet enz. De databank Elin¹ en juridische sites zoals o.m. Jurisquare² en Jura³ waren hierbij een grote bron van inspiratie. Bij de bespreking van het Amerikaanse systeem en de Nederlandse aanpak heb ik ook gebruik gemaakt van de beschikbare relevante rechtspraak. Daarnaast wendde ik ook teksten, zoals het huidige wetsontwerp, de reglementen van de verschillende balies, de commentaren en adviezen van de betrokken partijen en de vigerende wetteksten als werkbronnen aan voor wat betreft het deel over de collectieve vordering in België.

Structuur

In het eerste deel van deze masterproef zal het begrip ‘*class action*’ worden toegelicht. De belangrijkste kenmerken van het instrument worden opgesomd, alsook de soorten massaschade die kunnen voorkomen. Daarna worden de doelen besproken die worden nagestreefd met het gebruik van een dergelijke procedure. Vervolgens zal ik via een historische terugblik de oorsprong van de collectieve actie schetsen. Het is immers goed om de achtergrond te kennen en de context te begrijpen waarin dergelijk ideeëngoed tot stand is gekomen.

In het derde deel zullen de voor- en nadelen van collectieve vorderingen opgelijst worden. Een klare kijk op de positieve en negatieve kanten kan bijdragen tot het debat dat momenteel heerst in België omtrent een collectieve procedure inzake massaschadeafwikkeling.

In de daaropvolgende delen werp ik kort een blik op de huidige situatie in België. Er bestaan nog altijd drempels, zowel financiële als morele, die een particulier zullen afremmen in zijn bereidheid om een vordering in te stellen. Verder wordt de huidige situatie, wat betreft de mogelijkheden om collectief op te treden tegen inbreuken, weergegeven.

---

¹ <http://elin.ugent.be>, geconsulteerd tijdens de hele voorbereiding van mijn masterproef.

² <http://www.jurisquare.be>, geconsulteerd tijdens de hele voorbereiding van mijn masterproef.

³ <http://www.jura.be>, geconsulteerd tijdens de hele voorbereiding van mijn masterproef.

In deel 6 wordt de Amerikaanse procedure uitgelegd. De Verenigde Staten blijft het land bij uitstek om de voor- en nadelen van dit systeem onder de loep te nemen, omwille van hun voorsprong betreffende de wetgeving en ervaringen inzake *class actions*. Door de ervaringen in Amerika te bestuderen, kunnen onze beleidsmakers leren uit de excessen die momenteel toegeschreven worden aan de Amerikaanse *class action*. Hoewel men er gebruik maakt van bepaalde filters om te beletten dat er onredelijke processen worden gestart, blijven er nog al te vaak bizarre uitspraken bestaan. Bij de invoering van een collectieve procedure in België zal men dan ook heel omzichtig te werk moeten gaan en zullen de beleidsmakers het nodige denkwerk dienen te verrichten om de voorwaarden voor een dergelijke procedure transparant, maar toch voldoende streng te maken.

In onze huidige samenleving kunnen we niet om het feit heen dat we in een ééngemaakt Europa leven. Dit heeft natuurlijk ook zijn gevolgen. Hoe langer, hoe meer zal Europese regelgeving ons dagelijks leven beïnvloeden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er reeds een aantal initiatieven gestart zijn i.v.m. collectieve procedures. In deel 7 geef ik een bondige omschrijving van deze voorstellen.

Deel 8 beschrijft de Nederlandse procedure. Dit buurland heeft sinds kort zijn wetgeving aangepast teneinde een collectieve vordering mogelijk te maken. In Nederland gebruikt men een afgeslankte versie van de Amerikaanse *class action*. Omwille van de nabijheid bij België lijkt het mij interessant om even stil te staan bij dit alternatief.

Vervolgens bespreek ik in deel 9 de verschillende initiatieven die reeds voorgesteld werden. De grootste aandacht zal uitgaan naar het Belgische wetsontwerp dat momenteel op tafel ligt ter discussie. Bij bepaalde aspecten van het wetsontwerp zal ik, zowel persoonlijke opmerkingen, als opmerkingen van consumentenorganisaties en vertegenwoordigers van de ondernemingen, formuleren.

Als laatste deel volgt er een belichting van enkele aspecten die de aandacht verdienen bij het invoeren van een collectieve procedure. Deze masterproef eindigt met een algemeen besluit waarin ik een antwoord zal formuleren op de vraag of een *class action* nuttig kan zijn in ons Belgisch rechtstelsel.

1. Toepassingsgebied

1.1. Wat is een class action?

Het begrip ‘*class action*’⁴ is in ons land een relatief onbekend gegeven. Het Belgisch juridisch systeem is vooralsnog gebaseerd op een model waarin eisers een individueel en eigen belang moeten kunnen aantonen om een vordering in te stellen. Er is dan ook nog geen wettelijk tekst in België die een allesomvattende juridische definitie van deze term bevat. In de Nederlandse taal gebruikt men niet de term *class action*, maar spreekt men van een collectieve vordering, of nog, een groepsvordering. Om een eerste beeld te schetsen van wat er nu precies wordt bedoeld met een *class action*, volgt er een korte omschrijving van het begrip.

We spreken van een *class action* wanneer één of meerdere personen een vordering instellen als vertegenwoordiger (de *lead plaintiff*) van een groep van belanghebbenden, de *class*⁵. De vertegenwoordiger zal instaan voor een aantal organisatorische taken⁶. Hij zal een bekwame advocaat moeten inhuren en een gemotiveerde aanvraag indienen voor het starten van een *class action*. In ruil voor deze inspanningen zijn er natuurlijk een aantal voordelen verbonden aan de rol van vertegenwoordiger. Zo zal hij betrokken worden bij het evalueren van schikkingsvoorstellen en zal hij mogelijks een hogere schadevergoeding ontvangen in het licht van zijn geleverde inspanningen en gemaakte kosten.

---

⁴ Door het internationaal karakter van het onderwerp zal er op sommige plaatsen in deze masterproef gebruik gemaakt worden van bewoordingen in een andere taal dan het Nederlands. Begrippen ontleend uit een vreemde taal zullen niet vertaald worden naar het Nederlands, maar worden aangeduid in cursief.

⁵ K. WAGNER, “Collectieve acties in het Belgisch recht”, *P. & B.* 2001, 152; R. MULHERON, *The Class Action In Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*, Oxford, Hart Publishing, 2004, 4.

⁶ X, “Class Action Lawsuits: What’s In It For the Lead Plaintiff?”, http://law.freeadvice.com/litigation/class_actions/class-action-lead-plantiff.htm, geconsulteerd op 4 juli 2010.

Niet iedereen zal lid kunnen worden van de groep. Vereist zal zijn dat de leden van de groep zich in een gelijkaardige rechtspositie bevinden waarbij ze soortgelijke aanspraken kunnen maken t.a.v. eenzelfde tegenpartij⁷. Het is hierbij niet vereist dat de leden reeds individueel geïdentificeerd zijn. De vertegenwoordiger van de *class* zal handelingen stellen die toerekenbaar zijn aan alle leden van de groep. Voor de volledigheid wil ik er op wijzen dat in Amerika de ‘*class*’ ook een groep van gedaagden kan zijn⁸.

Eens de rechter een beslissing heeft genomen, zal deze gelden voor elk lid van de groep⁹. Een belangrijk element in dit verband is de a priori keuze voor ofwel het systeem van *opt out* ofwel voor het systeem van *opt in*¹⁰. Het systeem van *opt out* houdt in dat iedereen die schade heeft geleden bij een welbepaald schadegeval, verondersteld wordt deel te nemen aan de collectieve vordering. Zij die niet wensen deel te nemen aan de collectieve vordering dienen hiervan duidelijk blijk te geven.¹¹

De *class action* waarbij het systeem van *opt out* wordt gehanteerd, zou tot gevolg moeten hebben dat er heel wat minder individuele vorderingen ingesteld worden. De reden hiervoor kan gevonden worden in het feit dat, de drempel voor de benadeelden om deel te nemen aan de collectieve actie, danig verlaagd zal worden aangezien er geen actieve handeling verlangd zal worden van hen. Een daling van het aantal processen levert logischerwijs proceseconomische voordelen op. De soort van schade¹² die zich heeft gemanifesteerd, kan een invloed uitoefenen op de keuze die gemaakt moet worden omtrent een systeem van *opt in* of *opt out*.

---

⁷ I. N. TZANKOVA, *Strooischade: een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2005, 15.

⁸ C. CAUFFMAN, “Een model voor een Belgische class action? De advocatuur neemt het voortouw”, *R.W.*, 2009-2010, 690-708.

⁹ O. DE SCHUTTER, *Fonction de juger et droits fondamentaux*, Brussel, Bruylant, 1999, 907.

¹⁰ I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 147-152.

¹¹ E. WERLAUFF, “Class actions in Denmark”,

http://www.law.stanford.edu/display/images/dynamic/events_media/Demark_Legislation.pdf, geconsulteerd op 13 juli 2010.

¹² Voor een bespreking van de soorten schade, zie 1.2. van deze masterproef.

Als we bv. te maken hebben met strooischade is een systeem van *opt out* te verkiezen boven een systeem van *opt in* volgens bepaalde rechtsleer¹³. Bij strooischade is het nl. zo dat de verschillende leden van de *class* een beperkte schade hebben geleden, waardoor het voor hen individueel niet de moeite waard is om een vordering in te stellen. Door voor *opt out* te kiezen wordt de drempel om toe te treden tot de collectieve vordering verkleind voor de gedupeerden waardoor de grootte van de *class* sterk kan verschillen van de grootte bij een systeem van *opt in*¹⁴. Het systeem waarbij benadeelden automatisch lid zijn van de groep, kan volgens bepaalde auteurs, in een aantal omstandigheden een schending uitmaken van art. 6 EVRM¹⁵. De voor- en nadelen van beide systemen zullen verder in deze masterproef nader worden toegelicht in deel 3.

Een groepsvordering kan niet worden gelijkgesteld met een procedure waarbij individuele vorderingen van verscheidene partijen in één proces worden behandeld omdat ze een nauwe samenhang vertonen. De leden bij een groepsvordering zullen via de vertegenwoordiger één procespartij vormen, terwijl in de tweede situatie het onderscheid tussen de individuele partijen zal blijven bestaan. Bij een groepsvordering zal dus niet elke individuele benadeelde zelf zijn rechten uitoefenen, maar één vertegenwoordiger zal dit doen voor de hele groep.

De vorderingen kunnen velerlei onderwerpen hebben. Zo zijn er al *class actions* gevoerd tegen de banksector, de energiesector, farmaceutische bedrijven, de tabaksindustrie enz. In onze moderne maatschappij is de globalisering helemaal doorgedrongen. Doordat bepaalde producten of handelingen een zeer breed publiek kunnen bereiken, zal het aantal slachtoffers bij een schadegeval veel groter zijn dan voorheen het geval was en zal de getroffen groep mogelijk geografisch ook erg verspreid zijn. Om de extra hindernissen die dergelijke gevallen met zich meebrengen te ondervangen, is de *class action* in het leven geroepen.

---

¹³ E.-J. ZIPPRO, *Privaatrechtelijke handhaving van mededingingsrecht*, Deventer, Kluwer, 535.

¹⁴ I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 148.

¹⁵ A. F. J. A. LEIJTEN, *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2005-2006*, Deventer, Kluwer, 2006, 196.

1.2. De verschillende soorten massaschade nader toegelicht¹⁶

1.2.1. Toelichting

Onder massaschade begrijpt men in het algemeen, de schade, toegebracht aan een groot aantal schadelijders door één of meerdere schadeveroorzakers, waarbij er één of meerdere gemeenschappelijke rechtsvragen de band vormen tussen de verscheidene gedupeerden¹⁷. Men kan in massaschade een onderscheid maken tussen enerzijds substantiële schade¹⁸ en anderzijds strooischade¹⁹. Bij substantiële schade is het voor de gedupeerden financieel aantrekkelijk om een individuele vordering in te stellen, omdat de potentiële baten veel hoger zullen liggen dan de kosten. Mogelijks kiezen benadeelden misschien toch voor een collectieve actie omwille van proceseconomische redenen. Bij strooischade zal een individuele vordering financieel niet wenselijk zijn, waardoor collectieve acties een oplossing kunnen bieden. Bij gefixeerde schade en sluipende schade zal men in de meeste gevallen te maken hebben met substantiële schade.

1.2.2. Gefixeerde schade (fixatieschade)

Gefixeerde schade ontstaat door een blootstelling van een grote groep mensen aan een zelfde schadegeval veroorzaakt door eenzelfde schadeveroorzaker. De gebeurtenis die de schade veroorzaakt heeft, is begrensd in de tijd. Het tijdstip van het ontstaan van het schadegeval is, in tegenstelling tot sluipende massaschade, gekend. Voorbeelden hiervan zijn o.a. het Heizeldrama of de ramp met de veerboot Herald of Free Enterprise.

---

¹⁶ E. DE BAERE, "Procederen in zaken van massaschade: naar een class action in Belgisch recht", *T.P.R.* 2007-1, 12.

¹⁷ I. N. TZANKOVA, *Strooischade: een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2005, 15.

¹⁸ E.-J. ZIPPRO, *Privaatrechtelijke handhaving van mededingingsrecht*, Deventer, Kluwer, p 485 e.v.

¹⁹ I. N. TZANKOVA, *Strooischade: een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2005, 15-16 en 24.

1.2.3. Sluipende massaschade²⁰

Sluipende massaschade kan niet toegewezen worden aan één enkele gebeurtenis maar aan een reeks van gelijkaardige gebeurtenissen. Hierdoor is het vaak moeilijk om te achterhalen welke gebeurtenis de schade heeft veroorzaakt, alsook het ogenblik waarop deze schade is ontstaan. Ook het aantal benadeelden is bij sluipende massaschade niet altijd duidelijk, omdat de schade bij de verschillende benadeelden op verschillende tijdstippen kan ontstaan. Een voorbeeld hiervan zijn de asbestslachtoffers waar er zich, pas na vele jaren en op verschillende tijdstippen, ernstige ziekteverschijnselen hebben ontwikkeld.

Collectieve actie ondernemen tegen dergelijke schade kan moeilijkheden met zich meebrengen. In Amerika heeft het Hooggerechtshof vastgesteld dat het gebruik van een *class action* niet geschikt is om gevallen van sluipende massaschade, zoals de schade door asbest, aan te klagen²¹. Het Hof stelde dat het Congres het heft in handen moest nemen om een nationaal administratief systeem van claimafhandeling te organiseren voor slachtoffers van asbestproducten²². Deze manier zou beter aangepast zijn aan de behandeling van dergelijke zaken dan een onoverzichtelijke kluwen van vorderingen. Onderzoek heeft immers uitgewezen dat minder dan de helft van de gespandeerde bedragen in de Verenigde Staten rond asbestzaken uiteindelijk ten goede kwamen aan de slachtoffers, inclusief de toekomstige slachtoffers²³.

Het grote probleem situeert zich vooral in het feit dat het haast onmogelijk is om een accurate schatting te maken van het aantal slachtoffers, aangezien de schade zich vaak maar na jaren manifesteert. De definitieve afhandeling van dergelijke zaken kan hierdoor jaren aanslepen.

---

²⁰ I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 4-6.

²¹ P. WALDMEIR, "FT. Opinie. Amerikaans rechtssysteem wars van alle logica", <http://users.khbo.be/lodew/Asbestaansprakelijkheid.htm> en X., "On Petition For A Writ of Certiorari ToThe California Court Of Appeal, Second Appellate District, Division Two", http://www.unitedpolicyholders.org/pdfs/Fuller_Amicus.pdf, geconsulteerd op 24 maart 2010.

²² J. GINSBURG, <http://www.law.cornell.edu/supct/html/96-270.ZO.html> en P. J. HAGAN, "Ortiz v. Fibreboard: Another blow to plaintiffs' classes as a means to resolve "mass tort" litigation", http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3968/is_199910/ai_n8871464/, geconsulteerd op 26 juli 2010.

²³ S. J. CAROLL, D. R. HENSLER, J. GROSS, E. M. SLOSS, M. SCHONLAU, A. ABRAHAMSE, J. S. ASHWOOD, "Asbestos Litigation", Santa Monica, CA: *RAND Institute for Civil Justice*, 2005. MG-162. 170 ; S. J. CAROLL, "RAND STUDY FINDS MORE THAN 730,000 PEOPLE HAVE FILED ASBESTOS INJURY CLAIMS IN U.S., COSTING DEFENDANTS MORE THAN \$70 BILLION", <http://www.rand.org/news/press.05/05.10.html>, geconsulteerd op 20 juli 2010.

Ook hebben we hier te maken met een lastige bewijsproblematiek. Het spreekt voor zich dat door de grote tijdsspanne die verlopen is tussen de schadeverwekkende oorzaak en het ontdekken van de schade, het moeilijker wordt om het causaal verband tussen beide aan te tonen. Bij het omzetten van het Belgische wetsontwerp naar een effectieve wet zal er aandacht nodig zijn voor deze verwickelingen die door de praktijk naar boven zijn gekomen.

1.2.4. Strooischade²⁴

Men spreekt van strooischade²⁵ in situaties waar de veroorzaakte schade aan elk individu zo gering is, dat het voor elke benadeelde individueel vaak niet de moeite en de kosten loont om een vordering in te stellen. De som van de veroorzaakte schade aan alle individueel benadeelden tesamen, is echter wel aanzienlijk²⁶. De schadeverwekker zal in de meeste gevallen niet de intentie hebben om te onderhandelen over een schikking, indien er niet zoiets bestaat als een collectieve vordering. Als voorbeeld van dergelijke schade kan men de situatie aanhalen waar de afronding van de benzineprijs fout is gebeurd bij de tankstations verbonden aan dezelfde distributiehouders²⁷.

Strooischade zelf kan nog opgedeeld worden in twee types. Bij het eerste type van strooischade zal het nadeel dat de gedupeerde geleden heeft, te klein zijn om op individuele basis herstel af te dwingen, maar zal een deelname in een collectieve vordering wel nog economisch verantwoord zijn. Bij het tweede type van strooischade zal de schade per individu echter zo klein zijn dat zelfs een collectieve actie de moeite niet meer loont voor een benadeelde. Er zal geen prikkel zijn die de gedupeerde zal aanzetten om herstel te vorderen. Men spreekt dan van rationele desinteresse²⁸ of rationele empathie²⁹.

---

²⁴ L. SCHUERMANS, "Het paard van Troje is niet opgetuigd", *R.W.*, 2005-2006, 721-727.

²⁵ W. H. VAN BOOM, "De minimis curat praetor", *N.T.B.R.*, vol. 5, 169; P. Taelman en Ph. Thion, "Bundeling van vorderingen", *T.P.R.* 2003, (1489) 1517.

²⁶ E.-J. ZIPPRO, *Privaatrechtelijke handhaving van mededingingsrecht* (diss. Leiden), Deventer, Kluwer 2009, 485-486.

²⁷ J.H. NIEUWENHUIS, *Vermogensrecht tekst en commentaar*, Deventer, Kluwer, 1295.

²⁸ I. N. TZANKOVA, *Strooischade: een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2005, 18-22.

²⁹ R. VAN DEN BERGH, "Schadevorderingen wegens schending van het mededingingsrecht in het spanningsveld tussen compensatie en optimale afschrikking", *M&M*, 2006, 148 e.v.

Aangezien het onrechtmatig voordeel voor de schadeverwekker toch heel groot kan zijn, zou men, om een ontradend effect te creëren, toch een vordering moeten instellen om de schade te vergoeden. Professor Tzankova stelt dat er in dergelijke situaties beter kan gesproken worden over de term ‘collectieve voordeelsontneming’ dan over ‘collectieve schadevergoeding’, aangezien dergelijke actie niet noodzakelijk zal leiden tot vergoeding van de benadeelde personen³⁰. De overheid zou in deze situatie dan een vordering kunnen instellen om de onrechtmatige winst terug te vorderen.

1.3. De beoogde doelen van een collectieve procedure om claims bij massaschade af te handelen.³¹

Een belangrijk element dat steevast naar voor wordt gebracht, wanneer men pleit voor het systeem van *class actions*, is de verhoging van de efficiëntie van ons procesrechtelijk systeem. Via een bundeling van vorderingen zal o.m. de onderlinge tegenstrijdigheid van rechterlijke uitspraken drastisch afnemen. Verder zullen er ook minder afzonderlijke processen gevoerd worden, waardoor er schaalvoordelen kunnen optreden. Immers, door het reduceren van het aantal individuele vorderingen zullen er meer middelen, experts etc. ter beschikking gesteld kunnen worden per proces, zodat er sneller en vaak beter gewerkt kan worden.

De kansen op een minnelijke schikking, voor of zelfs tijdens het proces, zullen stijgen doordat er meer druk kan gezet worden op de verwerende partij. Men zal hierbij wel de rechten van verdediging moeten vrijwaren. Door een stijgend aantal minnelijke schikkingen zou het aantal processen in principe ook moeten afnemen.

---

³⁰ I. N. TZANKOVA, *Strooischade: een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2005, 22-23.

³¹ B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, “Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument”, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 79, 31-33.

De nieuwe procedure zou ook de concurrentievervalsing tussen ondernemingen moeten verminderen. Ondernemingen zullen na de invoering van de wet, meer nog dan nu het geval is, schade trachten te vermijden. Nu ook kleine schadegevallen, die voorheen niet tot een rechtszaak leidden, verhaald zullen kunnen worden, zal het oneerlijke voordeel dat bedrijven verkrijgen door het niet vermijden van dergelijke kleine schadegevallen, verdwijnen. Dit alles zou moeten leiden tot een meer efficiënte consumentenbescherming.

Een dergelijke procedure biedt aan particulieren, die financieel niet slagkrachtig genoeg zijn, toch de mogelijkheid om hun rechten uit te oefenen. Door de kosten te spreiden over een groep van eisers zal de investeringskost lager liggen dan bij het individueel uitoefenen van diens rechten. Schadegevallen waarbij de schade van elke individuele eiser te klein is om een afzonderlijke vordering in te stellen, zal door de nieuwe procedure toch aanhangig worden gemaakt. Dit verhoogt de rechtvaardigheid van ons juridisch systeem.

Door de afwikkeling van een groot aantal vorderingen wordt er ook een bepaalde rechtszekerheid gecreëerd t.a.v. de betrokken (rechts)personen. Na een definitieve rechterlijke uitspraak zullen personen, die binnen de parameters van de omschreven *class* vallen en geen gebruik maakten van hun mogelijkheid tot *opt out*, niet meer op basis van dezelfde feiten een vordering kunnen instellen tegen de schadeveroorzaker.

In mijn analyse van het huidig wetsontwerp zal ik nagaan of het voorgestelde instrument voldoet aan de hierboven besproken doelstellingen. Het is immers van groot belang dat de praktische werking van een voorgestelde oplossing voldoet aan de beoogde doelen.

1.4. Conclusie

In dit inleidende deel werden de bestanddelen van een *class action* opgesomd. In het kort gezegd is een *class action* een manier om in groep gevallen van massaschade af te handelen. Door abstractie te maken van de individuele benadeelden en te werken met een vertegenwoordiger voor de groep, zou een proces efficiënter en transparanter moeten verlopen. Door de kosten te verspreiden onder alle leden van de *class* wordt de financiële drempel tot de rechtbank verlaagd. Buiten de doelstellingen van dit instrument werden in dit eerste deel ook de verschillende soorten massaschade belicht. Bij elke soort massaschade stellen er zich specifieke problemen, die men in rekening dient te brengen bij het voorstellen van een oplossing.

2. Historische kijk

2.1. De voordelen van zich te groeperen

Reeds vroeg in de geschiedenis was de mens er zich van bewust dat men in groep sterker staat dan alleen. Een aantal spreekwoorden en zegswijzen maken dan ook vermelding van deze denkwijze. Zo is er o.a. ‘eendracht maakt macht’, ‘één voor allen, allen voor één’ enz. In de beginjaren van de mens verzamelden de mannen zich om op de wilde dieren te jagen. In de middeleeuwen verzamelden de ambachtslieden zich in gilden. Zo zijn er in de loop der geschiedenis tal van voorbeelden te vinden van groepsvorming. Ook in onze huidige maatschappij vinden we voorbeelden terug van de kracht van het getal. Hoe meer mensen een zelfde gedachte delen, hoe groter de stem en de impact van hun idee zal zijn op de maatschappij. De aanstelling van Barack Obama als eerste zwarte president van Amerika is hiervan het voorbeeld bij uitstek.

2.2. Engeland

Vele mensen associëren de term ‘*class action*’ met de Verenigde Staten. Toch bestond er in Engeland reeds in de zeventiende en achttiende eeuw een procedure waarbij in een ‘*court of equity*’ in één oordeel de gelijkaardige juridische geschillen van verschillende partijen konden beslecht worden. De zaak wordt bepleit door één vertegenwoordiger, terwijl alle vertegenwoordigde partijen gebonden zijn door de uitspraak. Deze formule is gekend als een ‘*Bill of Peace*’³².

Het bijzondere aan een *court of equity* situeert zich in het feit dat men tot een faire uitspraak tracht te komen zonder beperkt te worden door voorgaande interpretaties van de wettelijke regels. Elk redelijk argument wordt overwogen om te komen tot een billijk besluit. Dergelijke uitspraken vormen geen precedentenrecht en elke zaak wordt geëvalueerd, los van voorgaande beslissingen.

---

³² S. C. YEAZELL, “From medieval Group mitigation to the modern class action”, New Haven, *Yale University Press*, 1987, 24; D. L. BASSETT, “Just Go Away: Representation, Due Process, and Preclusion in Class Actions”, <http://lawreview.byu.edu/archives/2009/5/1BASSETT.FIN.pdf>, geconsulteerd op 3 augustus 2010.

Deze praktijk vormde een reactie op het te rigide hanteren van technische regels, met als gevolg dat nochtans geldige argumenten verworpen werden indien ze niet voldeden aan de specifieke technische vereisten.

Op het einde van de negentiende eeuw werd dit gebruik ook geïntroduceerd in de Verenigde Staten. Rechter Joseph Story was er een groot voorstander van om deze praktijk verder te ontwikkelen. De *Bill of Peace*-procedure werd door de Amerikaanse *Supreme Court* ook gebruikt bij het bestuderen van regels rond het invoegen van *class actions* in gerechtelijk systeem.

2.3. Amerika³³

In Amerika kende de procedure van de *class action* vooral een grote opgang n.a.v. inbreuken op non-discriminatieregels. De invoering van de *Civil Rights Act*³⁴ in 1964 is in dit opzicht erg belangrijk. Onrechtmatig onderscheid op basis van ras, religie, huidskleur, geslacht enz. werd hierdoor verboden³⁵. De zwarte bevolking van de Verenigde Staten ijverde voor een gelijke behandeling, vrouwen kwamen op straat om te protesteren tegen discriminatie op basis van hun geslacht, enz. Er zijn een enorm aantal zaken aangespannen om de gelijkheid effectief af te dwingen. Ook recent werden *class actions* opgestart om discriminatie te beteugelen. Als voorbeeld wil ik de Wal-Martzaak aanhalen³⁶.

In deze zaak trokken zes vrouwelijke werknemers van Wal-Mart en Sam's Club, een dochteronderneming van Wal-Mart, op 19 juni 2001 naar de rechtbank om het discriminerende beleid van beide bedrijven aan te kaarten. De zes beweerden dat vrouwen minder kansen kregen op bijscholing, dat mannen voor hetzelfde werk meer betaald werden en meer kansen hadden op vlak van promoties en goedbetaalde jobs. Naast een schadevergoeding en een privaatrechtelijke

---

³³ P. VERMIJ, "Class action gaat Europees", *Advocatenblad*, 11, 2005, 488-492.

³⁴ The Civil Rights Act, Pub.L. 88-352, 78 Stat. 241, enacted July 2, 1964.

³⁵ R. HOLTMAAT e.a., *Gelijkheid en (andere) grondrechten*, Deventer, Kluwer, 2004, 119.

³⁶ M. PIERS, "Verenigde Staten v. Europa : Class Actions, rechtsvergelijkende beschouwingen naar aanleiding van de Wal-Mart-zaak", *N.J.W.*, 2007, 825-837.

boete³⁷, eisten deze vrouwen ook dat de rechtbank bevestigde dat Wal-Mart een inbreuk pleegde op de *Civil Rights Act*³⁸ en dat de rechter deze discriminatie zou stop te zetten.

Volgens de eiseressen worden alle vrouwen bij beide warenhuizen systematisch en op een gestructureerde basis gediscrimineerd tegenover hun mannelijke collega's. Op basis van dit argument vroegen de vrouwen aan de rechtbank om hun zaak het certificaat van een *class action* toe te kennen op grond van *Rule 23*.

Het bedrijf verzette zich tegen de behandeling van de zaak als een *class action*. Door de juridische strijd verwacht men dat het eigenlijke proces ten gronde pas volgend jaar zal plaatsvinden. De kans is groot dat Wal-Mart naar het Amerikaanse Hooggerechtshof trekt om een mogelijke *class action* tegen te houden. Volgens de redenering van de verdediging zou elk filiaal als een autonome eenheid functioneren, waardoor enkel *class actions* gevoerd kunnen worden tegen elk filiaal apart. Aangezien het aantal betrokkenen enorm groot is, hangt er boven het bedrijf de schaduw van een mogelijke miljoenenboete. Vele ondernemingen volgen de evolutie van deze zaak op de voet omdat de uitspraak een belangrijk precedent kan scheppen.

Sinds de eerste *class actions* verschenen in Amerika, tot nu, zijn er verscheidene geschillen via dit instrument beslecht. Ondanks alle, soms terechte, kritiek is dit instrument voor vele Amerikanen een uiting van het Amerikaanse rechtvaardigheidsgevoel. Daarom zal de *class action* de komende jaren nog steeds een plaats hebben in het juridisch systeem, al dan niet aangepast aan nieuwe inzichten over massaschadeafwikkeling.

---

³⁷ De zogenaamde 'punitive damages', zie 6.3.5. van deze masterproef ; A. R. BLOEMBERGEN, S. D. LINDENBERG, *Schadevergoeding: algemeen, Deel 1*, Deventer, Kluwer, 2008, 14.

³⁸ Titel VII Civil Rights Act.

3. Voor – en nadelen van een collectieve vordering

3.1. Toelichting

Om te beoordelen of de *class action* in één of andere vorm nuttig kan zijn in België, lijkt het mij aangewezen om alle voor- en nadelen op een rijtje te zetten. Hoewel ik deze masterproef afleg in het kader van het vak consumentenbescherming, tracht ik rekening te houden met zowel het standpunt van de consument en de consumentenorganisaties enerzijds, als met de zienswijze van de bedrijven en hun aandeelhouders anderzijds. De consument heeft immers geen baat bij een uittocht van de ondernemingen uit België omwille van een erg ongunstig juridisch klimaat, noch bij een verhoging van de prijzen die de bedrijven zouden invoeren omwille van de hogere kosten van hun verzekering.

3.2. Voordelen

In de volgende onderdelen beschrijf ik de mogelijke voordelen die een collectieve actie kan bieden tegenover een individuele behandeling van gelijkaardige vorderingen.

3.2.1. Verruimde toegang tot de rechter³⁹

Ondanks de waarborgen die ingebouwd zijn in ons juridisch stelsel om elk individu de kans te geven zijn belangen voor een rechter te verdedigen, blijken er vaak nog financiële en psychologische drempels te bestaan waardoor het slachtoffer berust in zijn situatie. Een collectieve procedure zou een oplossing kunnen bieden voor heel wat van deze belemmeringen. Als een benadeelde opgenomen wordt in de *class*, weet hij dat hij er niet meer alleen voor staat. Hierdoor zal hij misschien minder afgeschrikt zijn om een procedure te voeren en zal hij samen met de andere slachtoffers meer gewicht in de schaal kunnen werpen tegenover de verweerder. De gedupeerde zal zich dan ook niet meer dienen bezig te houden met de technische aspecten van een vordering.

---

³⁹ B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, “Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument”, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 9.

Ook de financiële impact van een rechtsvordering kan een negatieve invloed hebben op de bereidheid van een individu om zijn belangen in rechte af te dwingen. Wanneer voor een benadeelde de kosten te hoog oplopen tegenover de potentiële baten zal hij geen prikkel voelen om enig herstel te vorderen. Doordat de kosten van een collectieve procedure verdeeld worden over alle benadeelden uit de groep, wordt deze hindernis voor een individueel slachtoffer voor een groot deel weggenomen. Het onevenwicht in de financiële slagkracht van de eiser en de verweerder wordt hierdoor geneutraliseerd.

3.2.2. Het ontstaan van schaalvoordelen en het verhogen van de efficiëntie⁴⁰

Door aanspraken te bundelen in één vordering zullen er minder processen gevoerd worden rond dezelfde feiten en rechtsvragen. Een proces via een collectieve vordering zal meer tijd en geld vragen dan een individuele vordering. Toch zal het juridische systeem minder belast worden doordat er een kleiner aantal processen zullen gestart worden. Snelheid is hier niet het sleutelwoord, wel efficiëntie.

Als men slechts eenmaal deskundigenkosten en de toepasselijke administratiekosten moet betalen en er slechts één rechtscollege betrokken is per schadegeval, leidt dit ongetwijfeld tot proceseconomische voordelen. Er zullen per proces meer middelen ter beschikking staan van de rechtbank en deze zullen optimaal benut kunnen worden.

Door empirisch onderzoek is bovendien gebleken dat in landen zoals Amerika, waar het systeem van *class actions* danig ingeburgerd is, het overgrote deel van alle schadegevallen opgelost wordt via een minnelijke schikking tussen de partijen. Ook dit zal voor een ontlasting zorgen van ons juridisch apparaat.

---

⁴⁰ X, "Class Action Reform : an assessment of recent judicial decisions and legislative initiatives", *Harv. L. Rev.*, 1999-2000, vol. 113, 1806-1809.

3.2.3. Betere naleving afdwingen van de bestaande regels

De wetgever heeft een kader gecreëerd waarbinnen benadeelde personen hun rechten kunnen afdwingen. Bij een inbreuk op private belangen zal het initiatief tot herstel in de eerste plaats van de schadelijder moeten komen. Indien er echter onvoldoende prikkels zijn voor de benadeelde personen om een vordering in te stellen, zullen de rechtsregels niet afgedwongen worden. De wetgeving zal dus haar doelstelling om bepaalde minimumstandaarden op te leggen ter bescherming van de zwakkere partij, niet bereiken. De invoering van een instrument als de *class action* zou moeten bijdragen tot meer afdwinging van de bestaande wetgeving.

3.2.4. Meer rechtszekerheid creëren voor beide partijen

Aangezien gelijkaardige vorderingen geëvalueerd worden door eenzelfde rechtscollege, wordt de kans op tegenstrijdige beslissingen drastisch verkleind. Dit komt zowel de eisende partij als de verweerder ten goede. Door gebruik te maken van een systeem van *opt out* kan er enige extra zekerheid geboden worden aan de verweerder. Toch moet men voorbehoud maken voor benadeelden die kunnen bewijzen dat ze niets afwisten en ook niets konden afweten van de collectieve vordering. Zij zijn immers niet gebonden door de uitspraak van de rechter in het collectief geding.

3.2.5. Het potentieel afschrikkend effect⁴¹

Waar ondernemingen, voor er collectieve vorderingen mogelijk waren, in gevallen van bijvoorbeeld strooischade nooit geconfronteerd werden met rechtszaken, zal dit nu in de meeste gevallen wel gebeuren. De meer uitgebreide mogelijkheden die gepaard gaan met collectieve vorderingen zouden een afschrikkend effect moeten creëren, waardoor ondernemingen, bij het afwegen van hun kosten en baten ook rekening gaan houden met zaken die kleine schadegevallen teweeg brengen aan een groot aantal personen.

---

⁴¹ B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, “Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument”, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 9.

3.3. Nadelen

Men kan maar tot een correcte evaluatie komen door alle zijden van het nieuwe instrument te belichten. Daarom geef ik in de volgende paragrafen de mogelijke negatieve gevolgen weer van collectieve vorderingen.

3.3.1. Mogelijke neerwaartse spiraal voor een bedrijf

Wanneer een onderneming zich geconfronteerd ziet met een potentiële collectieve actie heeft ze twee mogelijkheden. Ofwel is het management overtuigd dat er door het bedrijf geen fouten gemaakt zijn en zal het zijn gelijk moeten bewijzen voor de rechtbank, ofwel treft het een schikking met de slachtoffers. Wanneer de onderneming een groot bedrag uitkeert aan de benadeelden, ten gevolge van een negatieve beslissing van de rechter of van een vrijwillige schikking, zal de waarde van de onderneming aangetast worden⁴². Dit zal niet alleen het geval zijn door de uitgekeerde bedragen, maar ook door op negatieve wijze in het nieuws te komen. De economische waarde van een merk of product kan hierdoor drastisch achteruit gaan.

Kwade aandeelhouders, die van mening zijn dat het bedrijf fouten heeft begaan, kunnen op hun beurt dan weer naar de rechtbank stoppen om het verlies op hun aandelen vergoed te zien. Omdat het herstel bij massaschadegevallen vaak een enorme kost met zich meebrengt en de verzekering niet altijd de nodige dekking biedt, is de angst voor een stijging van het aantal failliete bedrijven om die reden terecht te noemen.

---

⁴² A. BRUGGEMAN, S. FIERECK, "Bankruptcy Strategies Can Avert Class Action Crises Helping Companies Weather Litigation", <http://www.turnaround.org/Publications/Articles.aspx?objectID=3642>, geconsulteerd op 16 juli 2010.

3.3.2. Benadeelden te weinig betrokken in het proces

Gedupeerden die verkiezen om lid te worden van de class moeten er rekening mee houden dat ze de effectieve leiding op dat moment uit handen geven. De aanvraag voor een class action zal immers gebeuren door een vertegenwoordiger. De benadeelden zullen in de meeste gevallen geen zeggenschap hebben over wie de vertegenwoordiger zal zijn. Nochtans zal deze een belangrijke rol spelen gedurende het hele proces. Ingrijpende beslissingen, tot zelfs schikkingen toe, zullen gemaakt worden door deze vertegenwoordiger. De keuzes zullen weliswaar moeten gemaakt worden in het belang van de leden van de class, maar toch kan men vaak niet iedereen tevreden stellen. Om deze reden kunnen slachtoffers soms verkiezen om zelf een zaak in te leiden en zo, samen met hun advocaat, een strategie te bepalen.

3.3.3. Hogere prijzen

Doordat de prijs voor het verzekeren van de ondernemingen mogelijks verhoogd zal worden als er in België een collectieve procedure wordt ingevoerd, zal deze kost naar alle waarschijnlijkheid doorgerekend worden aan de consument. Waar vroeger bv. bespaard werd op controlesystemen of op de kwaliteit van grondstoffen, zal deze kost nu afgewogen worden tegen de kans op een massaclaim. Waar de consument weliswaar in principe minder geconfronteerd zal worden met schadegevallen, zal deze wel een hogere prijs dienen te betalen voor het product, aangezien de onderneming zijn winstmarge zal willen behouden.

3.3.4. Mogelijke chantage tot minnelijke schikking

Het gevaar bestaat dat benadeelden, door te dreigen met een collectieve vordering, druk zetten op een onderneming om akkoord te gaan met een schikking teneinde zware processen te vermijden die veel tijd en geld kosten. Door een klimaat te creëren waarin alleen voor rechtmatige claims een collectieve procedure opgestart kan worden, kan men voorkomen dat bedrijven in een hoek gedreven worden. Natuurlijk rest er nog het probleem van negatieve reclame. In een verkoopswereld, waar de concurrentie wacht op een uitgelezen kans om zijn gelijkaardig product aan de man te brengen, kan de berichtgeving in de media een gevoel van afkeer veroorzaken ten aanzien van het bedrijf of het merk. Dit zullen ondernemingen ten allen tijde willen vermijden, zodat ze soms een compromis zullen sluiten om de hele mediastorm te ontlopen.

3.3.5. Hoge vergoeding voor de advocaten, lage vergoeding voor de gedupeerden

Uit de Verenigde Staten bereikten ons reeds verschillende verhalen over de bergen geld die door gehaaide advocaten verdiend worden op de rug en op het ongeluk van de gedupeerden⁴³. Ontkennen dat er zich dergelijke zaken voordoen is nutteloos. Omdat mensen o.m. om deze reden afkerig staan tegenover het invoeren van een collectieve procedure in België, wil ik toch enkele nuances aanbrengen.

In de eerste plaats moet men voor ogen houden dat er belangrijke verschillen zijn tussen de werking van het Amerikaanse rechtssysteem en het Belgische stelsel. De advocaten in het Amerikaanse systeem die werken op basis van een ‘*no cure, no pay*’-systeem nemen soms erg grote financiële risico’s als ze een zaak aannemen. Het ligt voor de hand dat dit risico gecompenseerd wordt door een hogere vergoeding. Aangezien in België een dergelijk systeem (nog) niet toegelaten is, kan een advocaat niet werken o.b.v. bovenstaande methode.

---

⁴³ R. A. EPSTEIN, “Class Actions: The need for a hard second look”, Manhattan Inst. Civ. Just. Rep. no. 4 (Mar. 2002), http://www.manhattan-institute.org/pdf/cjr_04.pdf, geconsulteerd op 27 juli 2010.

Als de Belgische wetgever er over nadenkt om de financiering van een collectieve procedure te laten gebeuren door de advocaten, lijkt een evolutie naar een bovenstaand systeem onvermijdelijk. Om in België excessen te vermijden, lijkt een regulering van de lonen van advocaten op het eerste zicht een werkbare optie. De verschillende ordes van advocaten in België zijn in grote mate zelfregulerend waardoor de rol van de wetgever bijgevolg erg vaag is. Het initiatief inzake deze materie zal dus bij de advocatenordes liggen.

Verder dient er ook nog rekening gehouden te worden met de Europese regels rond de vrije mededinging en het recht op vrijheid van dienstverrichtingen. In het arrest van 5 december 2006⁴⁴ stelde het Europese Hof van justitie dat de Italiaanse werkwijze om een minimum- en maximumtarief op te leggen voor een aantal standaarddiensten toegestaan was, daar dit in het belang van de consument gebeurde. Ondanks dit arrest heeft Italië zijn regelgeving rond het vastleggen van de advocatenhonoraria afgeschaft om de mededinging en het vrije personen- en dienstenverkeer te vrijwaren.

3.4. Conclusie

Een loutere optelsom tussen de voor- en nadelen zal natuurlijk niet bepalen of een bepaalde manier van werken moet gehanteerd worden of niet. Bij gevallen van massaschade is in het verleden reeds gebleken dat het Belgisch rechtstelsel verre van volmaakt is. Nieuwe manieren onderzoeken om massavorderingen af te wikkelen op een efficiënte manier is dus een noodzaak. Indien men een soort van class action wil invoeren zal men een procedure moeten ontwikkelen, waar bovenstaande voordelen duidelijk naar voren komen en waar de nadelen gemilderd of weggewerkt worden door rekening te houden met licht verschillende alternatieven die een wereld van verschil kunnen maken. Als voorbeeld wil ik de contingency fee aanhalen. Waar door tegenstanders momenteel gevreesd wordt dat advocaten torenhoge vergoedingen zullen verdienen op het ongeluk van een groep van benadeelden, kan men deze vrees misschien afzwakken door het gebruik van conditional fees.

---

⁴⁴ Hof van Justitie 5 december 2006, nrs. C-94/04 en C-202/94.

Een compleet systeem dat door iedereen gedragen wordt, bestaat op dit moment nog niet en ik denk ook niet dat dit ooit zal kunnen ontwikkeld worden. In principe hebben eisers en verweerders tegenstrijdige belangen en men kan men niet iedereen tevreden stellen. Toch, door de fundamentele rechten van alle partijen te waarborgen, moet een rechtvaardige en efficiënte oplossing mogelijk zijn. Stilstand betekent achteruitgang en daarom verdient de figuur van class actions een correcte afweging, in het licht van de bijhorende voor- en nadelen.

4. Drempels voor particulieren om een vordering in te stellen in België

4.1. De achterstand van justitie⁴⁵

Het hoeft geen betoog dat we in België te maken hebben met een enorme achterstand in de gerechtelijke afhandeling van geschillen. Overal in de rechtbanken klinkt een roep om extra personeel. Toch stuit dit op de weerstand van o.a. de Minister van Justitie De Clerck die stelt dat het beschikbare personeel op een meer efficiënte manier moet ingezet worden.⁴⁶ Vaak wordt door de verdediging dan ook nog uitgebreid gebruik gemaakt van de vele mogelijkheden om een definitieve uitspraak uit te stellen. Hierdoor worden slachtoffers vaak geconfronteerd met een procedureslag die het uiterste van hun vermogen en hun geduld vergt.

4.2. De complexe regeling van de rechtsplegingvergoeding⁴⁷

Lange tijd werden de kosten voor een advocaat of voor de bijstand van een technisch raadsman beschouwd als een noodzakelijk kwaad om je rechten af te dwingen voor de rechtbank. Elke partij droeg dus de eigen kosten. Deze bedragen werden niet beschouwd als schade die kon verhaald worden op de tegenpartij. Deze gedachtegang was gebaseerd op het feit dat in het Gerechtelijk Wetboek geen enkele bepaling te vinden was die het tegendeel beweerde. Ook het Hof van Cassatie had in verscheidene arresten reeds aangegeven dat elke partij de eigen kosten van een advocaat diende te dragen en dat men deze kosten niet kon verhalen op de in het ongelijk

---

⁴⁵ K. RAES, *Tegen betere wetten in. Een ethische kijk op het recht*, Gent, Academia Press, 1997, 197-198; R. VAN CAMP, "Kanttekeningen bij een zorgwekkende rechtsbedeling en sleutelen aan een strafrechtelijk beleid", *R.W.*, 1989-1990, 481-494.

⁴⁶ X., "De Clerck: 'Brussel heeft rechters genoeg'", <http://www.hln.be/hln/nl/957/Belgie/article/detail/1063044/2010/02/04/De-Clerck-Brussel-heeft-rechters-genoeg.dhtml> en X., "De Clerck: 'Dendermonde heeft genoeg rechters'", http://www.vandaag.be/binnenland/23879_de-clerck-dendermonde-heeft-genoeg-rechters.html, geconsulteerd op 22 april 2010.

⁴⁷ H. LAMON, "Verhaalbaarheid advocatenkosten Wet 21 april 2007", *N.J.W.* 2007, afl.163, 434; S. VOET, "Enkele praktische knelpunten bij de toepassing van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen", *R.W.* 2007-08, 1129-1134; Pol. Brugge 8 februari 2008, *T.G.R.* 2008, 209; I. SAMOY en V. SAGAERT, *Eerste praktische knelpunten van de Wet Verhaalbaarheid Erelonen*, in Balie van Gent (ed.), *Actualia Gerechtelijk Recht*, Brussel, Larcier, 2008, 41-83.

gestelde tegenpartij⁴⁸. Indien men onterecht voor de rechtbank werd gedaagd en de bijstand van een advocaat nodig had, diende men zelf de kosten te dragen. Men kon zich enkel beroepen op een vordering wegens tergend en roekeloos geding voor een schadevergoeding te bekomen⁴⁹.

Er verschenen in de jaren '80 toch enkele reacties tegen deze onrechtvaardige regeling. Zo liet het Hof van Cassatie in zijn arrest van 28 april 1986 voor de eerste maal toe dat de kosten voor de bijstand van een advocaat of een deskundige vergoed werden door de verliezende partij. Deze uitspraak kaderde in het licht van contractuele aansprakelijkheid⁵⁰.

Toch kon men nog niet spreken van een echte kentering. Het Hof van Cassatie stelde immers in zijn arrest van 7 april 1995 dat art. 1023 van het Gerechtelijk Wetboek niet toelaat om het bedrag van de schuldvordering te verhogen met het ereloon dat een partij verschuldigd is aan zijn advocaat om een verschuldigd bedrag in rechte in te vorderen⁵¹.

In zijn beslissing van 28 februari 2002⁵² bevestigde het Hof van Cassatie echter de zienswijze van het arrest van 28 april 1986. In deze zaak ging het echter wel over de kosten van een technisch adviseur, en niet over de kosten van een advocaat. Toch leek het Hof het idee te bevestigen dat de kosten van een advocaat verhaald konden worden op de verliezende partij.

De definitieve bevestiging van deze nieuwe denkwijze kwam er met het arrest van 2 september 2004⁵³. In dit principearrest sprak het Hof zich definitief positief uit over de toelaatbaarheid van het verhalen van erelonen van advocaten op de verliezende partij. Deze beslissing gaf echter niet de nodige rechtszekerheid aan de rechtsonderhorigen. De rechtbanken dienden deze beslissing niet te volgen aangezien ze niet was vastgelegd in een wet.

---

⁴⁸ Cass. 11 april 1956, *Arr. Cass.* 1956, 657-569; Cass. 11 juni 1956, *Arr. Cass.* 1956, 850-851; Cass. 18 juni 1964, *Pas. I*, 1121-1125.

⁴⁹ Art. 780bis Ger. W.

⁵⁰ Cass. 28 april 1986, *Arr. Cass.* 1985-86, 1155.

⁵¹ Cass. 7 april 1995, *Arr. Cass.* 1995, 390.

⁵² Cass. 28 februari 2002, *R.W.* 2002-03, 19.

⁵³ Cass. 2 september 2004, *R.W.* 2004, 535.

Er was dus nog geen sprake van een algemene regel, waardoor in sommige gevallen de winnende partij de advocatenkosten kon verhalen op de partij die in het ongelijk werd gesteld, en in andere gevallen de vraag werd afgewezen. Dit gaf aanleiding tot enkele arresten van het Grondwettelijk Hof, waarin beslist werd dat deze situatie onhoudbaar en ongrondwettig was⁵⁴.

De wet van 21 april 2007⁵⁵ en het Koninklijk Besluit van 26 oktober 2007⁵⁶ brachten eindelijk verandering in deze onzekere situatie. Volgens deze wettelijke bepalingen dient de in het ongelijk gestelde partij de winnende partij een forfaitaire vergoeding te betalen, de zogenaamde rechtsplegingsvergoeding, om (deels) de kosten te vergoeden voor de bijstand door zijn advocaat⁵⁷.

Er dient opgemerkt te worden dat de wetgever enkele jaren eerder een eerste aanzet had gegeven met de wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties⁵⁸. Via deze wet kunnen de invorderingskosten, gemaakt door een betalingsachterstand, vergoed worden d.m.v. een redelijke schadeloosstelling. De kosten voor bijstand van een advocaat konden langs deze weg verhaald worden op de tegenpartij⁵⁹.

Ondanks wettelijke regelingen inzake rechtsplegingvergoedingen en andere tegemoetkomingen zal een slachtoffer vaak niet overgaan tot het starten van een gerechtelijke procedure omdat het voor hem economisch gezien kan uitdraaien op een ramp⁶⁰. Vooreerst dient hij de kosten van zijn advocaat nog altijd voor te schieten en bestaat de kans dat hij bij verlies van zijn zaak zowel zijn

---

⁵⁴ Grondwettelijk Hof 19 april 2006, *B.S.* 7 juli 2006, 34165; Grondwettelijk Hof 14 juni 2006, *B.S.* 14 augustus 2006, 40793.

⁵⁵ Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, *B.S.* 31 mei 2007; H. VAN BOSSUYT en J.-F. VAN DROOGHENBROECK, *De verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat – Wet van 21 april 2007*, *Permanent Overzicht van Juridische Tijdschriften*, Brussel, Larcier, 2009, 137.

⁵⁶ K..B. 26 oktober 2007, *B.S.* 09 november 2007.

⁵⁷ P. TAELEMAN en S. VOET, “De verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria: analyse van een aantal knelpunten na een jaar toepassing”, in P. VAN ORSHOVEN en B. MAES (red.), *De procesrechtswetten van 2007...revisited!*, Brugge, die Keure, 2009, 125-208.

⁵⁸ Wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties, *B.S.* 07 augustus 2002.

⁵⁹ I. SAMOY en V. SAGAERT, “De wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties. Een verwittigd wanbetaler is er twee waard...”, *R.W.* 2002-2003, nr. 8, 328.

⁶⁰ F. EVERS en P. LEFRANC, “Verhaalbaarheid erelonen leidt niet tot goedkopere en meer toegankelijke justitie”, *Juristenkrant* 2008, afl. 161, 14-15; I. MORIAU en R. BOONE, “Particulieren grootste dupe van wet op de verhaalbaarheid”, *Juristenkrant* 2008, afl. 172, 2-3; J. VAN DONINCK, “Het omslaan van de gedingkosten en de nieuwe rechtsplegingsvergoeding: as you like it?”, *R.W.* 2009-2010, 306.

eigen kosten zal moeten dragen, als de rechtsplegingsvergoeding voor de tegenpartij. Inzake collectieve vorderingen kan er nog een specifiek probleem aangeduid worden. De huidige rechtspraak en rechtsleer stellen dat de rechtsplegingsvergoeding maar kan worden toegewezen per advocaat⁶¹. In het geval de vertegenwoordiger van de groep, in hoofde van de leden, zich laat bijstaan door één advocaat, zal er ook maar één rechtsplegingsvergoeding gevorderd kunnen worden⁶².

4.3. Het calimero-complex

Grote ondernemingen beschikken over de mogelijkheid om een arsenaal aan advocaten te laten opdraven. Dit kan heel intimiderend overkomen op een slachtoffer. Ook de advocaat van het slachtoffer staat niet te popelen om op te boksen tegen een heel leger advocaten, dat klaar staat om de eiser onder procedurele en andere rompslomp te bedelven. Vaak voelt de consument zich machteloos tegenover grote multinationals en denkt hij dat er niets te beginnen valt tegen de fouten van deze ondernemingen. Via de *class* zal men toch voldoende gewicht in de schaal kunnen werpen, zodat de procespartijen op min of meer gelijke voet hun zaak kunnen bepleiten.

---

⁶¹ I. SAMOY en V. SAGAERT, “De wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat”, *R.W.* 2007-08, nr. 17, 674-698.

⁶² Cass. 14 oktober 2004, *N.J.W.* 2005, 373, met noot E. BREWAEYS, *Pas.* 2004, I, 1570, met conclusie van advocaat-generaal T. WERQUIN en *RABG* 2005, 233, met noot P. VANLERSBERGHE.

5. Huidige situatie in België voor het vorderen van schade⁶³

5.1. De vereisten van belang en hoedanigheid⁶⁴

In België houdt men nog steeds vast aan het idee van de individuele relatie tussen eiser en verweerder. Dit komt tot uiting in zowel de voorwaarden om een vordering in te stellen als in het gegeven dat een uitspraak enkel geldt tussen beide partijen. De vereisten om rechtsvordering te kunnen instellen, zijn vastgelegd in artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek. Zo bepaalt artikel 17 dat een eiser geen vordering kan instellen zonder te beschikken over de vereiste hoedanigheid en een belang. Het eerste lid van het artikel 18 bepaalt dat het moet gaan over een reeds verkregen en dadelijk belang⁶⁵.

De rechtspraak en rechtsleer werkten de vereiste van belang verder uit. Zo stelde het Hof van Cassatie in haar arrest van 19 november 1982 dat het om een eigen belang van een natuurlijke persoon of rechtspersoon moet gaan, m.a.w. dat het een persoonlijk belang dient te zijn⁶⁶. Het begrip ‘belang’ verwijst naar enig effectief moreel of materieel voordeel dat de eiser kan bekomen worden n.a.v. het instellen van de vordering⁶⁷. Door deze bovenstaande vereisten inzake een belang wil men voorkomen dat er rechtsvorderingen worden ingesteld in het algemeen belang, de zogenaamde ‘*actio popularis*’⁶⁸. Mocht deze vereiste niet bestaan zou het gerechtelijk apparaat overspoeld worden met dit soort vorderingen.

---

⁶³ K. WAGNER, “Collectieve acties in het Belgisch recht”, *P. & B.*, 2002, 150-181.

⁶⁴ P. LEMMENS, “Het optreden van verenigingen in rechte ter verdediging van collectieve belangen”, *R.W.*, 1983-84, 2002-2026; E. DE BAERE, “Procederen in zaken van massaschade: naar een class action in Belgisch recht?”, *T.P.R.*, 2007, 7-72.

⁶⁵ G. CLOSSET-MARCHAL en J. VAN COMPERNOLLE, “Examen de jurisprudence (1985 à 1996). Droit judiciaire privé”, *R.C.J.B.*, 1997, nr. 29, 512.

⁶⁶ Cass. 19 november 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 372, concl. E. KRINGS, *Pas.* 1983, I, 338 en *R.W.* 1983-84, 2029, noot J. LAENENS; J. PETIT, *Sociaal procesrecht*, Brugge, die Keure, 2000, 71.

⁶⁷ J. PETIT, *Sociaal procesrecht*, Brugge, die Keure., 2000, 66.

⁶⁸ D. VAN GERVEN, “Le droit d’action en matière de protection de l’environnement”, *J.T.*, 1993, 615.

Eén van de kernpunten in onze rechtsstaat is de theorie van de subjectieve rechten. Subjectieve rechten behoren toe aan het individu, maar kunnen enkel afgedwongen via een uitvoerbare titel waarbij hij de hulp kan inroepen van de overheid. Dit is het gevolg van het algemeen rechtsbeginsel van het verbod op eigenrichting in ons Belgisch rechtssysteem⁶⁹. Dit verbod houdt in dat een rechtsonderhorige het recht in eigen handen neemt.

Om bovenstaande uitvoerende titel te bekomen beschikt de houder van het subjectief recht dus exclusief over de bevoegdheid om een rechtsvordering in te stellen, onverminderd afwijkende wetsbepalingen. De rechtsband tussen de titularis en het subjectief recht zelf wordt omschreven als de hoedanigheid⁷⁰. Komt een bepaald subjectief recht toe aan de rechtsonderhorige, dan zal deze over de vereiste hoedanigheid beschikken. Het begrip 'hoedanigheid' kan omschreven worden als de bevoegdheid krachtens dewelke er een rechtsvordering wordt ingesteld. Voorbeelden zijn o.a. de hoedanigheid van titularis, van voogd enz.

Bij het instellen van een vordering dient men de vereiste hoedanigheid te hebben, zoniet zal de vordering onontvankelijk verklaard kunnen worden. Deze voorwaarde zal gelden gedurende het hele proces. Hierdoor kan een gebrek hieraan ten allen tijde worden opgeworpen in het proces en zelfs voor het eerst in hoger beroep. De vereiste van hoedanigheid is geen regel van openbare orde volgens het Hof van Cassatie en zal dus niet ambtshalve door de rechter onderzocht dienen te worden⁷¹.

De vertegenwoordiger van de leden bij een *class action*, de *lead plaintiff* genaamd, zal t.a.v. de inbreuk op zijn eigen belangen wel voldoen aan de vereiste voorwaarden van hoedanigheid en het persoonlijke belang. Dit zal niet mogelijk zijn voor de schade van de andere leden. Bij een *opt in* strategie kan men nog stellen dat de leden van de groep een zeker mandaat geven aan de vertegenwoordiger maar bij een *opt out*-strategie lijkt dit moeilijker te verdedigen. In België kan een houder van subjectieve rechten via het mechanisme van de procesvertegenwoordiging zijn

---

⁶⁹ Cass. 24 juni 1976, A.C. 1976, 1053; E. DIRIX, *Eigenrichting in het privaatrecht, Liber amicorum Jan Ronse*, Gent, Story-Scientia, 1986, 597.

⁷⁰ Cass. 8 november 2001, R.W. 2002-03, 1464.

⁷¹ Cass. 17 februari 1995, Arr. Cass. 1995, 187, R.W. 1995-96, 237; P. VANLERSBERGHE, *Commentaar bij art. 17 Ger. W., Comm. Ger.*, Mechelen, Kluwer, 2002, losbl., 45.

belangen laten verdedigen door een vertegenwoordiger, die als formele procespartij zal aangeduid worden⁷².

De wetgever heeft in een aantal aparte wetten reeds afwijkingen toegestaan op bovenstaande principes waarvan ik een aantal hieronder zal bespreken. Doordat deze uitzonderingen niet geïncorporeerd werden in het Gerechtelijk Wetboek maar in *ad hoc*-wetgeving werden uitgevaardigd, is de hele regelgeving rond het belang onoverzichtelijk geworden. Collectieve procedures staan lijnrecht tegenover de bovenstaande principes inzake belang en hoedanigheid. Wil men in België een procedure voor collectieve vorderingen invoeren, zal er gelijktijdig een wijziging dienen aangebracht te worden aan de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek.

5.2. Stakingsvorderingen ter bescherming van de consument⁷³

De wetgever heeft de afgelopen jaren een aantal uitzonderingen op bovenstaande voorwaarden van het persoonlijk en eigen belang in het leven geroepen ter bescherming van de consument. Enkele voorbeelden hiervan zijn o.m. terug te vinden in de Wet Handelspraktijken van 14 juli 1991⁷⁴ en in de Wet Consumentenkrediet van 12 juni 1991⁷⁵. Beide wetten laten toe dat consumentenverenigingen, naast een individuele consument, een vordering tot staking kunnen instellen tegen handelingen die strijdig zijn met de respectievelijke wettelijke regelgeving⁷⁶. Vereist is wel dat deze consumentenorganisaties ofwel zetelen in de Raad voor het Verbruik⁷⁷, ofwel erkend werden door de Minister van Economische Zaken d.m.v. een Koninklijk Besluit.

Verder moeten de organisaties rechtspersoonlijkheid bezitten en het vorderingsrecht kan enkel uitgeoefend worden ter vrijwaring van de collectieve belangen, zoals opgenomen in hun respectievelijke statuten. Een vordering in het algemeen belang zal dus niet mogelijk zijn. Bij een

---

⁷² B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, "Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument", *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 79, 36.

⁷³ I. DEMUYNCK, "Rechtshandhaving door de stakingsrechter", *R.W.* 2001-2002, nr. 34, 1237-1257.

⁷⁴ Wet van 14 juli 1991 op de handelspraktijken (WHPC), *B.S.*, 29 augustus 1991, *err.*, *B.S.*, 10 oktober 1991.

⁷⁵ Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (WCK), *B.S.*, 9 juli 1991.

⁷⁶ Art. 98 WHPC en art. 109 WCK.

⁷⁷ Dit is een adviesorgaan, opgericht bij K.B. van 20 februari 1964 bestaande uit vertegenwoordigers van consumentenorganisaties en vertegenwoordigers van de organisaties van de productie, distributie, middenstand en landbouw; http://statbel.fgov.be/nl/fod/commissies/raad_verbruik/index.jsp, geconsulteerd op 1 augustus 2010.

stakingsvordering zal de rechter zich niet uitspreken over de grond van de zaak, maar zal hij bepaalde handelingen, die een inbreuk (kunnen) maken op de wettelijke regels, verbieden. Door middel van een dwangsom kan een rechter extra druk leggen.

We kunnen besluiten dat de stakingsvordering geenszins een collectieve procedure overbodig maakt. Een consument zal weinig tot geen gebruik maken van zijn mogelijkheid om een stakingsvordering in te dienen, daar hij voor de burgerlijke rechtbank ook de staking van een inbreuk kan vorderen samen met een mogelijke schadevergoeding. Deze schadevergoeding zal niet gevorderd kunnen worden voor de stakingsrechter en deze weg lijkt dus minder interessant voor de individuele consument.

Wordt de stakingsvordering gevraagd door een consumentenorganisatie, dan zal een derde zich niet kunnen beroepen op de uitspraak door het relatieve gezag van gewijsde dat de beslissing over een stakingsvordering heeft⁷⁸. Enkel bij het niet naleven van het stakingsbevel kan de consumentenorganisatie vragen dat de tenuitvoerlegging wordt uitgebreid naar eender welke consument.

Er dient opgemerkt te worden dat de wet op de handelspraktijken sinds kort vervangen werd door de wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming⁷⁹.

---

⁷⁸ Art. 23 Ger. W.; Dit principe geldt eveneens bij een stakingsvordering door een individueel persoon.

⁷⁹ Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *B.S.* 12 april 2010; R. STEENNOT, "Weg met de Wet Handelspraktijken, leve de Wet Marktpraktijken", *Juristenkrant* 2010, afl. 207, 1-2.

5.3. Milieuverenigingen en andere organisaties⁸⁰

5.3.1. Vorderingsrecht van milieuverenigingen

Het milieu belangt iedereen aan. Daarom hoeft het niet te verwonderen dat mensen zich groeperen om te ijveren voor een gezonder milieu. Verenigingen die zich inzetten voor een dergelijk doel zagen zich gestuit in hun mogelijkheden om wanpraktijken aan te kaarten door het Belgisch juridisch stelsel dat geënt is op een individualistische maatschappij. Doorheen de jaren heeft het Hof van Cassatie twee belangrijke arresten gevelde inzake het vorderingsrecht van een rechtspersoon.

In haar arrest van 19 november 1982, het Eikendael-arrest, stelde het Hof dat een vordering van een rechtspersoon, tenzij een wet anders bepaalt, slecht ontvankelijk kan zijn indien deze rechtspersoon een persoonlijk en rechtstreeks belang kan aantonen. Een rechtspersoon zal maar een persoonlijk belang hebben bij aantasting van zijn materiële en morele goederen, dat o.m. zijn vermogen, eer en goede naam behelst⁸¹. Een aantal auteurs waren het niet eens met deze beslissing⁸². Toch bevestigde het Hof zijn zienswijze in het zogenaamde Neerpede-arrest⁸³.

De wetgever besliste uiteindelijk dat hij lang genoeg had stilgezeten in deze materie. Sinds de wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu⁸⁴, is de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg bevoegd voor de behandeling van vorderingen van milieuverenigingen tegen zij die daden stellen die een kennelijke inbreuk vormen op de milieuwetgeving of tegen zij, die daden stellen die hoogstwaarschijnlijk zullen

---

⁸⁰ I. DEMUYNCK, 'Rechtshandhaving door de stakingsrechter in milieuaangelegenheden', *R.W.* 2001-2002, nr. 40, 1485-1496; RvS, 11 september 1981, VZW Werkgroep voor milieubeheer Brasschaat, *R.W.* 1981-82, 1876, noot W. LAMBRECHTS; H. BOCKEN en I. BOONE, *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 59-61.

⁸¹ Cass. 19 november 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 372, concl. E. KRINGS, *Pas.* 1983, I, 338 en *R.W.* 1983-84, 2029, noot J. LAENENS.

⁸² E. DIRIX, "De aansprakelijkheidsvordering van burgers en verenigingen bij foutieve verstoring van het leefmilieu", *R.W.* 1983-84, 2025; P. LEMMENS, "Het optreden van verenigingen in rechte ter verdediging van collectieve belangen", *R.W.* 1983-84, 2001.

⁸³ Cass. 25 oktober 1985, *R.W.* 1985-86, 2429, concl. E. Krings.

⁸⁴ Wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu, *B.S.* 19 februari 1993; A. CARETTE, "Wet betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu", *R.W.* 1992-93, 1392; J. VAN DEN BERGHE, "De wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu", *Tijdschrift voor Milieurecht* 1993, 134.

leiden tot een dergelijke inbreuk. Indien de rechtbank oordeelt dat de vordering gegrond is, kan zij ofwel een bevel tot staking uitspreken, maatregelen ter preventie van schade aan het milieu gebieden en/of een dwangsom opleggen. De rechtbank heeft niet de bevoegdheid om schadevergoedingen toe te kennen of herstelmaatregelen uit te spreken.⁸⁵

De wet legt een aantal voorwaarden op, waaraan een vereniging moet voldoen om op basis van deze wettelijke regels een vordering te kunnen instellen. Zo zal de vereniging alle voorschriften van de Vzw-wet⁸⁶ dienen na te leven en moet de vereniging de bescherming van het milieu als maatschappelijk doel hebben. Verder zal ze in de statuten de geografische grenzen van haar werkgebied moeten beschrijven en zal ze moeten kunnen bewijzen dat haar werkelijke activiteiten overeenstemmen met het beschreven statutair doel. Als laatste voorwaarde zal de vereniging, alvorens een vordering te kunnen instellen, minimum drie jaar rechtspersoonlijkheid dienen te bezitten.

5.3.2. Andere uitzonderingen

De Belgische wetgever heeft naast de uitzondering voor milieuverenigingen nog een aantal andere uitzonderingen toegestaan via afzonderlijke wetten⁸⁷. In bepaalde situaties zullen verenigingen een collectieve vordering kunnen starten om de belangen van hun leden te verdedigen. Hierdoor worden de vereisten van een persoonlijk en rechtstreeks belang en van de nodige hoedanigheid opzij geschoven. Bij het instellen van dergelijke vordering zal de vereniging geen mandaat *ad litem* moeten kunnen voorleggen.

---

⁸⁵ J. VAN LOMMEL, “De wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu: de belangenafweging door de rechter”, *AdvocatenPraktijk. Administratief en publiek recht*, 2005, 61.

⁸⁶ Wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, *B.S.* 01 juli 1921.

⁸⁷ B. DEMEULENAERE en H. BOCKEN, “The Defense of Collective Interests in the Belgian Civil Procedure”, in M. STORME (ed.), *Effectiveness of judicial protection and the constitutional order, Part XI*, Antwerpen, Kluwer, 1982, nr.24, 161; Art. 5 van de Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, *B.S.*, 8 augustus 1981.

Een andere voorbeeld van de mogelijkheid om collectief op te treden vinden we terug bij de vzw-constructie. Als het maatschappelijk doel van een vzw wordt bedreigd, zal de vzw de mogelijkheid hebben om een vordering in te stellen. Als voorbeeld kunnen we hier onder meer Gaia aanhalen die zich inzet voor het dierenwelzijn.

5.4. Procesvertegenwoordiging, de oplossing voor Deminor

De voorbije jaren hebben we in België met regelmaat van de klok te maken gekregen met grote groepen slachtoffers die gelijksoortige schade hadden geleden n.a.v. een zelfde oorzaak. De Fortis-zaak is wellicht één van de bekendste zaken van de voorbije twee jaar. Daar er nog geen echte groepsvordering mogelijk is in België m.b.t. dergelijke schadegevallen heeft de beleggersvereniging Deminor naar een alternatieve oplossing gegrepen. Via een procesvolmacht gaven een aantal slachtoffers een mandaat aan Deminor, zodat de organisatie voor rekening van de gedupeerden, een vordering kon instellen bij de rechtbank⁸⁸. Waar de gedupeerden de materiële procespartij zijn, nl. titularis van het subjectieve recht, wordt door de procesvolmacht de beleggersvereniging aangeduid als de formele procespartij⁸⁹.

Hierdoor werden de verschillende individuele vorderingen in één proces door de advocaat van Deminor bepleit. Door schaalvoordelen daalde het kostenplaatje voor een advocaat, waardoor elke benadeelde kon genieten van een lagere kostprijs. Deminor diende geen eigen belang aan te tonen omdat de voorwaarde van het vereiste belang werd bekeken op het niveau van de individuele benadeelden.

Doorheen de jaren heeft de rechtspraak een enorme evolutie doorgemaakt wat betreft de vertegenwoordiging. Het initiële verbod om gebruik te maken van vertegenwoordiging⁹⁰ werd afgezwakt tot het obligaat bekendmaken van zowel de materiële als de formele procespartij⁹¹. In 1968 besliste het Hof van Cassatie dat de identiteit van een materiële procespartij niet hoeft

---

⁸⁸ Art. 1984 e.v. B.W.

⁸⁹ Vertegenwoordigende partij in rechte.

⁹⁰ Omwille van het adagium 'nul ne plaide par procureur'.

⁹¹ D. SCHEERS, J. LAENENS en K. BROECKX, *Handboek Gerechtelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 1004, 89 en 91.

bekend gemaakt te worden, indien dit de rechten van de andere procespartijen geen nadeel berokkent⁹². In het arrest van 28 september 1984⁹³ oordeelde het Hof van Cassatie dat de regel ‘*nul ne plaide par procureur*’ niet kan beschouwd worden als een algemeen rechtsbeginsel. Op dit moment kunnen partijen gebruik maken van een verborgen vertegenwoordiging via een naamleningsovereenkomst⁹⁴. Een lasthebber zal dan rechtsgeldig kunnen optreden voor zijn lastgever, zonder zijn hoedanigheid van lasthebber mee te delen aan de andere partij(en). Vereist hierbij is wel dat de andere partij(en) geen nadeel ondervinden van een dergelijke constructie of dat het mechanisme niet opgezet werd omwille van enige wetsontduiking.

Dergelijke constructies zijn echter geen degelijk alternatief voor een transparante en efficiënte collectieve procedure. Consumentenorganisaties zoals Test-Aankoop willen niet enkel kunnen optreden in het belang van hun leden, ze willen ook de belangen van de consument in het algemeen kunnen verdedigen. In zaken waar er bijvoorbeeld sprake is van strooischade, zullen gedupeerden niet geneigd zijn zich aan te sluiten bij een collectieve vordering via een *opt in*-regeling. Om ondernemingen te ontmoedigen om strooischade te veroorzaken, is het inderdaad aangewezen dat er enige actie ondernomen wordt. Het werken met procesvolmachten zal in deze omstandigheden geen adequate oplossing bieden.

De voordelen van collectieve actie komen via een systeem van procesvolmachten maar beperkt, of soms zelfs helemaal niet, naar boven. Er zal extra tijd en geld dienen besteed te worden om de nodige procesvolmachten te bekomen. Verder zullen er nog altijd tegenstrijdige vonnissen mogelijk zijn. Een deel van de kosten zal gespreid kunnen worden over de cliënten van de advocaat, maar dit is slechts een magere uitkomst.

---

⁹² Cass. 30 mei 1968, *Arr. Cass.* 1968, 1199.

⁹³ Cass. 28 september 1984, *Arr. Cass.* 1984-85, 165, noot G.D.H. en *Pas.* 1985, I, 141, noot G.D.H.

⁹⁴ K. BROECKX, “Vertegenwoordiging in rechte en naamlening in het geding”, *R.W.* 1994-95, 248.

5.5. De technieken van samenhang en de vordering in tussenkomst

Het Belgisch juridisch stelsel kent twee mogelijkheden waardoor individuele belanghebbenden in groep hun belangen kunnen verdedigen. Die twee technieken vinden we terug in het Gerechtelijk Wetboek bij de artikelen 30 (samenhang) en 15 (tussenkomst).

Alle samenhangende vorderingen kunnen in één proces worden afgehandeld als één van de partijen hierom verzoekt⁹⁵. Eén akte volstaat om alle samenhangende vorderingen in te leiden⁹⁶. Indien er aanhangigheid⁹⁷ is, kan elke partij vragen om de vorderingen samen te voegen⁹⁸.

Vorderingen zullen pas beschouwd worden als samenhangend wanneer ze onderling een heel nauwe band vertonen, waardoor er een reële kans bestaat op contradictoire beslissingen indien elke vordering apart behandeld zou worden. Een louter gelijkaardig belang zal niet volstaan om als samenhangende vorderingen aanvaard te worden. De rechter zal zelf beslissen of er sprake is van de nodige samenhang. In sommige rechtspraak is er een strikte interpretatie gevolgd waarbij samenvoeging enkel toegestaan werd indien er een objectieve band bestaat tussen de verschillende vorderingen⁹⁹.

Een objectieve band kan o.a. gezien worden tussen vorderingen die eenzelfde oorzaak hebben of wanneer dezelfde rechtsvragen opgeworpen worden. Een meer soepele interpretatie stelt dat er reeds sprake is van samenhang als de beslissing in één van de vorderingen invloed kan hebben op de andere vordering. Omwille van proceseconomische redenen kan aan deze laatste interpretatie de voorkeur gegeven worden¹⁰⁰.

Bij een vordering tot tussenkomst zal een derde persoon met een belang, die in eerste instantie niet deelnam aan het geding, procespartij worden¹⁰¹. Deze tussenkomst zal moeten plaatsvinden

---

⁹⁵ Rekening houdende met de verwijzingsregels beschreven in art. 565 en 566 Ger. W.

⁹⁶ Art. 701 Ger. W.

⁹⁷ Dit zal het geval zijn wanneer vorderingen tussen dezelfde partijen met dezelfde hoedanigheid, eenzelfde oorzaak en eenzelfde voorwerp, aanhangig zijn gemaakt voor verschillende rechtbanken, die allen bevoegd zijn om de respectievelijke vordering te behandelen.

⁹⁸ Art. 29 Ger. W.

⁹⁹ Rb. Namen 22 februari 1990, *J.L.M.B.* 1991, 202; Rb. Charleroi 15 maart 2001, R.R/D. 2002, 176

¹⁰⁰ E. DE BAERE, "Procederen in zaken van massaschade: naar een class action in het Belgisch recht", *T.P.R.* 2007-1, 16; Beslagr. Rb. Veurne 18 maart 1992, *A.J.T.* 1995-96, 10.

¹⁰¹ Art. 13 en 15 Ger. W.

terwijl de initiële vordering nog hangende is, zoniet zal ze onontvankelijk verklaard worden¹⁰². De tussenkomst kan gevraagd worden voor alle gerechten en voor eender welke vorm van rechtspleging¹⁰³. Naargelang de tussenkomst verplicht of vrijwillig zal gebeuren, zullen de mogelijkheden van deze techniek verschillen.

Men spreekt van een vrijwillige tussenkomst, wanneer een derde het initiatief tot tussenkomst neemt om op deze manier zijn belangen te verdedigen. Hij zal deze vrijwillige tussenkomst vragen door een verzoekschrift in te dienen bij de desbetreffende rechtbank. Deze derde zal de stand van zaken in het proces moeten respecteren en aanvaarden¹⁰⁴. Er bestaan twee soorten van vrijwillige tussenkomst.

De eerst soort is een tussenkomst tot bewaring. Bij deze vrijwillige tussenkomst zal de derde partij niet de bedoeling hebben een veroordeling te bekomen. Door echter één van de partijen bij te staan, zal hij zijn eigen belangen vrijwaren die bij een eventueel negatieve uitspraak voor die partij, in het gedrang kunnen komen¹⁰⁵. Als voorbeeld kunnen we de gerechtsdeurwaarder aanhalen die een dagvaarding had opgesteld waarvan de nietigheid nu door één van de partijen wordt gevorderd. Hij zal tussenkomen in het geding om een dergelijke nietigverklaring te verhinderen¹⁰⁶. Om zijn tussenkomst te verantwoorden zal de derde wel over een eigen en persoonlijk belang moeten beschikken¹⁰⁷. De conservatoire vrijwillige tussenkomst zal voorkomen dat deze belanghebbende derde het zogenaamde derdenverzet¹⁰⁸ moet aantekenen tegen het vonnis dat een impact kan hebben op zijn belangen.

---

¹⁰² Cass. 6 mei 1991, *J.T.T.* 1992, 66.

¹⁰³ Art. 812 Ger. W.

¹⁰⁴ A. FETTWEIS, *Manuel de procédure civile*, Luik, P.U.L., 1987, nr. 580, 415.

¹⁰⁵ Cass. 23 februari 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 710.

¹⁰⁶ Rb. Dinant 5 december 1986, *J.L.M.B.* 1987, 996.

¹⁰⁷ P. VANLERSBERGHE, "Het belang als toelaatbaarheidsvereiste voor het instellen van tussenvorderingen", in M. STORME en P. Taelman (eds.), *Proces in meervoud*, Diegem, Kluwer, 1997, 67.

¹⁰⁸ Art. 1122 Ger. W. ; K. WAGNER, *Derdenverzet*, Mechelen, Kluwer, 2004, 1-26.

De tweede soort is een aanvallende of agressieve vrijwillige tussenkomst. Anders dan bij de conservatoire tussenkomst, zal de belanghebbende derde wel een veroordeling trachten te bekomen. De tussenkomende partij zal in deze situatie een eigen recht opeisen, verschillend van het recht van de oorspronkelijke procespartijen. Deze derde zou in principe ook een aparte hoofdvordering kunnen inleiden, maar omwille van proceseconomische redenen zal hij tussenkomen in de initiële vordering. Het is immers efficiënter om in één procedure beide vorderingen te behandelen.

Deze tussenkomst heeft een zelfstandig karakter en de tussenkomende derde zal hierdoor moeten voldoen aan de vereisten van belang en hoedanigheid, net zoals bij het inleiden van een hoofdvordering¹⁰⁹. Is de hoofdvordering nietig of onontvankelijk zal de tussenkomende vordering ook verdwijnen. De tussenkomende vordering zal echter niet beïnvloed worden door enige berusting of afstand van de hoofdvordering, noch door het ontbreken van de vereiste hoedanigheid en het vereiste belang in hoofde van de oorspronkelijke eiser¹¹⁰. Deze aanvallende vrijwillige tussenkomst kan niet voor het eerst gebeuren in graad van hoger beroep¹¹¹ omwille van het principe van de dubbele aanleg¹¹². Toch moet worden opgemerkt dat dit verbod niet van openbare orde is en dus niet ambtshalve kan opgeworpen worden door de behandelende rechter¹¹³.

Zoals hierboven besproken zal een vrijwillige tussenkomst ontstaan op initiatief van een belanghebbende derde. Het is echter ook mogelijk dat één van de procespartijen een derde partij dwingt om deel te nemen aan de initiële procedure¹¹⁴. Dit heet dan een gedwongen tussenkomst.

---

¹⁰⁹ Cass. 4 december 1989, *Arr. Cass.* 1989-90, 467.

¹¹⁰ G. CLOSSET-MARCHAL, "Demande principale et demande incidente: dépendance ou autonomie?", in M. STORME en P. TAELEMAN (eds.), *Proces in meervoud*, Diegem, Kluwer, 1997, 44; Brussel 10 oktober 1991, *T.B.B.R.* 1993, 161 met noot van A. KOHL, "De l' incidence de l' irrecevabilité de la demande principale sur la recevabilité de la demande en intervention"; Rb. Luik 11 december 1992, *J.L.M.B.* 1993, 1420.

¹¹¹ Art. 812, tweede lid Ger. W.

¹¹² Tenzij de wet anders bepaalt, kan er tegen elke rechterlijke beslissing hoger beroep aangetekend worden waardoor de het proces een tweede maal zal gevoerd worden, maar dan voor andere rechters. Dit principe is ingebouwd om rechtsonderhorigen te beschermen tegen willekeur en fouten; K. BROECKX, *Het recht op hoger beroep en het beginsel van de dubbele aanleg in het civiele geding*, Antwerpen, Maklu, 1995, nr. 693, 313; Cass. 24 november 1972, *Arr. Cass.* 1973, 298.

¹¹³ Cass. 2 december 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 454; K. BROECKX, *Het recht op hoger beroep en het beginsel van de dubbele aanleg in het civiele geding*, Antwerpen, Maklu, 1995, nr. 694, 314.

¹¹⁴ Art. 16, tweede lid Ger. W.

Voor deze tussenkomst zal er een dagvaarding nodig zijn, op straffe van onontvankelijkheid¹¹⁵. Het initiatief zal moeten komen van een van de originele procespartijen aangezien het voor de rechter, op basis van artikel 811 Gerechtelijk Wetboek, verboden is om ambtshalve een gedwongen tussenkomst uit te vaardigen¹¹⁶.

Nog een opvallend verschil met de vrijwillige tussenkomst is het feit dat een derde bij gedwongen tussenkomst, de gevolgen van onderzoeksmaatregelen, die zijn bevolen voor zijn tussenkomst, niet moet aanvaarden indien deze zijn rechten van verdediging schenden¹¹⁷. Ook bij gedwongen tussenkomsten kan men de opdeling maken tussen agressieve en bewarende tussenkomsten.

Deze manier om verschillende vorderingen in één proces te behandelen is een stap in de goeie richting naar een meer proceseconomische manier om dergelijke zaken af te handelen. Toch kunnen we stellen dat in gevallen van massaschade dit niet echt een oplossing vormt. Zo is er geen regeling ontwikkeld om de nodige ruchtbaarheid te geven aan de inleiding van een vordering zodat derden vaak geen weet hebben van hun mogelijkheid tot tussenkomst. Verder zal er n.a.v. strooischade ook nooit een proces gestart worden waardoor deze mogelijkheid geen rol van betekenis zal spelen.

5.6. Burgerlijke partijstelling bij een strafvordering

Bij gevallen van massaschade zal er vaak ook sprake zijn van een strafrechtelijke inbreuk. Zo zal in gevallen van lichamelijke schade minstens onopzettelijke slagen en verwondingen aangehaald kunnen worden¹¹⁸. Een slachtoffer van een dergelijke strafrechtelijk inbreuk heeft in België verscheidene mogelijkheden om een rechtsvordering tot schadevergoeding in te dienen. Hij kan zelf via de burgerlijke rechter zijn vordering instellen, maar hij kan ook naar de strafrechter stappen. Het slachtoffer kan de strafvordering op gang trekken door een klacht in te dienen met burgerlijke partijstelling. Een andere mogelijkheid bestaat erin om via een verzoekschrift een

---

¹¹⁵ Art. 813 tweede lid Ger. W.; Brussel 13 juni 1997, *J.T.* 1997, 781.

¹¹⁶ Cass. 18 mei 1998, *Arr. Cass.* 1998, 582; Arbh. Luik 23 maart 1990, *Inf. R.I.Z.I.V.* 1997, 203.

¹¹⁷ Art. 812, eerste lid Ger. W.; Cass. 25 november 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1348; Arbh. Bergen 15 oktober 1990, *J.T.T.* 1991, 470.

¹¹⁸ Art. 418-422 Sw.

vordering tot schadeherstel in te leiden. Is het proces reeds afgelopen, dan kan het slachtoffer zich wenden tot de burgerlijke rechter d.m.v. een verzoekschrift, neergelegd ter griffie van de rechtbank die geoordeeld heeft over de strafvordering¹¹⁹.

Het slachtoffer zal via deze weg geen onnodige kosten moeten maken en het openbaar ministerie zal instaan om de informatie te verzamelen om de fout te bewijzen. Het openbaar ministerie kan daarbij gebruik maken van onderzoeksmiddelen die niet beschikbaar zijn voor het slachtoffer bij een burgerlijke rechtsvordering, zoals de huiszoeking enz. De taak van het slachtoffer wordt hierdoor opmerkelijk lichter.

Ondanks de voordelen is ook dit systeem niet de ultieme oplossing voor slachtoffers van massaschade. Ondanks de voordelen zal deze optie niet werkbaar zijn voor de strafrechter, indien er honderden slachtoffers zijn rechtszaal overspoelen en zij allemaal hun rechten willen uitoefenen. Verder dient er op gewezen te worden dat niet alle gevallen van massaschade een strafrechtelijke inbreuk inhouden waardoor dus een alternatief noodzakelijk is om ook die zaken te behandelen. Bij de strafvordering zouden de slachtoffers dan ook nog eens afhangen van het beleid van het openbaar ministerie om bepaalde inbreuken al dan niet te vervolgen.

5.7. Besluit

Tot op heden is het Belgische burgerlijk procesrecht opgebouwd rond een individualistische kijk op het afdwingen van subjectieve rechten. Een titularis zal moeten beschikken over het vereiste belang en de nodige hoedanigheid. Door middel van procesvolmachten kunnen titularissen een derde aanduiden om voor hun rekening een rechtsvordering in te stellen. De technieken van samenhang en de tussenvordering uit het Gerechtelijk Wetboek hebben al uitgewezen dat ze bij massaschadegevallen ontoereikend zijn om alle problemen te ondervangen. De hoeveelheid van procespartijen maakt immers dat het zowel voor de rechter als voor de partijen een onoverzichtelijk kluwen wordt. Bij een stakingsvordering zal een eiser geen schadevergoeding kunnen vorderen, zodat dit voor een gedupeerde geen aantrekkelijke oplossing vormt. De

---

¹¹⁹ Wet 13 april 2005 tot wijziging van diverse wettelijke bepalingen met betrekking tot het strafrecht en de strafrechtspiegeling, teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken, *B.S.* 3 mei 2005.

strafrechter betrekken bij vorderingen van massaschade lijkt op het eerste zicht wel een goedkope oplossing voor de gedupeerden, maar ook de strafrechter zou dan geconfronteerd worden met een onwerkbaar aantal slachtoffers die hun rechten willen uitoefenen. Van enige bestaand valabel alternatief voor een collectieve procedure kan dus niet gesproken worden.

Omwille van verscheidene voorvallen waar een groot aantal benadeelden geconfronteerd werden met de beperkingen van het individualistische systeem, heeft de wetgever enkele ad hoc oplossingen aangeboden. Zo heeft de wetgever in de loop der jaren voorzien in uitzonderingen via afzonderlijke wetten, maar dit komt niet ten goede aan de transparantie van het juridische stelsel. Door het nemen van deze initiatieven bevestigt de wetgever impliciet dat er wel degelijk nood is aan een algemene collectieve procedure.

Natuurlijk zal er omzichtig te werk moeten gegaan worden en zal er rekening moeten gehouden worden met de belangen van alle partijen. Een complete, doch niet nodeloos complexe, regelgeving zal er toe bijdragen dat alle geledingen van de maatschappij, zoals o.m. de ondernemingen en de consument, de voordelen van een collectieve procedure zullen inzien. Hiervoor zijn o.a. duidelijke criteria nodig rond de vertegenwoordiging, een duidelijke regeling voor de kosten en financiering enz. Bij gevallen van sluipende schade en strooischade dienen technieken van fondsvorming tot voordeelontneming te worden.

6. De situatie in Amerika¹²⁰

6.1. Inleiding

De laatste decennia is er in Amerika een heuse cultuur ontstaan rond *class actions*¹²¹. Deze groepsvorderingen vormen een deel van de economie in de Verenigde Staten. Men vindt er advocatenkantoren die enkel gespecialiseerd zijn in dergelijke zaken. Het grote rechtvaardigheidsgevoel dat in dit land heerst, draagt bij tot de expansie van het aantal van deze vorderingen. Elke staat heeft wel zijn eigen regelgeving om met situaties van massaclaims om te gaan. Om een algemeen beeld te schetsen zal ik de federale aanpak bespreken in de onderstaande paragrafen¹²² aangezien de hoofdlijnen in alle staten ongeveer gelijklopen met de federale procedure.

In 1938 werd in Amerika de ‘*Federal Rules of Civil Procedure*’¹²³ opgenomen in de wet. Op basis van Rule 23 van deze procedure kon men een aanvraag indienen tot het starten van een *class action*. De regeling was verre van éénduidig en doorheen de jaren zijn er dan ook verscheidene aanpassingen aangebracht. In 1998 werd bv. de mogelijkheid ingebouwd om hoger beroep aan te tekenen tegen de beslissing om een *class action* toe te staan¹²⁴. (Zie 5.2.1. voor een verdere uiteenzetting van *Rule 23 F.R.C.P.*)

---

¹²⁰ D. R. HENSLER, N. M. PACE, B. DOMBEY-MOORE, B. GIDDENS, J. GROSS en E. K. MOLLER, *Class Action Dilemmas: Pursuing Public Goals for Private Gain*, Santa Monica, Rand Institute for Civil Justice, 2000, 10-11; L. . SCHUERMANS, “Het paard van Troje is niet opgetuigd”, *R.W.*, nr.19, 2005-2006,724-725; I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 75-134; B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, “Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument”, *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 79, 6-30, M. PIERS, “Class actions: Verenigde Staten v. Europa. Rechtsvergelijkende beschouwingen naar aanleiding van de Wal-Martzaak.”, *N.J.W.* 2007, 825-836.

¹²¹ T. HARTLIEF, “Leven in een claimcultuur: wie is er bang voor. Amerikaanse toestanden?”, *N.J.B.* 2005, p. 830-834.

¹²² De macht van de federale rechter is sinds de invoering van de Class Action Fairness Act in 2005 alleen nog maar toegenomen aangezien deze act de jurisdictie van de federale rechtbanken danig heeft uitgebreid.

¹²³ In deze masterproef afgekort als F.R.C.P.

¹²⁴ Subsection (f) Rule 23, <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm>, geconsulteerd op 23 maart 2010.

De regeling die voorzien wordt door bovenstaande *Rule 23 F.R.C.P.*, is een speciale vorm van de technieken van *joinder*¹²⁵ en *intervention*¹²⁶. In ons recht kennen we de term ‘*joinder*’ als de samenvoeging van vorderingen, zowel op initiatief van de partijen als opgelegd door de rechter. Het begrip ‘*intervention*’ verwijst dan weer naar het mechanisme dat wij kennen als de tussenkomst. Het verschil tussen de procedure van *Rule 23* en beide bovenstaande technieken zit in het feit dat er bij een *class action* sprake zal zijn van een onoverzichtelijk aantal belanghebbenden¹²⁷.

Een dergelijk systeem nodigt natuurlijk uit tot misbruiken. Zo wordt er soms wel eens lachend gezegd dat bij *class actions* advocaten cliënten inhuren i.p.v. omgekeerd. Via verschillende rechtszaken wordt er getracht een miljoenendeal uit de brand te slepen. Eén gelukstreffer is genoeg om een heel leven geen geldzorgen meer te hebben. In Amerika kennen ze geen sociale zekerheid als vangnet voor ongefortuneerde burgers. *Class actions* worden dan ook gezien als een manier om de rijkdom in de samenleving te herverdelen¹²⁸. Om een filter in te bouwen tegen misbruiken is de ‘*Class Action Fairness Act*’ van 18 februari 2005 in het leven geroepen. Er wordt o.m. voorzien in een strengere controle op de advocatenhonoraria. President Bush heeft deze bepalingen ondertekend, omdat de advocaten vaak naar lokale rechtbanken stapten die hun zaak goedgezind waren. Door in de nieuwe *act* te bepalen dat de meeste *class actions* worden doorgestuurd worden naar de federale rechtbanken, tracht men bovenstaand misbruik van het systeem in te perken.

Hieronder volgt een bondige beschrijving van de procedure die een *class action* doorloopt in Amerika. Verder wordt er ook stilgestaan bij enkele begrippen die kenmerkend zijn voor het Amerikaans rechtssysteem en hun belang hebben in de *class action* procedures.

---

¹²⁵ Rule 18-22 F.R.C.P.

¹²⁶ Rule 24 F.R.C.P.

¹²⁷ B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, “De invoering in België van een Class Action naar Amerikaans model.” In G. CLOSSET-MARCHAL en J. VAN COMPERNOLLED (ed.), *Vers une class action en droit belge? - Naar een class action in het Belgisch recht?*, Brugge, Die Keure, 2008, 7.

¹²⁸ K. Y. M. WOO en N. S. SUBRIN, *Litigation in America: civil procedure in context*, New York, Aspen publishers, 2006, 131; E. J. CABRASER, “California Class Action Classics”, <http://www.lieffcabraser.com/pdf/20090100-ejc.pdf>, geconsulteerd op 30 juli 2010.

6.2. Beschrijving van de huidige regeling ¹²⁹

6.2.1. Certificatiefase

In Amerika geldt het algemeen principe dat elke persoon een individueel recht heeft om zich tot de rechtbank te wenden. Indien de eiser gegronde redenen kan aanhalen die een afwijking kunnen rechtvaardigen, kan de rechter een uitzondering toestaan op dit algemene principe. De rechter zal, vooraleer aan het proces ten gronde te beginnen, een uitspraak doen over de vorm waarin de procedure gevoerd zal worden. De afweging door de rechter om het proces ten gronde af te handelen via een *class action* wordt de certificatieprocedure genoemd.¹³⁰ Een rechterlijke uitspraak zal maar bindend zijn ten aanzien van de leden van de *class*, indien deze benadeelden op een adequate manier vertegenwoordigd werden in het proces. De certificatieprocedure moet een waarborg bieden voor een degelijke vertegenwoordiging. Het belang van dergelijke procedure kan niet genoeg onderstreept worden daar een *class action* een afwijking vormt op het principe van *due process*¹³¹ dat verankerd ligt in de Amerikaanse Grondwet¹³². Dit principe houdt in dat een partij maar gebonden kan zijn door een rechterlijke uitspraak, indien ze is bijtijds werd ingelicht over het proces en ze effectief de mogelijkheid heeft gehad om zich te verweren¹³³.

In *Rule 23*, a¹³⁴ ¹³⁵ liggen vier ontvankelijkheidsvoorwaarden die cumulatief moeten vervuld zijn om een vordering via een *class action* te kunnen instellen. Het is aan de vertegenwoordigers van de *class*, de *lead plaintiffs* of nog, de *class representatives*, om te bewijzen dat er voldaan is aan

---

¹²⁹ J.C. ALEXANDER, "An Introduction to Class Action Procedure in the United States", Stanford University, 2000, <http://www.law.duke.edu/group/lit/papers/classactionalexander.pdf>, geconsulteerd op 5 mei 2010.

¹³⁰ B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, "De invoering in België van een Class Action naar Amerikaans model." In G. CLOSSET-MARCHAL en J. VAN COMPENOLLE (ed.), *Vers une class action en droit belge? - Naar een class action in het Belgisch recht?*, Brugge, Die Keure, 2008, 9.

¹³¹ T. DECAIGNY, "Plea-bargaining in België: een koekoeksei?", *jura falconis*, jg 39, 2002-2003, nr. 3, 457-476; A. VERBEKE, *Elementen van Anglo-Amerikaans recht. Een selectie van Engelse en Amerikaanse juridische teksten gesitueerd in het betrokken rechtssysteem*, Antwerpen, Maklu, 1994, 283-284; P. E. DOW, *Discretionary Justice. A critical inquiry*, Cambridge, Massachusetts, Ballinger Publishing Company, 1981, 12.

¹³² Meer bepaald in het 5e en 14e amendement bij de Amerikaanse Grondwet.

¹³³ K. Y. M. WOO en N. S. SUBRIN, *Litigation in America: civil procedure in context*, New York, Aspen publishers, 2006, 193.

¹³⁴ LEGAL INFORMATION INSTITUTE, (1938) "Federal Rules of Civil Procedure: rule 23 a", Cornell University Law School, <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/>, geconsulteerd op 10 juli 2010.

¹³⁵ T. EBLE, "Rule 23, Federal Rules of Civil Procedure (with 2003 Amendments)", 2003, <http://www.classactionlitigation.com/rule23.html>, geconsulteerd op 10 juli 2010.

deze ontvankelijkheidsvoorwaarden. Als eerste voorwaarde is er het ‘*numerosity*’ criterium. Bij het beoordelen van deze voorwaarde zal de rechter bij elke zaak apart bekijken of het mogelijk is om de individuele vorderingen samen te voegen. Is het antwoord negatief, omdat bv. het aantal eisers te talrijk is en daardoor een samenvoeging onpraktisch dreigt te worden, dan zal de rechter verdergaan en de toepasselijkheid van de drie andere voorwaarden beoordelen.

Het aantal partijen is nochtans niet het enige punt waardoor een samenvoeging bijzonder complex kan worden. Als de rechter vaststelt dat de samenvoeging bemoeilijkt wordt door andere elementen kan hij op deze basis beslissen al dan niet over te gaan tot een *class action*. Andere factoren die bij de overweging een rol spelen, zijn o.a. de soort vordering die ingesteld wordt, de grote geografische verspreiding van de partijen enz. Doordat er nergens een absoluut minimum aantal personen is vastgelegd, bestaat enerzijds de kans op tegenstrijdige beslissingen omtrent het toestaan van een *class action*, anderzijds geeft dit de rechter de nodige flexibiliteit en beoordelingsruimte.

Een tweede voorwaarde vinden we in het ‘*commonality*’ criterium. Dit houdt in dat er enige gemeenschappelijkheid moet terug te vinden zijn in de rechtsvragen van een substantieel deel van de groep individuele eisers. Er dient m.a.w. een zekere band te bestaan tussen de verschillende eisers. Dit is eerder een kwalitatief dan een kwantitatief criterium. Het is reeds voldoende indien de belangrijkste rechtsvraag gemeenschappelijk is¹³⁶. Een andere invalshoek is het kijken naar de verhouding van het aantal gemeenschappelijke en individuele rechtsvragen. Ook kan men een schatting maken van de tijd nodig om alle individuele vragen te beantwoorden en deze te vergelijken met de verwachte tijd om de *class action* af te handelen.

Het antwoord op deze vraag is erg belangrijk in het licht van de betrachte verhoogde efficiëntie via het gebruik van een *class action* in bepaalde zaken. Men kan immers maar van een efficiënte en doeltreffende werkwijze spreken als de uitspraak van de *class action* het totaal aantal oorspronkelijke rechtsvragen voor een substantieel deel oplost.

---

¹³⁶ United States District Court for the District of Maryland, 17 oktober 1974, *American Finance System Inc. v. Harlow*, 65 F.R.D. 94, 107.

De volgende twee voorwaarden hebben betrekking op de vertegenwoordiger van de leden van de *class* terwijl de eerste twee criteria gericht waren op kenmerken van de vordering.

Het '*typicality*' criterium geeft aan dat de vorderingen van de vertegenwoordigende partij in relatie moet staan met de vorderingen van de totale groep van eisers¹³⁷. Dit houdt niet in dat de eisen van alle andere leden identiek moeten zijn, ze moeten enkel een gelijkaardig basis hebben. Indien de eisen van de vertegenwoordigende partij verbonden zijn met de rechtsvragen die een substantieel deel van de eisers gemeenschappelijk hebben, kan men aannemen dat aan deze vereiste voldaan werd. Door te eisen dat de vorderingen van de vertegenwoordigende partij in lijn moeten liggen met die van de overige leden, zorgt de wetgever ervoor dat de *class* zekerheid heeft dat de vertegenwoordiger de nodige inspanningen zal doen, om de zaak zo goed mogelijk te bepleiten.

Als laatste is er de vereiste van '*adequate representation*'. Deze vereiste is eigenlijk een logische stap aangezien de leden van de *class* gebonden zullen zijn door de uitspraak van de rechter. Door de grote impact van deze uitspraak is het noodzakelijk dat de leden van de *class* enige zekerheid hebben omtrent de geschiktheid van de vertegenwoordigende partij om hun belangen adequaat te verdedigen. Bij de beoordeling van die geschiktheid zal men zich focussen op twee zaken. In eerste instantie moet de vertegenwoordigende partij een zekere kennis hebben van de materie en de complexiteit van een *class action*, wil hij als adequaat worden bestempeld. Verder is het erg belangrijk dat er geen tegenstrijdige belangen zijn tussen de vertegenwoordiger en de leden van de *class*.

Deze vereiste zal streng beoordeeld worden aangezien de *class action* procedure een uitzondering vormt op de vrije keuze van advocaat¹³⁸. In vele gevallen zal de vertegenwoordiger zelfs al aangesteld zijn zonder dat de leden hun voorkeur konden uitspreken. Oordeelt de rechter dat de vertegenwoordiger niet voldoet aan dit criterium, dan is er de mogelijkheid om een vervanger aan te duiden die wel de nodige kwalificaties bezit.

---

¹³⁷ U.S. Supreme Court, 12 mei 1980, *General Telephone Co. of the Northwest v. Equal Employment Opportunity Commission*, 446 U.S. 318, 330.

¹³⁸ D. LINDEMANS, "Vrije keuze van advocaat. Inzake rechtsbijstand, ook in massaschadegevallen", *N.J.W.*, 2010, vol.9, 218, 174-179.

Rule 23, b voorziet in een tweede fase waarin de rechter zal oordelen of het aangewezen is dat de zaak als een *class action* wordt voortgezet. In de regelgeving worden er een aantal mogelijkheden opgesomd waarin een *class action* procedure als de beste oplossing naar voren wordt geschoven.

Lid 1 handelt over de ‘*prejudice actions*’. Als het zelfstandig afhandelen van de individuele vorderingen de belangen van de betrokken partijen kan schaden, bv. door de mogelijkheid van tegenstrijdige uitspraken, kan de rechter dit voorkomen door de *class action* te certificeren. Onder dit artikel kan men ook de situatie plaatsen waar de belangen van potentiële eisers in het gedrang dreigen te komen door de grote kans op insolvabiliteit van de verweerder. Deze problematiek is gekend onder de naam ‘*limited fund*’¹³⁹. De rechtbank zal dan moeten oordelen over de verdeling van de activa die voorhanden zijn.

Lid 2 voorziet in de situatie waarbij eenzelfde verweerder zich op eenzelfde manier gedraagt tegenover een groep van personen. Als praktisch voorbeeld kan de Wal-Martzaak, hierboven besproken, aangehaald worden. Het bedrijf wordt in dit geval beschuldigd van discriminatie tegenover het vrouwelijk personeel. De betrachting van de eisers zal er voornamelijk op gericht moeten zijn om een declaratoir vonnis te bekomen waardoor de verweerder zijn gedraging dient te stoppen of niet uit te voeren. Uiteraard kan er bijkomend een schadevergoeding gevorderd worden maar, indien de eisers op basis van dit artikel een *class action* willen voeren waarbij ze enkel een schadeclaim naar voor schuiven en dus niet beogen de gedraging te stoppen, zal de rechtbank de vraag tot een *class action* afwijzen. Een *class action* gestoeld op dit artikel noemt men een ‘*civil rights class action*’.

Een laatste mogelijkheid is terug te vinden in *Rule 23, b, 3 F.R.C.P.* Eisers kunnen een beroep doen op dit artikel wanneer ze kunnen aantonen dat de gemeenschappelijke rechtsvragen zwaarder doorwegen dan de individuele eisen. Hieruit volgt dat de methode van een *class action* beter geschikt wordt geacht om de voorgelegde vorderingen te beslechten dan het zelfstandig behandelen van alle individuele zaken.

---

¹³⁹ Ortiz v. Fibreboard Corp., 527 U.S. 815 (1999).

Deze driedelige opdeling is van belang, daar de mogelijkheid voor de leden van een *class* om zich te onttrekken aan de bindende werking van de uitspraak en de wijze waarop ze op de hoogte gebracht zullen worden van de certificatie, zal verschillen naargelang het gekozen artikel. In beginsel zal een gedupeerde enkel in het geval van *Rule 23*, b, 3 F.R.C.P. de mogelijkheid hebben om te kiezen voor een *opt out*¹⁴⁰. Bij *class actions* op basis van lid 1 en lid 2 van bovengenoemd artikel zullen de leden in principe geen mogelijkheid hebben om te verkiezen geen deel uit te maken van de groep. Alle benadeelden zullen dus ook gebonden zijn door een mogelijke minnelijke schikking.

De rechter zal een aanvraag om een zaak te behandelen als een *class action*, beoordelen aan de hand van bovenstaande reeksen van voorwaarden. Deze ontvankelijkheidsvereisten zijn ingevoerd om vorderingen die de doelstellingen van de *class action*¹⁴¹ procedure zouden ondermijnen, weg te filteren.

6.3. Beschikking

De beschikking die de rechter opstelt nadat hij een besluit heeft genomen, bevat heel wat informatie. Zo zal de rechter in de beschikking o.a. motiveren waarom hij een *class action* al dan niet toestaat. De beslissing zal ook de vorderingen opsommen waarrond de procedure zal gevoerd worden. Verder zal de rechter de voorwaarden vaststellen om te bepalen welke personen tot de *class* behoren en of de mogelijkheid bestaat voor de leden om zich buiten de groep te plaatsen (*opt out*).

Een belangrijk element van de beschikking is de aanstelling van de *class counsel*. Dit is de advocaat of het advocatenbureau die de groep zal vertegenwoordigen in het geding. De *class counsel* heeft een grote beslissingsmacht. Hij zal de keuzes maken in verband met de te volgen tactiek, met inbegrip van de aanvaarding van een minnelijke schikking. Doordat hij ingrijpende

---

¹⁴⁰ R. N. DANIELS, "Monetary damages in mandatory classes : when should opt-out rights be allowed?", *Alabama Law review*, 2005, vol. 57, 504.

¹⁴¹ O.a. een hogere efficiëntie, het minder belasten van het juridische systeem, de negatieve invloed van de financiële ongelijkheid tussen partijen zo veel als mogelijk elimineren enz.

beslissingen kan nemen, die gelden voor alle leden, is het noodzakelijk dat hij aan bepaalde kwalificaties voldoet om de belangen van de groep adequaat te behartigen.

Aangezien het besluit van de rechter een grote impact kan hebben op alle partijen is er hoger beroep mogelijk tegen deze beslissing. De procedure ten gronde zal hier echter niet door geschorst worden.

6.4. Notificatieprocedure

De notificatieprocedure verschilt naargelang de vordering gebaseerd is op een bepaald lid van *Rule 23*, b F.R.C.P. Lid 1 en 2 leggen geen verplichting op om de leden van de *class* op de hoogte te brengen en te houden, maar de rechter heeft toch de mogelijkheid om de kennisgeving bevelen. Hij zal hierbij rekening houden met de kostprijs die een dergelijke verplichting met zich meebrengt. De kennisgeving dient niet individueel te gebeuren. Lid 3 daarentegen is verbonden met een verplichte kennisgeving. De individuele leden van de *class* die, middels een redelijke inspanning, geïdentificeerd kunnen worden, dienen een individuele notificatie te ontvangen. Het is dus van groot belang dat de omschrijving van de *class* in het certificatiebesluit duidelijke criteria omvat. De leden die men niet kan identificeren na een redelijke inspanning zal men moeten informeren op de best mogelijk manier naargelang de omstandigheden¹⁴². Zo wordt er heel veel gebruik gemaakt van mediabronnen zoals internetsites en gratis telefoonlijnen.

De benadeelden dienen niet alleen op de hoogte gebracht worden van de certificatiebeslissing, maar ook m.b.t. andere belangrijke evoluties in de zaak, zoals bijvoorbeeld van een voorstel tot minnelijke schikking¹⁴³.

---

¹⁴² Rule 23, c, 2, (B) F.R.C.P.

¹⁴³ Rule 23, e, 1, (B) F.R.C.P.

6.5. De rechterlijke uitspraak

De rechter zal in zijn beslissing ten gronde verduidelijken wie gebonden zal zijn door de uitspraak, ten overstaan van wie de uitspraak dus gezag van gewijsde (*res judicata*) zal hebben. De determinerende factoren om een beslissing gezag van gewijsde toe te kennen zijn een afdoende notificatie en de kans voor elke benadeelde om zich aan te sluiten bij de *class action*. Opmerkelijk aan het Amerikaanse systeem is het feit dat, opdat een beslissing van de rechtbank bindende kracht zou hebben, het niet vereist is dat de gedupeerden de mogelijkheid hebben om zich uit de groep te onttrekken.

Zelfs indien een gedupeerde gebruik heeft gemaakt van zijn mogelijkheid tot opt out, kan het gebeuren dat hij toch gebonden zal zijn door de rechterlijke uitspraak. Deze situatie vinden we terug in de doctrines van ‘*collateral estoppel*’¹⁴⁴. Deze theorie bepaalt dat een juridische vraag of een rechtsfeit dat een essentieel element was uit een beslissing ten gronde en waarover de rechter een beslissing heeft genomen, geen tweede maal het voorwerp kan zijn van een juridisch geschil op basis van een andere rechtsgrond, indien tenminste één van de oorspronkelijke partijen betrokken is bij dit nieuwe proces. Voorwaarde is wel dat de partij in het oorspronkelijk juridisch geschil de mogelijkheid heeft gehad om zijn standpunten te verdedigen omtrent de juridische vraag of het rechtsfeit. Deze theorie heeft ook zijn impact op de *class actions*. Zo zal een partij zich kunnen beroepen op de rechterlijke beslissing van de *class action* tegenover een gedupeerde, die de mogelijkheid heeft gehad om deel uit te maken van de *class*.

---

¹⁴⁴ X., “*Collateral estoppel*”, **Lectric Law Library**, <http://www.lectlaw.com/def/c171.htm>, geconsulteerd op 20 juli 2010.

6.6. Belichting van enkele Amerikaanse gebruiken

6.6.1. Toelichting

Er bestaan heel wat verschillen tussen ons Westers rechtstelsel en dat van de Verenigde Staten. Bij het invoeren van een regeling voor collectieve vorderingen moet men dan ook rekening houden met het feit dat het Amerikaans systeem een aantal kenmerken vertoont, die een rol spelen bij de procedure van de *class actions* die we in België niet kennen. De beleidsmakers in België overwegen misschien om enkele van deze kenmerken geheel of gedeeltelijk ook hier in te voeren. Daarom is het goed om enkele van deze verschijnselen even van naderbij te bekijken in de volgende paragrafen. Elke medaille heeft twee zijden en zo hebben ook de onderstaande zaken voor- en nadelen.

6.6.2. Contingency fee¹⁴⁵

In de Verenigde Staten mogen advocaten werken op basis van een *contingency fee*. Dit houdt in dat de advocaat zal betaald worden met een deel van de schadevergoeding die de veroordeling van de tegenpartij oplevert. Het adagium ‘*no cure, no pay*’ wordt erg gehuldigd in de Verenigde Staten. Is de uitspraak in het nadeel van de eiser of wordt de aanklacht afgewezen, dan zal de advocaat geen loon ontvangen. In het systeem van *class actions* in de Verenigde Staten worden *contingency fees* aanzien als prikkel voor een partij om op eigen kosten voor de *class* op te treden. Het is voor een advocaat bij elke zaak dan ook een evenwichtsoefening tussen de kans op slagen en de hoeveelheid energie en tijd een potentiële rechtszaak zal vergen van hem en/of zijn kantoor.

Mensen met een klein budget hebben door deze mogelijkheid nu ook de kans een zaak aan te spannen zonder zich (te) diep in de schulden te moeten steken. In principe zou dit systeem ertoe moeten leiden dat enkel zaken worden aangespannen die een degelijke kans op slagen hebben.

---

¹⁴⁵ I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 132.

Maar omdat er vaak erg grote bedragen mee gemoeid zijn, is het reëel dat een advocaat zaken aanneemt waarvan de kans op succes relatief klein is, maar waar de mogelijke beloning hoog genoeg is om een dergelijk risico te nemen. Toch zal dit gedrag gemilderd worden door het financiële risico dat de advocaat zal moeten nemen.

Als er na een positieve uitspraak voor de eisers komt vast te staan welk bedrag elke eiser uiteindelijk overhoudt, staan deze cijfers vaak in schril contrast met de vergoedingen die de advocaten opstrijken. Bij kritiek op het stelsel van ‘*no cure, no pay*’ en de ‘*contingency fees*’ is dit een vaak gebruikt argument. Het is correct dat, indien men louter naar de geldbedragen kijkt, de grote winnaars van dergelijke *class actions*, de advocaten zijn. Toch mag men niet uit het oog verliezen dat de advocaten soms grote investeringen maken voor zulke collectieve vorderingen en dat deze investeringen niet altijd terugverdiend worden. Bij het verlies van een zaak zou de advocaat met een ernstige financiële kater kunnen achterblijven.

Het gevaar van belangenconflicten loert dan ook om elke hoek. Omdat de advocaat het volledige financiële risico zal dragen, zullen zijn belangen mogelijk verschillen van de belangen van de leden van de *class*. De verleiding om te handelen conform zijn eigen belangen kan dan ook erg groot zijn. Bij een vroegtijdige schikking zal hij geen extra investeringen moeten verrichten en zal hij toch een aardige vergoeding ontvangen. Het nadeel is dan weer dat de bedragen die bij dergelijke schikking uit de bus komen veel lager liggen dan bij een positieve uitspraak door de rechter, wat vooral een invloed heeft op de leden van de *class*. Bovendien bestaat er de voortdurende vrees voor de advocaat dat, in een situatie waar er concurrerende advocaten een *class action* hebben opgestart in dezelfde zaak met een niet erg solvabele verweerder, de eerste advocaat die een schikking zal aanvaarden, er met het beschikbare geld vandoor zal gaan.

Positief aan het gebruik van *contingency fees* is dat de financiële drempel tot de rechter erg verlaagd wordt voor de gewone burger. Bij het instellen van een vordering zijn er voor de eisers immers vaak ook andere belangen van tel dan louter het verkrijgen van een geldsom. Door de veroordeling kan men soms een hoofdstuk in het leven afsluiten, kan men er zeker van zijn dat de schuldige niet zomaar vrijuit is gegaan en wordt er toch enig gevoel van rechtvaardigheid naar

buiten toe getoond. Deze genoegdoening is minstens van evenveel belang bij het opmaken van de balans na een uitspraak.

In een systeem waar het verboden is te werken op basis van ‘*no cure, no pay*’ en hij dus per uur zal declareren, bestaat er voor de advocaat in kwestie geen extra stimulans om onmogelijk te winnen zaken te weigeren daar hij sowieso betaald zal worden voor zijn gepresteerde uren. Ook voor schikkingen, die in sommige gevallen wel degelijk in het voordeel zijn van de eiser, zal zijn bereidheid niet altijd groot zijn als hij bedenkt dat een effectief volledig proces hem meer kan opleveren.

In een poging om de negatieve aspecten van het werken op basis van *contingency fees* iet of wat te neutraliseren heeft men in Amerika verscheidene initiatieven genomen. Van de rechters wordt gevraagd dat ze mogelijke belangenconflicten van kortbij zullen opvolgen en streng beoordelen. Bij inbreuken op de mededingingsregels zullen de mededingingsautoriteiten door middel van *amicus briefs*¹⁴⁶ hun visie kunnen weergeven op de billijkheid van een schikking. Verder werden het loon van de advocaat en de vergoedingen voor de slachtoffers bij strooischade strikter gereguleerd.¹⁴⁷

6.6.3. Discovery¹⁴⁸

In *Rule 26(b)(1) F.R.C.P.* is de algemene omschrijving van *discovery* te vinden. *Discovery* is het verzoek om inzage te krijgen in alle relevante bewijsstukken. De partijen regelen dit in eerste instantie onder elkaar. Enkel wanneer er betwistingen zijn, zal de rechter aangesproken worden¹⁴⁹. De figuur van *discovery* is vaak een bron van discussie. Door dit principe kunnen er

---

¹⁴⁶ G. N. HILL en K. T. HILL, “*amicus curiae*”, <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/Amicus+brief>, geconsulteerd op 10 maart 2010; J. ROBBINS, “False Friends: Amicus Curiae and Procedural Discretion in WTO Appeals Under the Hotrolled Lead/Asbestos Doctrine.” *Harvard International Law Journal*, 2003, 44 (winter): 317–329.

¹⁴⁷ 28 U.S.C. §§ 1712-1713.

¹⁴⁸ C.H. VAN RHEE, “De codificatie van het Burgerlijk Procesrecht in de Verenigde Staten van Amerika”, *Privaatrecht en Gros. Opstellen aangeboden door collegae, oud-collegae, medewerkers, oud-medewerkers, promoti en promovendi aan Prof.mr. F. Willem Grosheide t.g.v. zijn jubileum van 25 jaar verbondenheid aan het Molengraaf Instituut voor Privaatrecht*, J.M. VAN BUREN-DEE, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 1999, 346-347.

¹⁴⁹ *Rule 37(a)(2)(B) F.R.C.P.*

bv. bepaalde informatieverplichtingen opgelegd worden aan een partij. De lijn tussen het nuttig gebruiken of het misbruiken van dergelijke verplichtingen is soms heel dun.

In principe dient men in zijn verzoek zo goed als mogelijk de documenten, waarvan men kennis wil nemen, te omschrijven¹⁵⁰, maar in de praktijk worden ook zeer algemene omschrijvingen toegelaten. *Fishing expeditions*¹⁵¹ worden hierdoor aantrekkelijk gemaakt. Voor minder gegoede partijen kan dit een ernstige kost betekenen waardoor dit verzoek als drukkingsmiddel kan gebruikt worden door de andere partij. De kosten die een dergelijke verzoek tot *discovery* met zich meebrengt worden immers in beginsel niet gedragen door de verzoeker¹⁵².

6.6.4. Punitive damages¹⁵³

In ons Belgisch rechtssysteem is het verboden om meer schadevergoeding toe te kennen dan de werkelijk geleden schade¹⁵⁴. Toch zijn een aantal rechters op zoek gegaan naar een manier om een hogere schadevergoeding toe te kennen¹⁵⁵. In de Verenigde Staten echter, is het opleggen van *punitive damages* danig ingeburgerd.

Bij een dergelijke sanctie zal de verweerder niet enkel de schade moeten vergoeden waarvoor hij aansprakelijk gesteld wordt maar hij zal daarenboven ook een fikse som dienen te betalen waarvan de grootte niet in verhouding staat met de geleden schade¹⁵⁶. Dit bedrag moet dan beschouwd worden als een straf. Door het opleggen van die extra zware straffen wil men een voorbeeld stellen. Het ontradend effect moet er voor zorgen dat er niet buitensporig onzorgvuldig

---

¹⁵⁰ Rule 34 (b) F.R.C.P.

¹⁵¹ Op goed geluk zal men zoveel mogelijk documenten opvragen in de hoop dat er bezwarende feiten zullen opduiken.

¹⁵² D.S. BITTON, "Discovery, Treble Damages en Class Actions: wil de EG wetshandhaving door bounty hunters?", *Actualiteiten Mededingingsrecht*, 2006, 94.

¹⁵³ F. PARISI en M. CENINI, "Punitive Damages and Class Actions", *Minnesota Legal Studies Research Paper*, nr. 08-38, 2008, 1-17.

¹⁵⁴ *Parl. St.*, 51-2943/1 en 2944/1, 28.

¹⁵⁵ Het Gentse Hof van beroep heeft in twee geschillen rond piraterij wel schadevergoedingen opgelegd die aanzien kunnen worden als een 'straf'. Het hof bevestigde dat het ging om een 'dubbele vergoeding' maar vond dit gegeven de omstandigheden rechtvaardig; Gent (7^ok) 19 januari 2009, *AM* 2009/4, 384, noot J. KEUSTERMANS en T. DE MAERE, *AM* 2009/4, 388; Antwerpen 13 oktober 2008, *AM* 2009/4, 384.

¹⁵⁶ M. PIERS, "Class actions: Verenigde Staten v. Europa. Rechtsvergelijkende beschouwingen naar aanleiding van de Wal-Martzaak.", *N.J.W.* 2007, 831-832.

gehandeld wordt. Deze zware sanctie zal opgelegd worden aan de schadeveroorzaker die buitengewoon onzorgvuldig gehandeld heeft¹⁵⁷.

Uiteraard zijn ook hier voor- en tegenstanders van te vinden.. Het afschrikkend effect is natuurlijk één van de voornaamste gevolgen van een dergelijke regeling dat positief onthaald wordt. Een negatief gevolg, dat door tegenstanders wordt aangehaald is het feit dat een verweerder eerder geneigd zal zijn een minnelijke schikking te aanvaarden, omdat hij zich niet wil blootstellen aan het risico van een dergelijke straf. Hierdoor zullen bedrijven soms te vlug toegeven aan bepaalde vorderingen, waar ze in andere omstandigheden misschien de kans hadden om vrijuit te gaan.

6.6.5. Coupon settlements¹⁵⁸

In gevallen van strooischade wordt er vaak gebruik gemaakt van *coupon settlements*. In deze gevallen zullen de gedupeerden vergoed worden via een tegoedbon, te besteden aan producten of diensten van de verwerende onderneming. De advocaten daarentegen, zullen een fee ontvangen in geld die vaak vele malen hoger zal liggen dan de voordelen van een individueel lid van de *class*. In het verleden hebben ondernemingen soms misbruik gemaakt van deze oplossing¹⁵⁹.

Bij geschillen die opgelost worden aan de hand van dergelijk systeem, lijken vooral de advocaten een goede zaak te doen. Ook de verwerende onderneming zal niet weigerachtig staan tegenover dit alternatief. Er zal enkel een bedrag moeten uitgetrokken worden voor de fee van de advocaat. De betrokken onderneming gaat er van uit dat niet alle gedupeerden gebruik zullen maken van hun tegoedbon en indien ze dit wel doen, stimuleren ze de onderneming door producten te kopen waarvan de prijs in de meeste gevallen boven de waarde van de tegoedbon ligt. De werkelijke vergoeding die de schadeveroorzaker betaald heeft n.a.v. het geschil zal in veel van de gevallen een groot vraagteken blijven.

---

¹⁵⁷ J. JOLLING, "Van claimcultuur naar claimmanagement",

<http://www.nyenrode.nl/facultyandresearch/Documents/Lectures/jjoling.pdf>, geconsulteerd op 20 april 2010.

¹⁵⁸ B. MECHMANN en T. A. DICKERSON, "Consumer Class Actions and Coupon Settlements: Are Consumers Being Shortchanged?", *Advancing the Consumer Interest*, Vol.12, 2000, 6-10.

¹⁵⁹ A. H. BRYANT en L. A. BRUEKNER, "End the abuse of class action suits", *USA Today*, 1999, 34-35.

Ondanks deze negatieve aspecten staat Dhr. W. H. Van Boom niet weigerachtig tegen deze alternatieve vergoedingen. In zijn visie kunnen gedupeerden in gevallen van strooischade beter een tegoedbon ontvangen dan helemaal niets¹⁶⁰.

6.7. Evaluatie van het Amerikaans model

In vele artikels die handelen over de *class action* in de Verenigde Staten, wordt er vooral gefocust op de excessen die er in de loop der jaren ontstaan zijn. Men mag niet blind zijn voor de tekortkomingen van het systeem, maar toch moet men alles ook in de juiste context plaatsen. Als men voldoende buffers inbouwt, zal een groot aantal pogingen tot misbruik van de regels geen kans maken. Zonder deze mogelijkheid om inbreuken te bestrijden zouden heel wat mensen in de kou blijven staan met hun schade.

Een groot deel van de tegenstanders van een Belgische *class action* legt de nadruk op de mogelijke ontsparing van onze maatschappij naar een claimcultuur zoals deze in de Verenigde Staten. Nochtans kan een dergelijke procedure vele voordelen met zich meebrengen zonder dat deze voordelen noodzakelijkerwijs teniet gedaan worden door niet gerechtvaardigde claims. De Belgische wetgever zal de nodige tijd moeten besteden aan het evalueren en inbouwen van de nodige filters. Ook in Amerika is men tot dit inzicht gekomen en tracht men via een grotere macht van de rechter het juiste evenwicht te vinden.

Om dit alles zoveel als mogelijk te stroomlijnen, en om *forum shopping* te voorkomen, zullen er duidelijke afspraken en voorwaarden moeten vastgelegd worden. Immers, hoe meer vrijheid voor de rechter, hoe groter de kans dat persoonlijke overtuigingen invloed kunnen uitoefenen op het individuele beleid van een rechter.

Toch kan men de situatie in Amerika niet zomaar vergelijken met de situatie in Europa. In Europa kennen we ook heel veel reglementeringen die de consument beschermen tegen

---

¹⁶⁰ W.H. VAN BOOM, boekbespreking bij I.N. TZANKOVA, "Toegang tot het recht bij massaschade", *W.P.N.R.* 2008, 6740, p. 97-106.

ongeoorloofde handelingen van ondernemingen terwijl men in Amerika de markt minder reguleert, maar er op vertrouwt dat het rechtssysteem voor de nodige rechtvaardigheid zorgt. Het initiatief wordt hierbij aan de private sector overgelaten.

Wat betreft het werken op een ‘*no cure, no pay*’-basis en de bijhorende *contingency fees*, dient men voorzichtig te werk te gaan bij het evalueren van wijzigingen aan de bestaande praktijk. Enerzijds zal het inderdaad de rechtstoegang vergroten voor mensen die omwille van hun financiële positie het risico niet kunnen nemen de kosten van een advocaat te vergoeden zonder een redelijke schadevergoeding te verkrijgen uit hun vordering. Anderzijds zullen er minder advocaten geneigd zijn zaken te aanvaarden die het nodige werk met zich meebrengen, maar die waarschijnlijk heel weinig opbrengst zullen genereren. Ook heel complexe zaken, waarvan de uitkomst erg onzeker is, kunnen advocaten afschrikken of juist de verkeerde advocaten aantrekken omwille van de mogelijk hoge opbrengsten indien de uitkomst toch positief uitdraait.

Een alternatief kan zijn om advocaten te verplichten te werken op basis van *conditional fees*. De advocaat zal bij een positieve uitspraak voor zijn cliënt zijn geleverde prestaties kunnen aanrekenen aan een vastgelegd uurtarief met daarboven eventueel een vergoeding voor het risico, dat hij genomen heeft door de zaak te aanvaarden.

In België zal het ook niet zover komen dat gedupeerden niet vrij kunnen kiezen om al dan niet tot de groep te behoren van een collectieve vordering¹⁶¹. Dit zou een té grote verwijdering zijn van de huidige opvatting van twee individuele partijen die hun rechten verdedigen en het wordt beschouwd als een schending van het recht op een eerlijk proces dat voortspuit uit artikel 6 EVRM.

Ondanks de voordelen, zoals het afschrikeffect, komen er bij het gebruik van *punitive damages* ook ongewilde nadelen bij kijken. Een studie aan de universiteit van Chicago over dit onderwerp

---

¹⁶¹ Rule 23, b, 1 en 2 F.R.C.P.

kan het belang enigszins nuanceren. Uit onderzoek blijkt immers dat maar in een heel klein aantal gevallen dergelijke strafvergoedingen werden opgelegd¹⁶².

We kunnen besluiten dat de Amerikaanse manier om gevallen van massaschade af te handelen niet vrij is van onvolmaaktheden. Toch, door het ingrijpen van de wetgever, wordt er getracht de excessen te weren. De Amerikaanse *class action* kan zo zijn rol, als instrument om veroorzakers van massaschade hun herstelplichten te laten nakomen, verder blijven spelen.

---

¹⁶² D. B. MUSTARD, S. M. TALARICO en T. A. EATON, “The effects of seeking punitive damages on the processing of tort claims”, *J. Legal Stud.* 2005, Vol. 18, 343-366; M. RUSTAD, “In defense of punitive damages in products liability: testing tort anecdotes with empirical data”, *Iowa L. Rev.* 1992, Vol. 78, 1-82; A. J. SEBOK, “Punitive damages: from myth to theory”, *Iowa L. Rev.* 2007, Vol. 92, 957-1036.

7. Stand van zaken in Europa¹⁶³

7.1. Inleiding

Sinds een aantal jaar is Europa als instelling meer en meer op de voorgrond getreden als bron van nieuwe rechtsregels. De impact daarvan op ons dagelijks leven is niet te onderschatten. Enkele prominente voorbeelden zijn onder meer het instellen van een interne markt, de invoering van de euro, het aan banden leggen van de prijzen voor telefonie en internet vanuit het buitenland, het uitvaardigen van normen in verband met de voedselveiligheid en nog zoveel meer¹⁶⁴.

De Europese Commissie is de enige Europese instelling die het recht heeft om voorstellen voor nieuwe regelgeving in te dienen. Ze kijkt er ook op toe dat de lidstaten de Europese regels op een correcte wijze toepassen. Stelt de Commissie inbreuken vast, dan kan ze een procedure opstarten voor het Europese Hof van Justitie om zodoende de correcte toepassing van de regels af te dwingen. De Commissie vormt als het ware het dagelijks bestuur van de Europese Unie. In de Commissie zetelen op dit moment 27 eurocommissarissen die elk een aantal toegewezen beleidsdomeinen onder hun hoede hebben.

De Europese Commissie heeft een heel eigen werkwijze bij het onderzoeken van een situatie alvorens de nodige regels uit te vaardigen. Zo wordt er gebruik gemaakt van een groenboek (green paper) en een witboek (white paper). Bij het opstellen van een dergelijk groenboek zal de Commissie een bepaald probleem omschrijven en daarna voorstellen formuleren om het probleem op adequate wijze aan te pakken. Dit document wordt dan verspreid onder de lidstaten en de relevante organisaties. Deze partijen wordt dan de kans geboden om hun bedenkingen en

---

¹⁶³ H. VAN BOOM en M.B.M. LOOS (eds.), "Collective enforcement of consumer law in Europe. Securing compliance in Europe through private group action and public authority intervention", Groningen, *Europa Law Publishing*, 2007, 3-9; B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, "Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument", *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 79, 4-5; G. HAIBACH, "The Commission Proposal for a Regulation Establishing a European Small Claims Procedure: An Analysis", *European Review of Private Law*, 2005, 593-601.

¹⁶⁴ X., "Wat doet Europa voor u?", http://ec.europa.eu/nederland/wat_doet_europa_voor_u/daily_life/index_nl.htm, geconsulteerd op 20 juli 2010.

opmerkingen te formuleren omtrent de tekst. De toegezonden reacties worden geëvalueerd en eventueel meegenomen bij het opstellen van het witboek. De inhoud van het witboek zal veel concreter zijn dan het groenboek.

7.2. Initiatieven¹⁶⁵

Op Europees niveau is er al enige tijd een discussie aan de gang wat betreft de invoering van een procedure voor collectieve vorderingen in verscheidene rechtstakken. Via overleg en consultaties tracht men tot gemeenschappelijke standpunten te komen om op die basis tot een regeling te komen die voor alle lidstaten werkbaar is.

De voorbije jaren zijn er twee belangrijke sporen gevolgd in Europa. Het eerste spoor is het witboek betreffende schadevergoedingsacties wegens schending van de communautaire mededingingsregels¹⁶⁶. Dit document is op 2 april 2009 gelanceerd door Europees Commissaris voor mededingingsbeleid Mevr. Neelie Kroes en poneert de mogelijkheid tot collectieve vorderingen als een adequaat systeem om herstel te vorderen van schade veroorzaakt door kartelvorming.

Bij een schending van de communautaire mededingingsregels, zoals vervat in de artikelen 81 en 82 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie¹⁶⁷, werd er geconstateerd dat, ondanks het feit dat het Gemeenschapsrecht voorziet in een recht op compensatie, benadeelde personen de facto maar uiterst zelden de door hun geleden schade vergoed zagen. In 2005 publiceerde de Commissie haar groenboek waarin de oorzaken aan het licht kwamen van het falen van bovenstaande regeling. Zo bleek dat de regelgeving, die in de verschillende lidstaten

---

¹⁶⁵ X. E. KRAMER, "Vereenvoudiging van de geschillenbeslechting in consumentenzaken : de Europese small claims procedure en nationale initiatieven", *Consumentenrecht*, 2007, (4), 111-121; X. E. KRAMER, "De volgende stap in de totstandkoming van een eenvormig Europees procesrecht: het voorstel voor een Europese procedure voor geringe vorderingen (EPGV-Vo)", *Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht*, 2006, 231-239; X. E. KRAMER, "Europees procesrecht verder in aanbouw. De Europese small claims procedure en hoe gecompliceerd eenvoudig kan zijn", *Nederlands Juristenblad*, 2007, 2080-2084.

¹⁶⁶ X., "Witboek betreffende schadevergoedingsacties wegens schending van de communautaire mededingingsregels", <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0165:FIN:NL:PDF>, geconsulteerd op 10 juli 2010.

¹⁶⁷ Sinds 1 december 2009 door artikel 2, lid 1, van het Verdrag van Lissabon, voorheen 'het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap'.

werd gehanteerd inzake de afhandeling van vorderingen tot schadevergoeding n.a.v. een inbreuk op de Europese mededingingsregels door de nationale rechter, vaak een belemmering vormt voor een billijke schadevergoeding.

Om deze reden werd er gestart met het witboek. In dit document worden er ideeën voorgelegd en geanalyseerd die een werkelijke vergoeding van dergelijke schendingen moeten bewerkstelligen. Via het witboek zal men naar oplossingen zoeken om een systeem op punt te zetten waardoor gedupeerden van inbreuken op de communautaire mededingingsregels hun schade volledig kunnen verhalen op de schadeveroorzakers.

De Commissie stelde een aanpak voor op basis van twee nieuwe concepten die elkaar kunnen aanvullen. In de eerste plaats wil men een procedure voor collectieve vorderingen invoeren waarbij men voor het systeem van *opt in* zou kiezen. Zo kunnen de individuele slachtoffers hun krachten bundelen. De commissie was voorstander van een *opt in*-strategie omdat een *opt out*-systeem teveel zou indruisen tegen de gangbare normen rond de rechten van de verdediging en het relatieve gezag van gewijsde van een rechterlijke uitspraak.

Als tweede mechanisme wil de Commissie bepaalde entiteiten de belangen laten behartigen van de gedupeerden door hen toe te laten een vordering tot schadevergoeding in te stellen in naam van (een deel van) de benadeelden. In het voorstel van de Commissie zouden, zowel formeel aangewezen entiteiten zoals consumentenorganisaties als ad hoc-organisaties erkend door de desbetreffende lidstaat met betrekking tot welbepaalde feiten, die rol kunnen vervullen.

Het Verbond van Belgische Ondernemingen (het VBO) heeft een antwoord geformuleerd op het witboek waarbij ze haar visie uiteenzet over de voorstellen van de Commissie¹⁶⁸. Het VBO is geen voorstander om ad hoc-organisaties toe te laten een vordering in te stellen en adviseert om criteria op te stellen waaraan organisaties dienen te voldoen. Gedacht kan worden aan een minimum aantal jaren rechtspersoonlijkheid bezitten enz. Om alles transparant te houden dient er

---

¹⁶⁸ VBO, “Witboek betreffende schadevergoedingsacties wegens schending van de communautaire mededingingsregels – Antwoorden van het VBO”, <http://www.vbo-feb.be/index.html?file=3692>, geconsulteerd op 10 juli 201.

een officiële lijst opgemaakt te worden van de organisaties die in aanmerking komen om een actie tot schadevergoeding te starten.

Mevr. Kroes was van plan om in de laatste dagen van haar ambt een voorstel tot richtlijn te presenteren aan de commissie. Uiteindelijk is de tekst van de agenda gehaald. Op 10 februari 2010 werd Dhr. Joaquín Almunia aangesteld als de opvolger van Mevr. Neelie Kroes als Europees Commissaris voor Mededinging. Bij zijn aanstelling verzekerde hij dat, zowel het aanpakken van kartels, als de schadevergoeding voor gedupeerden van ongeoorloofd mededingingsbeperkend gedrag, topprioriteit blijven voor Europa. Er zal echter maar een uitgewerkt voorstel op tafel gelegd worden na een grondige studie van alle mogelijkheden en alternatieven. Op een Europese regeling is het dus nog even wachten.

Voor het twee de spoor richten we onze blik naar Commissaris Megelana Kuneva. In 2005 startte de Commissaris met het groenboek over collectieve schadevergoeding voor consumenten¹⁶⁹. Dit document handelt over de problematiek waar een groot aantal consumenten schade heeft geleden door inbreuken op de consumentenwetgeving door een onderneming. In het groenboek legt de Commissie haar doelstellingen uit. Om de consumenten te behoeden voor problematische situaties moet er een regelgeving komen die de consumenten de hoogst mogelijke bescherming kan bieden zonder de kosten voor de ondernemingen de pan te laten uitswingen. Niemand is gebaat bij een moeilijke economische omgeving, ook de consumenten niet. Degelijke verhaalsmogelijkheden in gevallen van schade dragen bij tot een groter consumentenvertrouwen. Hier kunnen de markten enkel beter van worden, zeker op lange termijn. Om benadeelde consumenten niet af te schrikken dient de procedure eenvoudig en transparant te zijn. Samen met de nodige flexibiliteit van de regelgeving moet dit er voor zorgen dat de handhaving effectief de doelstellingen van rechtszekerheid en efficiëntie bereikt, zeker in de gevallen met grensoverschrijdende elementen.

---

¹⁶⁹ X., “GROENBOEK over collectief verhaal voor consumenten”, http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/greenpaper_nl.pdf, geconsulteerd op 10 maart 2009.

De Commissie stelt dat de huidige Europese mogelijkheden om massaschadegevallen te behandelen ontoereikend zijn. In het voorstel schuift de Commissie vier opties naar voren ter discussie. De eerste optie bestaat er in om te vertrekken vanuit de bestaande nationale en Europese regelgevingen teneinde consumenten de nodige bescherming te bieden. Een tweede mogelijkheid die geëvalueerd moet worden is het verhogen van de samenwerking tussen de verschillende lidstaten, zodat consumenten via de nationale instrumenten herstel kunnen afdwingen in de gehele Europese Unie.

Optie drie wil de belangrijkste hindernissen voor een rechtvaardige en effectieve schadeloosstelling aanpakken door al dan niet bindende beleidsinstrumenten te combineren. De laatste optie biedt de meeste mogelijkheden, maar is tevens ook het meest ingrijpende alternatief. Via al dan niet bindende regels zou er dan een Europese procedure uitgewerkt worden die consumenten moet toelaten collectief schadeherstel te vorderen.

Naast deze vier opties kan de Europese Commissie ondersteuning bieden aan de nationale procedures. Ze kan haar expertise ter beschikking stellen bij vragen van de lidstaten over de aanpak van buitenlandse gedupeerden, internationaal privaatrecht enz. De Commissie kan ook d.m.v. studies en bijeenkomsten de lidstaten stimuleren om na te denken over collectieve verhaalsmechanismen.

De bal is duidelijk aan het rollen, maar het valt nu maar af te wachten wanneer er concrete oplossingen voorgesteld kunnen worden aan het grote publiek. De intentie om een verandering teweeg te brengen is in ieder geval aanwezig.

7.3. Toekomst

Een Europese regelgeving heeft duidelijk voeten in de aarde, getuige de reeds gespendeerde tijd naar het zoeken van een efficiënte en complete regeling. Alle landen kijken vol spanning toe naar de evoluties in deze materie. Als we kijken naar de discussies die in België over het invoeren van een collectieve procedure woeden, mag het niet verwonderen dat de Europese Commissie niet over één nacht ijs gaat om dergelijke ingrijpende regels op te leggen.

Het pleit voor de Commissie dat ze via het nodige overleg, en met inspraak van alle partijen, een oplossing tracht te zoeken voor een complex probleem. Anderzijds moeten we vaststellen dat heel wat landen niet lijdzaam hebben toegezien en reeds een procedure hebben ingevoerd, waarbij collectieve actie mogelijk werd gemaakt door een nieuw wetgevend kader.

In dat opzicht staat er België niets in de weg om verder te werken op het huidige wetsontwerp ter invoering van een collectieve procedure om massaschade te vergoeden. Niemand kan voorspellen wanneer de Commissie naar buiten zal komen met een uitgewerkt voorstel. Ondanks de vraag van het VBO om te wachten op initiatieven van Europa, lijkt een tussentijdse oplossing geen overbodige luxe in deze woelige tijden.

8. Situatie in Nederland

8.1. Collectieve actie¹⁷⁰

Dichter bij huis heeft de Belgische wetgever reeds de mogelijkheid om de gevolgen in de praktijk van een alternatieve benadering van een class action te bestuderen en te evalueren. Ook onze noorderburen hebben de afgelopen jaren te maken gehad met voorvallen die aan heel wat mensen schade hebben berokkend. Zo kent elke Nederlander ondertussen de gevaarlijke bijwerkingen van het preparaat Des (diëthylstilbestrol) dat door verschillende producenten op de markt werd gebracht. Dit middel werd aangeraden aan zwangere vrouwen om vroeggeboorten en miskramen te voorkomen. Na enige tijd kwam aan het licht dat de dochters, geboren uit moeders die het product hadden gebruikt, veelvuldig te kampen hadden met lichamelijke gebreken zoals afwijkingen aan de baarmoeder, miskramen en baarmoederhalskanker.

Een ander voorbeeld is de zaak rond Shell. Nadat Shell in 2004 te kennen had gegeven dat ze haar olie- en gasvoorraden te hoog had ingeschat en ze de getallen diende te herzien, maakte het aandeel van de maatschappij een enorme duik. Woeste aandeelhouders achtten deze misrekening ontoelaatbaar. In de Shell-zaak werd er uiteindelijk een schikking getroffen met een groot aantal van de (voormalige) aandeelhouders. Opmerkelijk aan deze schikking was het feit dat de onderneming zelf het initiatief had genomen om een schikking te treffen en deze te laten erkennen door de rechtbank. Hieruit blijkt dat ook schadeverwekkers soms baat lijken te zien in een oplossing langs deze weg.

---

¹⁷⁰ L. SCHUERMANS, “Het paard van Troje is niet opgetuigd”, *R.W.*, 2005-2006, 725-726; H.O. KERKMEESTER, “Over de wenselijkheid van Amerikaanse toestanden”, *Nederlands Juristenblad* 1999, 300-301; D. LINDEMANS, “Vrij keuze van advocaat: inzake rechtsbijstand ook in massaschadegevallen”, *N.J.W.*, 2010, vol. 9, 218, 174-179.

8.2. De Nederlandse regeling

Nederland kent een aantal manieren om te reageren tegen massaschade. Naast de algemene wegen zoals de samenvoeging en de tussenkomst zijn er nog specifieke mogelijkheden ingebouwd in het juridische systeem van onze burens. In de volgende paragrafen zal ik de draagwijdte van artikel 3:305a BW uitleggen om daarna de wet collectieve afwikkeling massaschade¹⁷¹ voor te stellen.

Artikel 3:305a van het Nederlandse Burgerlijk Wetboek¹⁷² geeft aan verenigingen en stichtingen met volledige rechtsbevoegdheid¹⁷³ de mogelijkheid om collectieve rechtsvorderingen in te stellen. Dit artikel is in juli 1994 ingevoegd na de invoering van het Nieuw Burgerlijk Wetboek in 1992. Voor deze wetwijziging beschikten verenigingen reeds over de mogelijkheid om rechten te bedingen te behoeve van hun leden en bij niet-naleving een schadevergoeding te vorderen voor de betrokken leden, tenzij dezen zich hiertegen verzetten¹⁷⁴.

De regeling in artikel 3:305a BW bevat wel een belangrijke beperking. Lid 3 van voorvermeld artikel, bepaalt dat er geen schadevergoeding in geld gevorderd kan worden via een collectieve actie op basis van artikel 3:305a BW. Wat wel mogelijk is, is dat de veroordeelde partij verplicht wordt tot het openbaar maken of het laten openbaar maken van de uitspraak. De rechter zal in zijn beslissing dan bepalen op welke wijze deze openbaarmaking moet gebeuren en wie de kosten hiervoor zal moeten dragen.

In sommige geschillen wordt er schijnbaar een uitzondering gemaakt op het verbod van geldelijke schadevergoedingen, zoals hierboven aangehaald, op basis van de leer van de onverschuldigde betaling¹⁷⁵. Als voorbeeld haal ik een energieleverancier aan die, op regelmatige basis, zijn klanten een klein bedrag teveel aanrekende. De rechter kan in deze situatie

---

¹⁷¹ Kamerstukken TK 2003-2004, 29414. Invoering Wet collectieve afwikkeling massaschade, *Stb.* 2005, 340 jo. 380.

¹⁷² Kamerstukken TK 1991-1992, 22486., *Stb.* 1994, 391, laatst gewijzigd in *Stb.* 2000, 254.

¹⁷³ De statuten van de organisatie moeten hiervoor opgenomen zijn in een notariële akte.

¹⁷⁴ 2:46 BW.

¹⁷⁵ X., "Evaluatie van de Wet collectieve afwikkeling massaschade", <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/31762/kst-31762-1?resultIndex=1&sorttype=1&sortorder=4>, geconsulteerd op 1 augustus 2010.

beslissen dat alle benadeelden teruggeplaatst dienen te worden in de positie, waarin ze zich zouden bevinden mocht de leverancier zich correct gedragen hebben. De som die teruggevorderd wordt kan niet aanzien worden als een schadevergoeding, maar als terugbetaling en is dus geen afwijking op het verbod in lid 3 van artikel 3:305a BW.

Omwille van de beperkingen van artikel 3:305a BW werden er, d.m.v. de wet van 24 juli 2005 betreffende de collectieve afwikkeling van massaschade¹⁷⁶, artikelen van het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering gewijzigd. De WCAM steunt op het systeem van collectieve schikkingen, wat inhoudt dat gedupeerden zich dienen te verenigen in groep om zo overleg te plegen met de schadeveroorzaker(s) om tot een collectieve schikking te komen. Eens de partijen tot een compromis zijn gekomen, kunnen zij de rechter verzoeken deze overeenkomst te homologeren. Het Gerechtshof van Amsterdam is exclusief bevoegd om dergelijke schikkingen te homologeren¹⁷⁷. De schikking zal dan van toepassing zijn op alle benadeelden¹⁷⁸, tenzij ze binnen de vastgestelde termijn kiezen voor de opt out -mogelijkheid.

De rechter zal deze homologatie niet automatisch uitvoeren. Bij zijn keuze om de schikking al dan niet te homologeren zal de rechter zich enerzijds baseren op feitelijke vereisten zoals opgenomen in art. 7:907 lid 3 BW en anderzijds op vereisten die moeten garanderen dat het over een reële overeenkomst gaat die een oplossing voorziet in alle redelijkheid.

De nieuwe wet geeft gedupeerden, die niet akkoord gaan met de collectieve schikking, de mogelijkheid om zich te distantiëren van de collectieve actie. Op deze manier voorkomt men dat de wet zou conflicteren met het recht op een eerlijk proces zoals vervat in het artikel 6 EVRM¹⁷⁹. Indien ze opteren om niet deel te nemen aan de collectieve vordering, hebben deze benadeelden nog altijd het recht om zelf een individuele vordering in te stellen.

---

¹⁷⁶ Afgekort als WCAM.

¹⁷⁷ Art. 1013 Rv.

¹⁷⁸ C. J. M. VAN DOORN, "De tweede WCAM-beschikking is een feit: tijd voor een terugblik en een blik Vooruit", *AV&S*, 2007, 16, 105-114.

¹⁷⁹ P. SMITS, *Artikel 6 EVRM en de civiele procedure*, diss. Leiden, 2e druk, Deventer, Kluwer, 1996, 401.

Opvallend in de hele regeling is het ontbreken van enig rechtsmiddel voor een individuele benadeelde. Gezamenlijk kunnen de gedupeerden zich wel richten tot het Hof van Cassatie¹⁸⁰.

In complexe gevallen is het vaak zo dat een schikking wordt afgeremd, omdat er nog teveel onzekerheid bestaat over bv. het al dan niet aanwezig zijn van een causaal verband tussen de aangehaalde oorzaak en de schade, de omvang van de groep van benadeelden enz. In deze gevallen kan het nuttig zijn een beroep te doen op de collectieve actie zoals voorzien in artikel 3:305a BW om een declaratoire uitspraak te bekomen¹⁸¹. Deze verklaring kan een stimulans betekenen voor de schadeveroorzaker om te onderhandelen over een schikking.

Hier schuilt er echter een addertje onder het gras. Verklaringen voor recht waar de onrechtmatigheid van een gedraging wordt vastgesteld vormen geen probleem. Dit vormt zich wel bij de verklaringen voor recht waar er een aansprakelijke voor de schade wordt aangeduid. Volgens een deel van de rechtsleer heeft het verbod in lid 3 ook een invloed op verklaringen van recht inzake aansprakelijkheid. Het arrest van de Hoge Raad rond het faillissement van Vie d'Or¹⁸² bracht enig licht in de duisternis. De Raad weigerde om, via een verklaring voor recht, collectief de hoofdelijke aansprakelijkheid van de schadeveroorzaker uit te spreken¹⁸³. De Raad stelde dat de vordering van de eisers niet wezenlijk verschilde van een vordering tot betaling van een schadevergoeding, omdat bij een dergelijke veroordeling enkel nog de omvang van de schade per benadeelde moet vastgesteld worden. Verder meende de Raad dat er geen algemene uitspraken gedaan konden worden inzake aansprakelijkheid, daar de schade en het causaal verband nog voor elk individu onderzocht diende te worden. Het arrest bevestigt wel er een verklaring voor recht mogelijk is teneinde vast te stellen dat de schadeveroorzaker onrechtmatig gehandeld heeft.

In meer recente rechtspraak is er nog geen ommekeer merkbaar. Toch zijn er een aantal voorstanders te vinden om meer uitgebreide mogelijkheden toe te staan bij verklaringen voor

---

¹⁸⁰ Art. 1018 Rv.

¹⁸¹ Art. 3:302 BW.

¹⁸² P. N. VAN REGTEREN ALTENA en M. TEN CATE, "Collectieve actie en collectieve afwikkeling, samen uit samen thuis?", A.A., 2005, 238.

¹⁸³ HR 13 oktober 2006, LJN: AW2082, C04/286HR (Hewitt Associates e.a./Stichting Vie d'Or); HR 13 oktober 2006, LJN: AW2080, C04/281HR (Deloitte & Touche e.a./Stichting Vie d'Or); HR 13 oktober 2006, LJN: AW2077, C04/279HR (De Nederlandsche Bank/Stichting Vie d'Or).

recht. Als voorbeeld kan ik de stelling van Mevr. Tzankova aanhalen. Zij is voorstander om een expliciete mogelijkheid tot verklaringen voor recht t.a.v. de aansprakelijkheid van de schadeveroorzaker toe te laten. Deze verklaring zou dan wel niet de hele groep beheersen, maar enkel de subgroepen van benadeelden waar er geen twijfel bestaat over de gemeenschappelijkheid van de benadeelden en over de representativiteit van de belangenorganisatie¹⁸⁴. Tot zolang de rechtspraak blijft vasthouden aan de strikte interpretatie, blijft de verklaring voor recht voorbehouden voor het vaststellen van onrechtmatig gedrag.

De voorstanders van een uitbreiding van de verklaring voor recht kunnen steunen op een belangrijk bijkomend argument. Bij een vergoeding in natura zal in eerste instantie ook de aansprakelijkheid dienen vastgesteld te worden om daarna per individu de grootte van de vergoeding te bepalen in het licht van de persoonlijke schade. Dit strookt niet met de redenering van de Raad in het arrest van *Vie d'Or*. In de toekomst lijkt dus een van beide opvatting plaats te moeten ruimen om een consistente regeling te garanderen.

Nederland bekijkt ondertussen ook de mogelijkheid om de rechter in te schakelen in het onderhandelingsproces dat voorafgaat aan een akkoord. Hij zou bijstand kunnen verlenen bij het formuleren van de rechtsvragen of een bemiddelaar kunnen benoemen om de partijen te begeleiden in het overleg. Indien er onduidelijkheid zou heersen over de rechtsposities van één van de partijen, zou de rechter dan de mogelijkheid hebben om een prejudiciële vraag te stellen aan de Hoge Raad¹⁸⁵.

8.3. Evaluatie van het Nederlands model

De mogelijkheid om collectief een verklaring voor recht te vragen aan de rechtbank, samen met de faciliteit om een schikking te laten homologeren en verbindend te maken voor een groep, vormt een degelijke combinatie. Dit alternatief voor een Amerikaanse class action is de moeite waard om in overweging te nemen.

---

¹⁸⁴ I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 157.

¹⁸⁵ I. N. TZANKOVA, *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150,160; X., "Evaluatie van de Wet collectieve afwikkeling massaschade", <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/31762/kst-31762-1?resultIndex=1&sorttype=1&sortorder=4>, geconsulteerd op 2 augustus 2010.

Een collectieve claim instellen om massaschade vergoed te zien, is niet mogelijk in het Nederlandse systeem. Deze beperking hoeft echter geen hinderpaal te vormen, daar empirische studies uitgewezen hebben dat in de meeste gevallen van massaschade het geschil afgehandeld wordt met een schikking tussen de betrokken partijen. In deze gevallen is er geen nood aan een mogelijkheid om in groep schadevergoedingen in geld te bekomen.

Het verbod in artikel 3:305a BW, lid 3 heeft echter een grotere impact dan het op het eerste zicht lijkt. Door verklaringen voor recht, strekkende het vaststellen van de aansprakelijkheid voor de massaschade, gelijk te stellen met een vordering tot schadevergoeding in geld, wordt er een extra beperking toegevoegd door de Raad. In de wetenschap dat het wel toegestaan is om collectief herstel in natura te vorderen, is dit verbod nog extra opmerkelijk. Door het toestaan van een schadeherstel in natura, waar uiteindelijk ook per individu enkel nog de persoonlijke schade dient vastgesteld te worden, negeert men immers de argumentatie die de Raad gebruikte bij *Vie d'Or*. De wetgeving rond collectieve acties is nog jong in Nederland. Via de reeds afgehandelde zaken, met de bijhorende ervaringen, zal de Nederlandse wetgever de evolutie van dichtbij moeten opvolgen om te komen tot een compleet logische all-in-one-formule.

De WCAM-regeling wil het overleg tussen schadeveroorzakers en schadelijders stimuleren. De procedure biedt een uitweg om een langdurig en erg kostelijk proces te vermijden. In de Shell-zaak nam de schadeverwekker zelf het voortouw om via deze weg de situatie op te lossen. Hieruit blijkt, dat ook aansprakelijke ondernemingen het nut inzien om schadegevallen via dit instrument op een minnelijke wijze te regelen. Jammer genoeg moeten we vaststellen dat de regeling nog niet voorziet in het faciliteren van een minnelijk akkoord. Met de nieuwe pistes die nu bekeken worden, zou de rechter ook in die fase de partijen kunnen begeleiden of een bemiddelaar kunnen aanduiden die deze taak op zich kan nemen, waardoor de mogelijkheden van de regeling danig worden uitgebreid.

9. Initiatieven in België

9.1. Wetsvoorstellen en het huidige wetsontwerp

In België worstelen de beleidsmakers al een aantal jaar met het idee om een regeling uit te werken om collectieve vorderingen toe te staan en in goede banen te leiden. In de loop der tijd zijn er een aantal bepalingen ingevoerd die het mogelijk maken voor welbepaalde verenigingen om op te treden voor de leden die ze vertegenwoordigen¹⁸⁶.

De criteria waaraan een vereniging dient te voldoen om een collectieve vordering te mogen instellen, zijn verschillend in de diverse regelgevingen. Door telkens aparte wetten te maken is er te weinig aandacht besteed aan het ontwikkelen van een eenvormig systeem om collectieve vorderingen te organiseren in België en het ontbreekt dan ook aan de nodige transparantie, die men mag verwachten in een moderne samenleving. Pas wanneer een regelgeving voldoende duidelijk blijkt, zal het zijn beoogde effect kunnen bereiken. Immers, hoe meer onzekerheid, hoe groter het (financiële) risico voor de betrokken partijen, waardoor een inbreuk op de uitgevaardigde normen vaak niet in rechte zal worden afgedwongen.

Als we er de geschiedenis van de verscheidene wetgevende initiatieven op na gaan, zien we dat er ruime interesse is voor het onderwerp. Alleen heeft dit nog niet geleid tot een zelfstandige procedure voor collectieve vorderingen. De sleutel tot verandering ligt in het wijzigen van het Belgische Gerechtelijk Wetboek, meer precies, de artikelen 17 en 18. In deze artikelen wordt weergegeven dat een natuurlijke persoon of een rechtspersoon maar procesbekwaamheid heeft wanneer deze een al verkregen en dadelijk belang kan aantonen. Via de rechtspraak werd er gespecificeerd dat het om een persoonlijk belang¹⁸⁷ dient te gaan. Enkele van deze voorstellen zullen hieronder besproken worden.

---

¹⁸⁶ Wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme en xenofobie ingegeven daden, *B.S.*, 8 augustus 1981; Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet, *B.S.*, 9 juli 1991; Wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu, *B.S.* 19 februari 1993.

¹⁸⁷ Cass. 19 november 1982, *Arr. Cass.*, 1982-83, 372, concl. E. KRINGS, *Pas.* 1983, I, 388; *R.W.* 1983-84, 2029, noot J. LAENENS.

9.1.1. Wetsvoorstel van Mevr. De Meyer

In 2003 kwam er een voorstel van Mevr. Magda De Meyer waarin zij een nieuw artikel in het Gerechtelijk Wetboek wilde invoeren, nl. art. 18bis¹⁸⁸. Dit artikel zou aan consumentenorganisaties de mogelijkheid bieden om een vordering in te stellen met als doel, de collectieve belangen van de consumenten te beschermen. Momenteel geven een aantal bijzondere wetten consumentenorganisaties een vorderingsrecht. De mogelijkheden zijn echter nog veel te beperkt daar de consumentenorganisaties o.b.v. die bijzondere wetten enkel vorderingen kunnen instellen tegen inbreuken op die bijzondere regelgevingen.

In haar wetsvoorstel¹⁸⁹ pleit Mevr. De Meyer voor een algemeen recht voor consumentenverenigingen om vorderingen in te stellen, om zodoende de belangen van de consument te beschermen. Consumentenorganisaties moeten echter wel rechtspersoonlijkheid hebben en moeten ook vertegenwoordigd zijn in de Raad voor het Verbruik of dienen erkend te zijn door de Minister van Economische Zaken. Een consumentenorganisatie zal de belangen van de consumenten verdedigen als ze meent dat er collectieve belangen geschonden zijn of dat deze hoogstwaarschijnlijk geschonden zullen worden.

9.1.2. Wetsvoorstel van Dhr. Van Hecke en Mevr. Gerkens samen met Dhr. Landuyt

In februari 2008 diende Dhr. Stefaan Van Hecke samen met Mevr. Muriel Gerkens en Dhr. Renaat Landuyt een wetsvoorstel in om het Gerechtelijk Wetboek aan te passen zodat verenigingen een vorderingsrecht konden uitoefenen ter verdediging van collectieve belangen.¹⁹⁰

---

¹⁸⁸ Art. 18 bis: Onverminderd de bepalingen betreffende de ontvankelijkheid van rechtsvorderingen voorgeschreven door bijzondere wetten, kunnen verenigingen ter verdediging van de consumentenbelangen die rechtspersoonlijkheid bezitten en vertegenwoordigd zijn in de Raad voor het Verbruik of erkend zijn door de minister die de Economische Zaken onder zijn bevoegdheid heeft, volgens de criteria vastgesteld door een besluit vastgesteld na overleg in de ministerraad, in rechte optreden wanneer de collectieve belangen van de consumenten worden geschaad of dreigen te worden geschaad.

¹⁸⁹ M. DE MEYER, “Wetsvoorstel tot aanvulling van het Gerechtelijk Wetboek met een bepaling inzake het vorderingsrecht van consumentenorganisaties”, <http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/51/0124/51K0124001.pdf> geconsulteerd op 27 juli 2010.

¹⁹⁰ M. GERKENS, R. LANDUYT en S. VAN HECKE, “Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek

Dit voorstel wilde een vorderingsrecht toekennen aan elke vereniging, mits er was voldaan aan een aantal voorwaarden. Er werd getracht een zekere eenheid in de wetgeving te creëren door aanpassing voor te stellen aan het Gerechtelijk Wetboek i.p.v. nieuwe ad hoc-wetten uit te vaardigen.

De voorwaarden dienen er voor te zorgen dat er geen misbruik kan gemaakt worden van de verruimde mogelijkheden om absurde en zinloze vorderingen te starten. Het voorstel bevat de volgende criteria: de vereniging dient reeds drie jaar over rechtspersoonlijkheid te beschikken. Dit geeft blijk van een zekere standvastigheid en organisatie die nodig is om op een gedegen manier collectieve belangen te behartigen. De vereniging dient daarnaast een geoorloofd statutair doel te hebben, dat bevestigd wordt door de feitelijke handelingen die door haar gesteld worden.

Deze maatregel is volgens de initiatiefnemers nodig om de rechtstoegang voor bepaalde groepen mensen te vergemakkelijken. De belangen van personen die zich in een (financieel) zwakke positie bevinden zouden via deze aanpassing behartigd kunnen worden door verenigingen, waardoor de drempel tot de rechtbank verlaagd wordt.

De auteurs werpen ook een blik voorbij de landsgrenzen om de initiatieven in andere landen kort te beschrijven. Via deze weg willen ze aantonen dat de maatschappij in het algemeen behoefte heeft en een toekomst ziet in een dergelijke procedure. Een aantal landen hebben reeds, weliswaar op verschillende manieren, een antwoord trachtten te bieden op dit probleem aangezien een definitieve regeling vanuit Europa voorlopig uitblijft.

9.1.3. Wetsvoorstel van Dhr. Van Hecke en Dhr. Henry

Via het wetsvoorstel van mei 2009¹⁹¹ beoogden Dhr. Stefaan Van Hecke en Dhr. Philippe Henry de invoering van een collectieve procedure. Hun idee voorziet in een bijkomend hoofdstuk bij boek IV Bijzondere rechtsplegingen van Deel VI Bijzondere rechtsplegingen.

---

teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen”, <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/52/0872/52K0872001.pdf>, geconsulteerd op 22 juli 2010

¹⁹¹ P. HENRY en S. VAN HECKE, “wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek

Naar aanleiding van problemen zoals de ramp in Gellingen, het debacle met de aandelen van Lernaut en Hauspie, de Fortis-affaire enz., merken beide heren op dat in onze moderne maatschappij met zijn globale kijk op de wereld, bepaalde schadegevallen een enorme omvang aannemen. In hun voorstel wordt er een onderscheid gemaakt tussen drie soorten van massaschade, met elk hun eigen kenmerken. In deel 1, punt 2 worden de verschillende types van massaschade uitgebreid uitgelegd, maar voor de duidelijkheid geef ik nog een korte samenvatting per type.

Als een groot aantal mensen is blootgesteld aan de gevolgen van één schadeverwekkende gebeurtenis, veroorzaakt door eenzelfde schadeveroorzaker spreekt men van ‘gefixeerde schade’. De gasontploffing in Gellingen kan onder deze vorm van massaschade gecatalogeerd worden. Een tweede type van massaschade is de zogenaamde ‘sluipende massaschade’ waarbij de schade niet meteen ontstaat, maar veroorzaakt wordt naar aanleiding van een aantal gelijkaardige feiten waardoor men niet precies kan vaststellen wanneer juist de schade is ontstaan. Als voorbeeld denken we maar aan de vele asbestslachtoffers. Als laatste is er de ‘strooischade’. Hierbij zal een grote groep slachtoffers schade lijden, maar omdat de schade per persoon zo gering is, zal het financieel niet de moeite lonen om individueel een vordering in te stellen.

Het Belgisch rechtstelsel kent een samenvoeging¹⁹² van vorderingen indien ze een zekere samenhang¹⁹³ vertonen, maar deze mogelijkheid blijkt onvoldoende de noden van de slachtoffers van een massaschadegeval te ondervangen. De auteurs halen in hun voorstel enkele kritieke punten aan in de huidige stand van zaken. Zo zal elk slachtoffer nog altijd individueel het initiatief moeten nemen om naar de rechtbank te stappen, zullen schadelijders van strooischade vaak zelfs niet weten dat ze behoren tot de groep van slachtoffers enz.

De voorgestelde procedure zal bestaan uit twee fasen. In de eerste fase zal een partij de rechter verzoeken een bepaalde zaak te behandelen als een collectieve procedure. Indien de rechter de

---

wat het invoeren van een collectieve procedure betreft”,

<http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/52/2019/52k2019001.pdf>, geconsulteerd op 22 juli 2010.

¹⁹² Art. 701 Ger. W.

¹⁹³ Art. 30 Ger. W.

aanvraag goedkeurt, zal hij een omschrijving opstellen van de potentiële groep van gedupeerden en de rechtsvragen duidelijk aflijnen. In het voorstel zou men werken via een *opt in*-systeem. Een gedupeerde zal dus pas verbonden zijn door de rechterlijke beslissing, indien hij vooraf expliciet te kennen heeft gegeven dat hij deel wil uitmaken van de groep van eisers.

De keuze voor de *opt in*-strategie ligt volgens de auteurs voor de hand, daar artikel 6 EVRM¹⁹⁴ duidelijk stelt dat elke persoon recht heeft op een eerlijk proces. Bij een *opt out*-strategie is het perfect mogelijk dat iemand gebonden zal zijn door een rechterlijke beslissing zonder dat hij partij was en enige inspraak heeft gehad in de hele procedure.

Op het einde van de eerste fase zal de rechter een uitspraak doen over de grondslag van de aansprakelijkheid, welke partij aansprakelijk is voor de schade en de andere rechtsvragen die relevant zijn voor alle partijen samen zoals de eventuele verjaring van de vordering enz. In de tweede fase zal gekeken worden hoeveel de schadevergoeding per individuele eiser zal bedragen naargelang de eigen schuldgraad en de omvang van de schade.

Een belangrijk element in een *class action*-procedure is de financieringsbron. In de Verenigde Staten kent men het systeem van ‘*contingency fees*’¹⁹⁵. Aangezien dit in België alsnog verboden is, zal er moeten gezocht worden naar een alternatieve manier. Om de toegankelijkheid van de procedure niet te ondermijnen, lijkt het niet aangewezen dat de verzoeker het volledige financiële risico dient te dragen. Daarom stellen de auteurs voor om de taken van het ‘Fonds voor hulp aan slachtoffers van gewelddaden’ uit te breiden met de taak collectieve procedures te financieren.

---

¹⁹⁴ C. C. VAN DAM, “Aansprakelijkheidsrecht - Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden”, <http://www.aansprakelijkheidsrecht.com/wetteksten/evrm6.htm>, geconsulteerd op 23 juli 2010.

¹⁹⁵ Voor een uitgebreide bespreking zie 5.2.3 van deze masterproef.

De gelden zullen deels bestaan uit subsidies vanwege de overheid, deels uit bijdragen van de gedupeerden die de wil geuit hebben om opgenomen te worden in de collectieve procedure. De leden zullen maximaal hun bijdrage verliezen bij een negatieve uitspraak. Indien de verweerder echter wordt veroordeeld, zal het Fonds de bijdrage terugstorten aan de eisers. De procedurekosten zullen dan verhaald worden op de verweerder via de rechtsplegingvergoeding. Het risico van niet-betaling ligt dan bij het Fonds.

9.2. Het huidig wetsontwerp

Uiteindelijk belanden we bij het huidige wetsontwerp¹⁹⁶. Aangezien het invoegen van een collectieve procedure een grote impact heeft op ons huidig rechtstelsel, lijkt het aangewezen om te analyseren welke veranderingen er doorgevoerd zullen worden eens het ontwerp goedgekeurd is. In het volgende deel volgt er een bespreking van dit wetsontwerp.

9.2.1. Analyse van het huidige wetsontwerp

De twee professoren A. Puttemans en H. Boularbah van de Université Libre de Bruxelles hebben na uitgebreid onderzoek een voorontwerp van wet opgesteld (hierna: het Ontwerp). Het Ontwerp heeft als doel om in de Belgische wetgeving een vorm van collectieve actie in te voeren waarbij een verzoeker voor rekening van een welbepaalde groep van personen een rechtsvordering kan instellen die zal leiden tot een rechterlijke beslissing met gezag van gewijsde ten overstaan van de verweerder(s) en alle leden van de groep, zonder vooraf van elk lid uit de groep een volmacht te hebben bekomen. Aangezien het Ontwerp is opgesteld in de drie landstalen, nl. Nederlands, Frans en Duits, heb ik de Nederlandstalige versie van het Ontwerp ter vergelijking naast de Franstalige versie gelegd.

Ik zal het Ontwerp analyseren aan de hand van vraagstellingen. Op elke vraag zal ik een antwoord formuleren op basis van de artikelen uit het Ontwerp, waarna ik bemerkingen en vragen zal plaatsen bij de keuze van de auteurs met betrekking tot het desbetreffende onderwerp. Ik zal

---

¹⁹⁶ Zie bijlage 1.

hierbij ook gebruik maken van de opmerkingen die de Raad voor het Verbruik opgesteld heeft in zijn rapport van 29 april 2010¹⁹⁷. In het rapport geeft De Raad voor het Verbruik zijn advies n.a.v. de vraag, gesteld op 14 september 2009, door de Minister van Klimaat en Energie, belast met Consumentenzaken, Dhr. Paul Magnette, inzake het nieuwe wetsontwerp. Omdat deze masterproef niet toelaat om het gehele Ontwerp aan een grondige analyse te onderwerpen beperk ik mij tot enkele opmerkelijke bepalingen.

9.2.2. Wat is het voorwerp van de nieuwe regeling?

Het Ontwerp wil een procedure invoeren tot collectieve schadeafwikkeling van massaschade. Volgens artikel 2, 4° kan men massaschade zien als het geheel van alle individuele schadegevallen die ontstaan zijn uit eenzelfde schadeverwekkende oorzaak. Een belangrijke voorwaarde is dat de schade geleden wordt door een grote groep natuurlijke personen of rechtspersonen.

Net zoals bij de Amerikaanse class actions wordt er in het Ontwerp voor geopteerd om niet te werken met een gedefinieerd minimum aantal benadeelden. De ondernemingen, bij monde van de vertegenwoordigers van de productie, de distributie en de middenstand, zijn voorstander van meer specifieke voorwaarden zoals kwantitatieve minima inzake het aantal benadeelden i.p.v. vage bewoordingen. Objectieve criteria zouden de rechtbanken moeten helpen om te komen tot meer consistente uitspraken. Een minimumcijfer kan tevens dienen als een eerste filter om onnodige collectieve vordering te vermijden.

Daartegenover vinden we het standpunt van de consumentenorganisaties die fel gekant zijn tegen een kwantitatieve omschrijving van het minimum aantal gedupeerden. Een sterk argument dat hun visie ondersteunt, is het feit dat de aard en de omvang van de schade een sterke invloed heeft op het aantal gedupeerden.

---

¹⁹⁷ RAAD VOOR HET VERBRUIK, “Advies over een voorontwerp van wet betreffende de procedures tot collectieve schadeafwikkeling“, http://statbel.fgov.be/nl/binaries/RvV_426_action_collective_NL_29_04_2010_tcm325-101002.pdf, geconsulteerd op 24 juli 2010.

Hoewel ik geen voorstander ben om een absoluut cijfer te kleven op het minimum aantal gedupeerden om een collectieve vordering toe te staan, en dit omwille van de flexibiliteit, zou ik toch willen voorstellen om het adjectief 'groot' te vervangen door een aantal andere criteria. De Amerikaanse class action zou ons hierbij kunnen inspireren. Zo zou de rechter rekening kunnen houden met factoren als de geografische verspreiding, de belasting van individuele vorderingen op het gerechtelijk apparaat, proceseconomische principes enz. Het lijkt mij gepast om de rechter geval per geval te laten oordelen over de geschiktheid van een collectieve procedure o.b.v. van zijn ervaring en bekwaamheid i.p.v. strikte criteria die niet toelaten rekening te houden met de specifieke situatie.

Nog opmerkelijk in de definitie van massaschade is het feit dat zowel rechtspersonen als benadeelden worden opgenomen in de collectieve procedure. De vertegenwoordigers van de ondernemingen stellen dat het collectieve vorderingsrecht een middel is om tegengewicht te bieden aan de zwakkere positie van de consument. Mijns inziens hangt het voor de schadeveroorzakende onderneming af van de soort schade die zich heeft voorgedaan of het nieuwe systeem hem ook voordelen kan bieden. Zo zal bij strooischade de schadeveroorzaker vaker aangesproken worden om de schade te vergoeden indien er een collectieve vordering mogelijk is dan wanneer een dergelijke procedure niet voorhanden is en de economische prijs voor het afdwingen van het herstel niet opweegt tegen de geleden schade. Dit in tegenstelling tot gevallen van gefixeerde schade, waar de schadeveroorzakende onderneming via een systeem van opt out meer zekerheid kan krijgen omtrent de omvang van de vergoeding die zij zal dienen te betalen en ze zich niet in honderden verschillende processen zal dienen te verdedigen, maar zich kan toespitsen op één zaak.

Omdat concurrerende bedrijven ook nadeel kunnen ondervinden als een onderneming zich bv. de kosten ontziet om de nodige controles uit te voeren, zou ik de rechtspersonen niet schrappen als mogelijke gedupeerden die kunnen deelnemen aan de collectieve procedure.

9.2.3. Welke nieuwe mogelijkheden voor collectieve actie worden er ingevoegd?

In artikel 2 van het Ontwerp wordt een lijst van begrippen weergegeven met hun respectievelijke definities. Bij de definitie van een ‘procedure tot collectieve schadeafwikkeling’ stellen de auteurs een tweesporenbeleid voor, waarbij enerzijds de mogelijkheid bestaat om disputen af te handelen via onderhandelingen tussen de partijen of anderzijds de mogelijkheid openstaat om de rechter te vragen een beslissing te nemen.

Een akkoord, afgesloten tussen de vertegenwoordiger van de groep en de schadeverwekker, kan aan de rechter aangeboden worden ter homologatie. Het is niet relevant wanneer dit akkoord tot stand is gekomen. Het is dus mogelijk dat de partijen trachten gezamenlijk een oplossing te vinden voor men naar de rechtbank trekt, maar het is ook mogelijk dat de partijen tijdens het geding tot een compromis komen en dat ze deze overeenkomst voorleggen ter homologatie¹⁹⁸.

Eén van de partijen zal in deze laatste situatie aan de rechter de opschorting moeten vragen van de rechtsvordering tot collectieve schadeafwikkeling. Na alle partijen gehoord te hebben zal de rechter een beslissing nemen. In zijn beslissing zal hij de duur van de schorsing vastleggen, die maximaal zes maanden kan bedragen en één maal kan hernieuwd worden. Als gevolg van de opschorting zullen ook alle proceduretermijnen stilgelegd worden, inclusief de optietermijnen. Belangrijk element in dit verhaal is het feit dat de rechter op elk moment tijdens de schorsing de maatregelen kan bevelen die hij in het licht van de feiten nodig acht¹⁹⁹.

De rechter vervult ook in deze strategie een belangrijke taak. Indien hij het akkoord homologeert, zal hij de regeling immers ook opleggen aan de groep van benadeelden zoals omschreven in zijn beslissing. De rechter zal er op toezien dat het akkoord alle opgelegde gegevens bevat zoals opgesomd in artikel 18 van het Ontwerp. De rechter zal de homologatie moeten weigeren indien blijkt dat er niet voldaan is aan de vereisten in de artikelen 3 en 18, indien het herstel in het voorgelegde plan kennelijk onredelijk is in relatie tot de aangerichte schade of als de manieren voor mededeling van het akkoord naar zijn oordeel onvoldoende zijn.

---

¹⁹⁸ Art. 39 van het Ontwerp.

¹⁹⁹ Art. 43 van het Ontwerp.

Indien de partijen gekozen hebben om hun geschil op minnelijke wijze te regelen via een compromis, zal een dergelijk akkoord of de homologatie hiervan niet beschouwd kunnen worden als een erkenning door de schuldenaar van enige fout of aansprakelijkheid²⁰⁰. Voor derden heeft dit als gevolg dat ze bij hun individuele vordering m.b.t. dezelfde feiten nog steeds de aansprakelijkheid van de verweerder dienen te bewijzen.

Is er tussen de partijen geen bereidwilligheid tot een compromis dan kunnen de benadeelden zich aansluiten bij een rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling²⁰¹. Deze rechtsvordering dient ingeleid te worden door een verzoekschrift neer te leggen bij respectievelijk de griffie van de Rechtbank van Eerste Aanleg en het Hof van Beroep. Voldoet het verzoekschrift niet aan de voorwaarden vastgelegd in artikel 25, §2 van het Ontwerp zal de rechter vragen aan de verzoekende partij om het document te vervolledigen²⁰².

9.2.4. Bestaan er verschillen tussen de Franstalige en Nederlandstalige versie van het wetsontwerp?

In mijn analyse heb ik abstractie gemaakt van de Duitstalige versie omdat dit mij te ver zou leiden en omdat ik de Duitse taal niet machtig genoeg ben om de nuances van bepaalde begrippen te begrijpen. Buiten enkele taalfouten verwachtte ik geen grote dispariteiten te vinden tussen beide documenten. Echter, na een eerste aandachtige lezing, bleken er toch een aantal belangrijke discrepanties te vinden tussen de Nederlandstalige en de Franse tekst.

Hiervan wil ik twee voorbeelden aanhalen. In artikel 18 spreekt men in de Franse tekst over ‘le juge’ die de controle zal uitoefenen op het akkoord. In de Nederlandstalige tekst werd dit vertaald als ‘het Hof van Beroep’. Aangezien het afhankelijk zal zijn van de graad van het geding waarin het akkoord voorgelegd wordt aan de rechtbank, of de Rechtbank van eerste aanleg dan wel het Hof van Beroep bevoegd zal zijn, lijkt de Nederlandse vertaling hier kort door de bocht gegaan te zijn.

---

²⁰⁰ Art. 24 van het Ontwerp.

²⁰¹ Art. 2, 2° van het Ontwerp.

²⁰² Art. 25, §3 van het Ontwerp.

Artikel 31§2 bepaalt in de Nederlandse tekst dat, eenmaal de toelaatbaarheidsbeslissing is uitgesproken, er geen vordering meer mag ingesteld worden tegen dezelfde verwerende partij met eenzelfde voorwerp en eenzelfde oorzaak. De Franse tekst stelt hetzelfde, maar dan enkel m.b.t. een collectieve vordering. De Franse tekst lijkt hier de juiste boodschap mee te geven daar benadeelde individuen, die geen lid zijn van de groep, nog een individuele vordering mogen instellen.

Ondanks dat de tekst ‘slechts’ een wetsontwerp is, dient men toch voorzichtig om te springen met vertalingen. Tikfouten vormen geen probleem om de inhoud te begrijpen, maar een verkeerde transponering van de inhoud brengt tegenstrijdigheden voort die wel een grote impact kunnen hebben. Een nadere lezing is dus nog nodig om de teksten op elkaar af te stemmen.

9.2.5. Wat zijn de ontvankelijkheidsvoorwaarden?

In artikel 3 worden de ontvankelijkheidsvoorwaarden²⁰³ opgesomd voor een collectieve procedure. Deze voorwaarden vormen een uitzondering op de artikelen 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek. Ten eerste dient het doel van de collectieve procedure het herstel van massaschade te zijn. Ten tweede moet de vordering ingesteld worden door een vertegenwoordiger die voldoet aan de beschrijving in artikel 9. Dit artikel bepaalt dat de groep vertegenwoordigd zal worden door één vertegenwoordiger. Daarna volgt een verduidelijking wie aanzien kan worden als een rechtsgeldige vertegenwoordiger, nl. een feitelijke vereniging, een vereniging in rechte of een vennootschap met een sociaal oogmerk waarvan het (maatschappelijk) doel een direct verband vertoont met schadeposten van de massaschade.

Naast de vereiste vorm dient de vertegenwoordiger ook te beschikken over de nodige representativiteit en bekwaamheid. De rechter zal in zijn toelatingsbeslissing bevestigen dat de vertegenwoordiger voldoet aan alle objectieve en subjectieve voorwaarden. Bij een akkoord zal deze bevestiging geschieden in de homologatiebeslissing. Op welke manier de rechter de

---

²⁰³ In de Nederlandstalige tekst wordt er gesproken over ‘onontvankelijkheidsvoorwaarden’ maar dit kan beschouwd worden als een tikfout.

representativiteit en bekwaamheid zal beoordelen wordt niet bepaald in het Ontwerp. De vertegenwoordigers van de consumentenorganisaties wijzen op het advies van de Raad voor het Verbruik van 27 januari 2004²⁰⁴ waar er criteria werden voorgesteld om de representativiteit van een consumentenorganisatie, respectievelijk beroepsorganisatie, te controleren. Zo moet de organisatie verplicht opgezet zijn als een organisatie zonder winstoogmerk en moeten de activiteiten en het doel van deze organisatie gefocust zijn op het verdedigen van de belangen van respectievelijk consumenten en ondernemingen. Verder werden er een aantal niet-limitatieve maatstaven opgesomd die de rechter een leidraad kunnen bieden. Veeleer dan te focussen op het al dan niet hebben van rechtspersoonlijkheid, stellen de consumentenorganisaties voor om een lijst op te stellen met criteria die een aanduiding kunnen geven van de nodige representativiteit.

De vertegenwoordigers van de ondernemingen hebben twijfels bij de toelating van feitelijke verenigingen als potentiële vertegenwoordiger. Ze argumenteren dat een vordering tegen een feitelijke vereniging heel wat moeilijkheden met zich mee kan brengen of zelfs onmogelijk kan worden. Hun voorstel is om enkel verenigingen toe te laten die reeds een aantal jaren rechtspersoonlijkheid bezitten. Dit zou enige garantie bieden op een zekere duurzaamheid en organisatie van de vereniging²⁰⁵. Ze verwijzen hiervoor naar de regels waaraan een organisatie moet voldoen om als vertegenwoordiger een vordering in te stellen inzake het milieu²⁰⁶.

Persoonlijk ben ik het ook het idee genegen om de rechter criteria ter beschikking te stellen om de vereiste representativiteit en bekwaamheid te beoordelen. Inspiratie kan inderdaad gehaald worden bij de criteria die nu al opgelegd zijn t.a.v. verenigingen voor vorderingen m.b.t. milieuschade. Bijkomend kunnen er bepaalde kapitaalsvereisten opgelegd worden zodat, zowel de gedupeerden als de verweerder, enige zekerheid hebben omtrent de solvabiliteit van de organisatie die als vertegenwoordiger van de groep zal fungeren.

---

²⁰⁴ RAAD VOOR HET VERBRUIK, "Advies betreffende de bijzondere procedures te voorzien bij de hernieuwing van de mandaten voor de Raad voor het Verbruik en voor de kandidatuur van nieuwe organisaties binnen de Raad", http://www.internet-observatory.be/protection_consumer/councils/consumption/pdf_adviezen_2004/314.pdf, geconsulteerd op 22 juli 2010.

²⁰⁵ E. STOOP, "Class action", *Ad Rem* 5, 2008, 29 en 37.

²⁰⁶ Art. 2 Wet betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu.

Ik ben er ook geen voorstander van om feitelijke verenigingen toe te laten als vertegenwoordiger. De hindernissen rond de actieve rechtsbekwaamheid kunnen nog opgelost worden door bv. gebruik te maken van naamgeving of vertegenwoordiging maar bij de passieve rechtsbekwaamheid duiken er zwaardere problemen op. Aangezien een feitelijke vereniging niet over rechtspersoonlijkheid beschikt, zullen proceshandelingen ofwel moeten gericht worden tegen alle leden van de vereniging gezamenlijk of tegen ieder individueel lid voor zijn aandeel. Dit zal voor een verweerder de situatie heel erg bemoeilijken. Zo zal o.m. elk lid maar aansprakelijk zijn voor zijn deel aangezien er geen hoofdelijkheid bestaat tussen de leden²⁰⁷. Het risico van insolventie van een lid bij een tegenvordering van de verweerder zal dus niet gedragen worden door de andere leden maar door de verweerder zelf.

Consumentenverenigingen zoals Test-Aankoop ijveren al sinds lange tijd voor een Belgische *class action*²⁰⁸. Ze zien voor de consumentenorganisaties, inclusief henzelf, een belangrijke rol weggelegd bij het vertegenwoordigen van gedupeerde consumenten. Een monopolie voor de consumentenorganisaties lijkt mij echter niet aangewezen. Via de criteria die nog uitgewerkt kunnen worden, zoals hierboven aangehaald, zullen de leden van de groep verzekerd zijn van een degelijke vertegenwoordiger. De uiteindelijke beslissing ligt bij de rechter indien er meerdere gegadigden zijn om de rol van vertegenwoordiger op zich te nemen. In het belang van de gedupeerden zal de rechter dan de best geplaatste organisatie kunnen aanstellen.

De vertegenwoordiger zal in een rechtszaak bijgestaan worden door een raadsman. De Nederlandse orde van de Brusselse balie heeft in zijn nieuw reglement al vastgelegd dat er een referentielijst zal opgemaakt worden van advocaten die bekwaam geacht worden om collectieve vorderingen in de rechtszaal te verdedigen²⁰⁹.

---

²⁰⁷ Rb. Mons 10 januari 1949, *Pas.* 1949, III, 84.

²⁰⁸ P. LOEN, "Petitie voor collectieve vordering", http://www.test-aankoop.be/20080501/in-het-nieuws-Attach_s520193.pdf, geconsulteerd op 20 februari 2010.

²⁰⁹ Voor meer details omtrent de wijzigingen in het reglement, zie hoofdstuk 9.4.

9.2.6. Hoe worden de leden van de groep bepaald?

Het inleiden van een vordering zal plaatsvinden door middel van een verzoekschrift, gericht of neergelegd aan de griffie van de desbetreffende rechtbank²¹⁰. In dit verzoekschrift zal de vertegenwoordiger een omschrijving geven van de massaschade en de groep van gedupeerden waarvoor hij zal optreden²¹¹. De rechter zal dan in zijn toelaatbaarheidsbeslissing²¹² definitief de omschrijving van de groep bepalen. Indien mogelijk zal hij ook een raming maken van het potentieel aantal benadeelden die zullen deel uitmaken van de groep.

De rechter kan beslissen om de groep verder op te delen in subcategorieën. Deze optie laat toe om reeds een eerste opdeling te maken om een eventuele latere verdeling van de schadevergoeding vlotter te laten verlopen. Bij de opdeling in subcategorieën kunnen er problemen rijzen i.v.m. artikel 28 van het Ontwerp. Dit artikel stelt dat de vertegenwoordiger de vordering niet meer kan uitbreiden, noch wijzigen. Het is realistisch om te stellen dat, naarmate de schade concreter wordt, er aanpassingen dienen te gebeuren aan de indeling in subgroepen. Een afwijking op het gemeen procesrecht lijkt niet noodzakelijk in deze context.

Op basis van de gewoonlijke verblijfplaats zullen gedupeerden al dan niet automatisch tot de groep behoren²¹³. In beginsel zullen gedupeerden die hun gewoonlijke verblijfplaats in België hebben tot de groep behoren tenzij ze uitdrukkelijk hun wil te kennen hebben gegeven om geen lid te zijn van de groep. Gedupeerden met een gewone verblijfplaats buiten België zullen steeds gebruik moeten maken van hun *opt in*-mogelijkheid om tot de groep toe te treden. Op basis van artikel 5 van het Ontwerp kunnen de partijen onderling, bij een akkoord tot collectieve schadeafwikkeling, of de rechter in zijn toelaatbaarheidsbeslissing, afwijken van artikel 4 waardoor ook benadeelden met een gewone verblijfplaats in België zich expliciet moeten aanmelden om lid te worden van de groep.

---

²¹⁰ Art. 25 §1 van het Ontwerp.

²¹¹ Art. 25 §2 van het Ontwerp.

²¹² Art. 25 §3 van het Ontwerp.

²¹³ Art. 4 van het Ontwerp.

De keuze voor een *opt in*- of *opt out*-systeem is één van de belangrijkste twistpunten rond de invoering van een collectieve procedure. De vertegenwoordigers van de ondernemingen zijn geen voorstander van het *opt out*-systeem en al helemaal niet om dit als standaardsituatie vast te leggen. Om hun standpunt te ondersteunen verwijzen ze naar artikel 6 EVRM. Op basis van dit artikel is enkel een *opt in*-procedure verdedigbaar volgens de vertegenwoordigers aangezien het tegenovergestelde systeem een belemmering vormt voor de vrije toegang tot de rechter. Mijns inziens zal de keuze voor *opt out* niet in conflict zijn met artikel 6 EVRM aangezien de gedupeerden zelf de keuze kunnen maken of ze al dan niet uit de groep stappen.

In de discussie welk systeem nu de meest rechtvaardige optie is, zijn er voor elke keuze argumenten te vinden. Bij een *opt in*-procedure kan de deelname aan de collectieve vordering aanzien worden als een vrijwillige afstand van het recht van verdediging en van het recht op een eigen raadsman die persoonlijke bijstand kan bieden²¹⁴. Toch kunnen ook bij deze keuze vragen gesteld worden. Zo wordt er algemeen aanvaard dat het recht op verdediging geen absoluut recht is waardoor rechthebbenden dus afstand kunnen doen van dat recht maar bestaat er anderzijds de opvatting dat een beperking van artikel 6 EVRM enkel toegestaan is als het recht op toegang tot de rechter niet in zijn kern wordt aangetast en als er een billijke verhouding kan aangetoond worden tussen het beoogde legitieme doel en de middelen die hierbij gebruikt werden²¹⁵. Het antwoord op deze vraag blijft voorlopig nog onbeantwoord.

Als we naar de ons omringende landen kijken zien we toch een aantal voorbeelden die de *opt out*-procedure toegestaan hebben. Zo werd de *opt out*-strategie verkozen in de Nederlandse WCAM-regeling maar ook in Australië, Canada en Portugal vinden we een dergelijke keuze terug.

Het standpunt van de ondernemingen verbaasde mij enigszins aangezien juist zij het meeste baat hebben dat er zoveel mogelijk benadeelde personen gebonden zijn door de uitspraak. Dit biedt hen immers niet alleen een grotere rechtszekerheid maar de proceskosten voor individuele vorderingen zouden in de meeste gevallen hoger kunnen uitvallen dan bij een collectieve

---

²¹⁴ B. ALLEMEERSCH en M. PIERS, "Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument", *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 79, 39-42.

²¹⁵ X., "Fogarty v. The United Kingdom", EHRM uitspraak 21 november 2001, <http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/1d4d0dd240bfee7ec12568490035df05/198e61c523276699c1256b0c0039300d?OpenDocument>, geconsulteerd op 22 juli 2010.

procedure. Enkel in gevallen van strooischade zal de vrees voor een *opt out*-regeling gegrond zijn omdat gedupeerden momenteel voor dergelijke zaken geen vordering instellen.

Als bijkomend argument halen de ondernemingen de problemen aan i.v.m. het verzekeren van hun risico's. De verzekeringsondernemingen zouden met een *opt out*-strategie moeilijkheden ondervinden om de begrenzing van de te verzekeren risico's vast te leggen. Ik ben niet onderlegd in de verzekeringspraktijk, maar het lijkt logisch dat het handelsvolume één van de belangrijke criteria is waarop de hoogte van de verzekeringspremie gebaseerd wordt. Deze factor zal nochtans niet verschillen bij de keuze voor *opt out* of *opt in*. Indien de schade per individu echt significant is zal het weinig verschil uitmaken of er gekozen werd voor *opt in* of *opt out*.

Ikzelf ben voorstander van het *opt in*-systeem. Voorstanders van een *opt out*-strategie halen aan dat de drempel tot de rechter zo laag mogelijk moet zijn voor de gedupeerde personen. Naar mijn mening is de drempel bij *opt in* laag genoeg. Een vordering moet nog altijd een vrije keuze zijn van het individu en mag dus niet opgedrongen worden. Met de moderne middelen die ter beschikking staan van elkeen²¹⁶, moet het mogelijk zijn om iedereen op de hoogte te houden en de kans te geven om op eenvoudige wijze, zijn keuze om toe te treden tot de groep, bekend te maken.

Een *opt out*-regeling brengt ook extra moeilijkheden met zich mee. Aangezien er nog geen beleidsbeslissingen genomen zijn omtrent de financiering van een collectieve procedure, is het mogelijk dat de leden van de groep moeten bijdragen in de kosten van het geding. Bij *opt out* zal men nochtans in beginsel niet weten wie er exact deel uitmaakt van de groep, behoudens uitzonderingen, zodat de kosten ook niet gemakkelijk kunnen verhaald worden op de groep. Door artikel 34 van het Ontwerp zijn benadeelden, die kunnen aantonen dat ze geen weet hadden en ook niet konden hebben van de collectieve vordering, niet gebonden door de uitspraak van de rechter. Verder zullen benadeelden zich ook niet kenbaar maken als de schadevergoeding per individu lager ligt dan de deelname in de kosten van het geding. Dit kan leiden tot problematische toestanden.

---

²¹⁶ Gratis kranten zoals Metro, internet in de bibliotheken, plakborden voor affiches enz.

9.2.7. Hoe gebeurt de notificatie?

Om rechtvaardig te zijn is het logisch dat de procedure voorziet in een degelijk notificatiesysteem. Niet alleen dienen de mensen op de hoogte gebracht te worden van het feit dat er een collectieve procedure gestart wordt, ze dienen ook geïnformeerd te worden over hun keuzemogelijkheid om al dan niet toe te treden tot de groep of juist om zich te distantiëren van deze groep om zodoende nog de mogelijkheid te hebben om een individuele vordering in te stellen. Elke beslissing of belangrijk feit moet dus in een redelijke termijn ter kennis gebracht worden van alle belanghebbenden. Momenteel is er in het Ontwerp enkel de publicatie voorzien in het hierboven vermelde register.

Om een zeker publiek te bereiken lijkt het aangewezen om de toelatingsbeslissing ook bekend te maken via de verschillende media. Dagbladen kunnen een bepaalde bladzijde vrijhouden om berichten over dergelijke acties te publiceren, op de nationale omroepzender kunnen boodschappen van algemeen nut verspreid worden en de overheid kan bepaalde internetsites ter beschikking stellen.

Om de betekening van beslissingen e.d. niet nodeloos ingewikkeld te maken lijkt het aangewezen dat in het Ontwerp een artikel wordt opgenomen waarbij de leden van de groep woonstkeuze doen op het adres van de vertegenwoordiger. Eenmaal het proces gestart is, kunnen alle betekeningen dan gericht worden aan de vertegenwoordiger die dan zorgt voor de verdere verspreiding via de bovengenoemde kanalen. De vraag blijft dan wie de kosten zal dragen voor de notificatie. In principe draagt iedere partij de eigen kosten in het proces, en zelfs indien de rechter de verweerder zou veroordelen tot de kosten dient de vertegenwoordiger toch de kosten voor te schieten. Duidelijkheid rond deze materie is dan ook gewenst alvorens het ontwerp naar wet om te zetten.

9.2.8. Zijn de leden van de groep betrokken bij beslissingen?

Het Ontwerp spreekt niet over een recht voor de groep om instructies te geven aan de vertegenwoordiger. Ook wordt er niet bepaald of de leden inspraak hebben in de beslissingen en hoe die inspraak georganiseerd moeten worden. Daarbij kan gedacht worden aan het opleggen van bepaalde meerderheden die moeten behaald worden, zodat een beslissing gedragen wordt door een meerderheid van de leden enz. Bij groepen met een groot aantal leden kan een dergelijke mogelijkheid wel zorgen voor bijkomende moeilijkheden qua organisatie. In onze moderne maatschappij waarin het internet zijn plaats heeft veroverd, moet het echter mogelijk zijn om een online-model te ontwikkelen waardoor gedupeerden hun stem kunnen uitbrengen via een beveiligde website. Het zal een bijkomende kost met zich meebrengen om dit te realiseren, maar de gedupeerden zullen zich hierdoor meer betrokken voelen in de gehele procedure.

9.2.9. Hoe zal een dergelijke procedure gefinancierd worden?

Op geen enkele plaats in het Ontwerp wordt er gesproken over de wijze van financiering van een collectieve procedure. Nochtans, zonder een degelijke financiering zal er geen collectieve vordering kunnen plaatsvinden, aangezien er heel wat kosten verbonden zijn aan de procedure. Doordat de conflicten vaak complex zijn zal de afhandeling van een collectieve vordering meer tijd en manschappen vergen dan een rechtszaak tussen twee partijen zoals we ze nu kennen. Zo zal de rechter moeten beslissen over de certificatie, de representativiteit van de vertegenwoordiger en nog zoveel meer zaken waardoor de termijn vanaf het verzoekschrift tot de uiteindelijke uitspraak verlengd wordt.

Ook de kosten om alle betrokken partijen gedegen op de hoogte te houden van het procesverloop zijn niet te onderschatten. Dat een degelijk notificatiesysteem noodzakelijk is, zal niemand verwonderen. Zo zal een benadeelde niet gebonden zijn aan een gehomologeerd akkoord indien, bij een *opt out*-systeem, de optietermijn reeds verstreken is en hij kan bewijzen dat hij niet op de hoogte was en niet op de hoogte kon zijn van voorvermeld akkoord²¹⁷.

---

²¹⁷Art. 23, §3 van het Ontwerp.

Eén van de mogelijk drempels om een vordering in te stellen is o.a. de financieringskost. Als het invoeren van een collectieve procedure hieraan zou moeten verhelpen, lijkt het mij handig dat de wet, die de hele procedure regelt, bepaalt hoe de financiering zal gebeuren en wie de verscheidene kosten dient te dragen. In de volgende paragrafen zal er bekeken worden welke implicaties er kunnen optreden als men de kosten ten laste legt van de benadeelden of wanneer men de kosten laat dragen door de vertegenwoordiger of in het geval de Staat de kosten op zich neemt.

Als men de keuze maakt om de kosten te spreiden onder de gedupeerden die lid zijn van de groep, kunnen deze personen voor onaangename verrassingen komen te staan. Wanneer er bijvoorbeeld gewerkt wordt met een *opt out*-systeem, wordt er in het Ontwerp niet voorzien in een registratie van de benadeelden die deel uitmaken van de groep. Men weet dus nooit hoeveel personen mee de kosten zullen dragen van de collectieve vordering. Dit probleem zal ook opduiken bij het volgen van een *opt in*-strategie, alleen zal men het aantal leden van de groep wel degelijk kunnen bepalen na het verstrijken van de optietermijn. Het probleem bij deze strategie ligt in het feit dat elke benadeelde vrij zal kunnen kiezen of hij al dan niet deelneemt aan de collectieve vordering, maar hij zal op het moment van zijn keuze geen juiste inschatting zal kunnen maken van het bedrag hij voor zijn deelname zal moeten betalen.

Anderzijds, als de wetgever zou bepalen dat de vertegenwoordiger de kosten zou voorfinancieren, zal de rechter als bijkomend criterium de solvabiliteit van de kandidaat-vertegenwoordiger moeten nagaan alvorens hij de vertegenwoordiging kan toestaan. Indien men deze weg zou volgen, lijkt het toelaten van een feitelijke vereniging als vertegenwoordiger moeilijker te verdedigen²¹⁸.

Een mogelijke oplossing lijkt er in te bestaan de advocaten toe te laten om te werken op basis van ‘*no cure, no pay*’. Om de excessen zoals die gekend zijn in de Verenigde Staten te vermijden en publieke verontwaardiging over torenhoge erelonen t.o.v. heel lage schadevergoedingen voor de individuele benadeelde te verhinderen, kan men opteren om advocaten te laten werken met ‘*conditional fees*’ in plaats van met ‘*contingency fees*’. Bij verlies zal de cliënt ook niets hoeven

---

²¹⁸ Zie 9.3.3. van deze masterproef.

te betalen maar bij winst zal hij geen percentage van zijn schadevergoeding moeten afstaan maar een afgesproken bedrag voor het risico van de voorfinanciering en een bedrag op basis van de tijd en inspanningen die de advocaat aan de zaak besteed heeft. De leden van de groep kunnen zo controle blijven uitoefenen of een bepaalde som al dan niet gerechtvaardigd is.

Niettegenstaande dat advocaten bij een dergelijk systeem geen ereloon ontvangen, moet er bij verlies wel een rechtsplegingsvergoeding betaald worden aan de winnende partij. Er kan niet verwacht worden dat de advocaten ook deze kost op zich zullen nemen. Nadere regeling zal dus aangewezen zijn.

De handhaving van o.a. het mededingingsrecht kan aanzien worden als een activiteit van algemeen belang. Daarom is de laatste mogelijkheid die ik wil aanhalen, de financiering van de procedure door de Staat. Dit idee is niet nieuw. In Duitsland werd het idee reeds opgeworpen in het kader van een amendement op de Duitse mededingingswet²¹⁹. Een organisatie zou dan gemachtigd worden om op te treden tegen dergelijke overtredingen. De onrechtmatig verworven winst zou teruggevorderd worden en afgedragen worden aan de Staat. De organisatie zelf zou dan een percentage ter vergoeding krijgen. Dit voorstel is toen verworpen. Sinds 2005 bezitten bepaalde non-profit organisaties wel het recht om via collectieve vorderingen onrechtmatig verkregen winsten, verkregen door een inbreuk op artikelen 81 of 82 EG of op de ‘*Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen*’²²⁰ te vorderen. Het moet gaan om een opzettelijke inbreuk waarbij een grote groep consumenten een nadeel heeft geleden. Verder is vereist dat de mededingingsautoriteit nog niet zelf een actie heeft ondernomen om de onrechtmatige winst terug te vorderen. De teruggevorderde winst komt dan toe aan de Staat en de juridische kosten van de organisatie worden dan vergoed door het ‘*Bundeskartellamt*’.

Een belangrijk deel van de kosten zullen waarschijnlijk verbonden zijn met vergoedingen voor de advocaten die de partijen bijstaan tijdens het proces. Toch zal er ook voor de vertegenwoordiger een regeling getroffen moeten worden. De vertegenwoordiger zal een aantal taken moeten vervullen en zal hierbij mogelijks kosten dienen te maken. Het lijkt dan ook niet meer dan billijk

---

²¹⁹ 7. GWB-Novelle (7^e amendement van de Duitse Mededingingswet).

²²⁰ §33, lid 2 GWB jo §34a, lid 1 GWB.

dat de vertegenwoordiger, net zoals in het Amerikaanse systeem, ook enige vergoeding ontvangt. In het Ontwerp is hierover helaas niets terug te vinden. Bij het amenderen van het Ontwerp zal hier best de nodige aandacht aan besteed worden.

Uit dit alles blijkt dat er nog heel wat te regelen valt omtrent de financiering van collectieve procedures. Vooraleer de nodige knopen doorgehakt zijn, lijkt een invoering van een dergelijke procedure nog niet aan de orde.

9.2.10. Welke rechtbank is bevoegd om kennis te nemen van collectieve vorderingen en homologatie te verlenen aan voorgelegde akkoorden?

In het Ontwerp zelf wordt er niet expliciet bepaald welke rechtbank bevoegd zal zijn inzake collectieve procedures. De auteurs van het Ontwerp hebben voorzien in een bijkomend document waar de noodzakelijke aanpassingen aan de Grondwet en aan het Gerechtelijk Wetboek worden beschreven²²¹. Zo zal er via een extra lid, een uitbreiding moeten gebeuren van artikel 366 van het Gerechtelijk Wetboek. In dat artikel zal de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel exclusief bevoegd verklaard worden om kennis te nemen in eerste aanleg van verzoeken tot een procedure tot collectieve schadeafwikkeling. Zowel de homologatie van een akkoord, als de vordering in rechte zal aan bovengenoemde rechtbank moeten worden voorgelegd. Het Hof van Beroep te Brussel zal exclusief bevoegd zijn om kennis te nemen van het hoger beroep tegen de beslissing in eerste aanleg. Het hof zal zetelen met één voorzitter en twee bijzitters. De rechters die de collectieve vorderingen zullen behandelen dienen een speciale opleiding genoten te hebben om collectieve procedures op een degelijke manier te begeleiden.

Deze regeling kan op mijn goedkeuring rekenen mits de nodige middelen worden vrijgemaakt om een vlotte werking te garanderen. Door alle vorderingen te centraliseren kunnen de bevoegde rechters zich specialiseren in deze materie. Verder zal centralisatie in principe ook moeten leiden tot eenvormige rechtspraak wat enkel kan toegejuicht worden in deze complexe materie. De keuze voor Brussel lijkt mij evident omwille van de geografische voordelen en de tweetaligheid.

---

²²¹ http://statbel.fgov.be/nl/binaries/Class%20actions%20nl%20-%20Loi%20modifiant%20le%20Code%20judiciaire%20avec%20appel_tcm325-77473.doc, geconsulteerd op 27 juli 2010.

Het wetsvoorstel van de OVB inzake *class actions* bevat een andere oplossing²²². De arrondissementsrechtbank zou bevoegd worden verklaard om te beslissen over de toelaatbaarheid van een vordering als *class action*. Indien de toelating wordt gegeven zou de arrondissementsrechtbank de zaak doorverwijzen naar de bevoegde rechter om te oordelen over de grond van de zaak. Omdat de collectieve procedure beschouwd kan worden als een complex gegeven lijkt het mij niet aangewezen om alle rechtbanken hiermee te belasten. Het zou teveel organisatie, geld en mensen kosten om dit alles te verwezenlijken en de kans op eenvormige rechtspraak gaat verloren.

9.2.11. Wat is de band tussen de strafvordering en de burgerlijke vordering?

Het adagium '*le criminel tient le civil en état*' stelt dat er geen uitspraak mag gedaan worden over een burgerlijke vordering indien er tegelijkertijd een strafzaak loopt tegen de verweerder inzake dezelfde feiten en er in deze zaak nog geen uitspraak werd gedaan²²³. De aparte individuele vordering zal niet geschorst worden als er enkel nog maar een opsporingsonderzoek gestart werd²²⁴. Dit zal pas het geval zijn als er een gerechtelijk onderzoek werd geopend op verzoek van de procureur des Konings of wanneer er een klacht met burgerlijke partijstelling werd neergelegd. Ook een rechtstreekse dagvaarding voor de strafrechter zal de aparte burgerlijke rechtsvordering stilleggen.

Deze regeling is ingegeven om tegenstrijdige beslissing tussen de strafvordering en de burgerlijke vordering te vermijden²²⁵ en is gerelateerd aan het gezag van gewijsde van de uitspraak van de strafrechter t.a.v. de gemeenschappelijke rechtsvragen voor beide rechtbanken²²⁶. De burgerlijke rechter zal niet kunnen afwijken van wat de strafrechter zeker, hoofdzakelijk en noodzakelijk

---

²²² E. STOOP, "OVB-wetsvoorstel betreffende de class actions", <http://www.advocaat.be/UserFiles/file/OVB%20wetsvoorstel%20class%20actions%2030%2009%202009%20versie%20website%20OVB.pdf>, geconsulteerd op 1 augustus 2010.

²²³ Dit principe wordt afgeleid van art. 4 V.T.Sv.

²²⁴ Cass. 16 mei 2003, A.R. nr. C.010473N.

²²⁵ Cass. 13 februari 1978, A.C., 1978, 701.

²²⁶ R. NELISSEN, "Sociaalrechtelijke aspecten omtrent de adagia '*le criminel tient le civil en état*' en '*le criminel emporte le civil*'", *R.W.*, 2005, 1321-1348.

heeft beslist²²⁷. Deze regel is van openbare orde en de burgerlijke rechter zal dit dus ambtshalve dienen op te werpen²²⁸.

In het wetsontwerp wordt dit principe radicaal de rug toegekeerd in artikel 14. Dat dit een controversiële bepaling is, hoeft geen betoog. In de Memorie van Toelichting²²⁹ bij het wetsvoorstel wordt deze keuze verantwoord omwille van de vertraging die een collectieve procedure zou ondergaan door te moeten wachten op een strafrechtelijke uitspraak. Als we naar de rechtsleer kijken, zien we zowel voor- als tegenstanders van de afschaffing van dit principe. Tegenstanders halen de problemen aan rond de potentieel tegenstrijdige beslissingen van de strafrechter en de burgerlijke rechter over dezelfde onderwerpen. Verder zou een afschaffing volgens hen ook leiden tot een explosieve toename van het aantal processen doordat gedupeerden die voor de strafrechter in het ongelijk werden gesteld, een nieuwe vordering zouden instellen voor de burgerlijke rechter²³⁰. Het gerechtelijk apparaat zou dan nog zwaarder worden belast.

Ook de voorstanders van een afschaffing van het principe hebben degelijke argumenten. In de huidige omstandigheden is het reëel dat een strafrechter bij zijn uitspraak rekening houdt met de mogelijke gevolgen t.a.v. de burgerlijke vordering²³¹. Dit kan zowel voor de dader als het slachtoffer negatieve effecten hebben. Verder kan er op gewezen worden dat de strafrechtbanken door de burgerlijke partijstelling ook veel extra werk af te handelen hebben, dat anders door de burgerlijke rechter deels zou opgevangen kunnen worden. Ook in andere landen, zoals bv. Amerika worden de burgerlijke vorderingen en de strafvordering los van elkaar behandeld.

Beide keuzes brengen voor- en nadelen met zich mee. Verder debat nodig is alvorens dit in een wet te gieten. Deze problematiek gaat verder dan het afhandelen van massaschade. Indien men bij massaschade zou afstappen van dit principe en bij individuele vorderingen niet, zou dit misschien de non-discriminatietoets niet doorstaan.

---

²²⁷ Cass. 4 juli 1878, *Pass.*, 1978, I, 296; Cass. 23 maart 1992, *A.C.*, 1991-92, nr. 389.

²²⁸ Cass. 14 juni 1985, *A.C.*, 1984-85, nr. 629; Cass. 19 oktober 1981, *A.C.*, 1981-82, nr. 127.

²²⁹ http://statbel.fgov.be/nl/binaries/Class%20actions%20nl%20-%20Expos%C3%A9%20des%20motifs%20avec%20appel_tcm325-77470.doc, geconsulteerd op 2 augustus 2010.

²³⁰ W. BROSENS, "Het morele bestanddeel der misdrijven en het toekomstig strafwetboek", *R.W.* 1978-79, 1831.

²³¹ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, 6° ed., Antwerpen, Maklu, 2006, 799.

9.2.12. Is de rechterlijke uitspraak uitvoerbaar bij voorraad?

Als een uitspraak van de rechter uitvoerbaar is bij voorraad zal de partij die in het gelijk gesteld is, niet moeten wachten om de beslissing uit te voeren tot de eventuele uitspraak in beroep. In het gemeen recht is de uitvoerbaarheid bij voorraad de uitzondering. Deze zal specifiek moeten gevorderd worden door de partij die wil genieten van deze gunstmaatregel. In principe zal de rechter dit enkel toestaan als er gegronde redenen aangehaald kunnen worden zoals bv. de vrees dat de tegenpartij in korte tijd insolvabel kan worden.

In het Ontwerp wordt in artikel 38 de uitvoerbaarheid bij voorraad, zonder mogelijkheid tot borgstelling, ingesteld als standaard. Aangezien de verweerder in gevallen van massaschade, bij een veroordeling vaak een grote som geld zal dienen te betalen, lijkt het niet aangewezen de beslissing uitvoerbaar te verklaren bij voorraad. Indien de verweerder in hoger beroep toch gelijk krijgt kan hij problemen ondervinden om al het geld terug te krijgen samen met de wettelijke interesten.

Een betere oplossing zou zijn om de schadevergoeding, die uitgesproken werd in eerste aanleg, te storten op een geblokkeerde rekening als borg voor de winnende partij. Dit alternatief lijkt mij aanvaardbaar voor beide partijen. De verweerder zal bij een gewijzigde beslissing in beroep op een eenvoudige manier zijn geld kunnen opvragen en de benadeelden hebben de zekerheid, indien de beslissing in graad van beroep wordt bevestigd, dat ze effectief de schadevergoeding zullen ontvangen.

9.3. Aanpassingen aan het reglement van de Brusselse balie²³²

De Nederlandse Orde van Advocaten bij de balie te Brussel was de eerste balie in Europa die een reglement heeft opgesteld m.b.t. collectieve vorderingen. De aanvangsdatum van het nieuwe reglement werd vastgelegd op 1 oktober 2009.

Met haar initiatief wil ze de integratie van de procedure van collectieve vorderingen in het vigerende juridisch systeem bevorderen. Dit lijkt een lovenswaardige stap, alleen zal men rekening moeten houden met het feit, dat hierdoor de wetgevende macht voorbijgelopen werd. Na het tot stand komen van enige wettelijke regelgeving zal de balie zijn reglement moeten evalueren en eventueel bijsturen.

De wijzigingen die door het nieuwe reglement ingevoerd worden, leggen heel wat bijkomende voorwaarden op aan de advocaten. Aangezien bij collectieve vorderingen het merendeel van de eisers geen inspraak zal hebben bij de keuze van de advocaat, zal men een referentielijst aanleggen van advocaten die dergelijke collectieve vorderingen mogen bepleiten. Om toegelaten te worden, zal de advocaat een aanvraag moeten indienen bij de balie. Hierdoor wordt de mogelijkheid tot toezicht door de balie drastisch verhoogd. Verder zal er gewerkt worden met een aangifteformulier. Via dergelijk formulier zal de desbetreffende advocaat toelating vragen aan de stafhouder om een bepaalde zaak te verdedigen. Deze procedure zal de advocaat bij elke zaak moeten herhalen.

Door deze nieuwe regels worden er ook een aantal versoepelingen ingevoerd die tot op heden ondenkbaar waren. Zo zal een advocaat, die toelating heeft gekregen van de stafhouder, uitzonderlijk publiciteit mogen maken voor zijn diensten. Hij kan een oproep richten aan het publiek om mogelijke benadeelden de kans te geven om zich aan te sluiten bij de groepsvordering. Indien de wetgever echter de advocaat enkel ziet als de raadsman van de vertegenwoordiger en de taak van vertegenwoordiger overlaat aan de consumentenorganisaties,

---

²³² C. CAUFFMAN, "Een model voor een Belgische class action? De advocatuur neemt het voortouw", *R.W.*, nr. 17, 2009-2010, 690-708; NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN BALIE BRUSSEL, (2009), "Wijziging deontologische regels NOAB om collectieve vorderingen toe te laten en te begeleiden", Raad van de Orde, <http://www.classactions.nautadutilh.com/documents/More/reglement%20class%20actions%2018%205%202009.pdf>, geconsulteerd op 20 maart 2010..

dient er naar mijns inziens geen aanpassing te gebeuren aan het verbod om reclame te maken. De vertegenwoordiger zal dan per zaak een advocaat of een advocatenbureau uit de lijst kunnen kiezen om hem bij te staan in de rechtszaal. Verder wordt er toegelaten dat een aanzienlijk percentage van het ereloon van de advocaat afhankelijk wordt gesteld van de uitspraak van de rechtbank. Hierdoor wordt de deur op een kier gezet voor de Amerikaanse ‘contingency fees’.²³³

9.4. Besluit

Ondanks de vele wetgevende initiatieven staan we in België nog ver af van een collectieve procedure. Het Ontwerp dat momenteel op tafel ligt kan de hoge verwachtingen niet inlossen. Er blijft nog teveel onduidelijkheid bestaan over de wijze van financiering en andere belangrijke items om een duidelijk beeld te kunnen krijgen van het gehele plaatje. Het Ontwerp laat niet toe om reeds te besluiten dat de voorgestelde procedure voldoet aan de doelstellingen uit deel 1.3. van mijn masterproef. De verdere studie inzake deze materie zal met de nodige ernst dienen te gebeuren. Het is ontoelaatbaar dat een discussie gevoerd dient te worden o.b.v. een tekst die zelfs niet behoorlijk vertaald werd. Naast de vele tikfouten zijn er vertaalfouten aan te halen die een artikel een heel andere draagwijdte geven.

De materie is controversieel maar dit verantwoord niet de vele afwijkingen van het gemeen recht die geïntroduceerd werden in het Ontwerp. Als voorbeeld kan de uitvoerbaarheid bij voorraad aangehaald worden. De gevolgen van een andersluidende beslissing in graad van beroep kan zowel voor de eiser als voor de verweerder negatief uitvallen indien de beslissing uit de eerste aanleg reeds werd uitgevoerd. De eiser kan de verkregen schadevergoeding moeten terugbetalen, maar daarenboven ook de wettelijke interesten op dit bedrag. De verweerder van zijn kant zal heel wat moeite moeten doen om het geld terug te vorderen van elke benadeelde en hij wordt dan nog eens blootgesteld aan het risico van insolventie van de benadeelde.

---

²³³ H. LAMON, “Enkel ereloon wanneer de advocaat de zaak wint: geen debat in Vlaanderen?”, *Ad Rem, Tijdschrift van de Orde van Vlaamse Balies*, 2004, 12-15.

Ik vrees dat de Nederlandse Orde van Advocaten bij de balie te Brussel met de aanpassingen aan haar reglement te vroeg heeft geanticipeerd. Het is lovenswaardig dat er initiatieven worden genomen om alles zo vlot mogelijk te laten verlopen eenmaal de nieuwe procedure van kracht zal zijn, maar zolang er geen concreet en compleet voorstel op tafel ligt kunnen al deze inspanningen nutteloos blijken in het licht van de uiteindelijke wettekst.

10. Bijkomende overwegingen rond het invoeren van een collectieve procedure

10.1. Toelichting

In deel 9 gaf ik via vraagstelling de inhoud weer van het nieuwe wetsontwerp met daarbij de verduidelijking van mijn standpunt bij de keuzes van de auteurs. In dit deel zal ik nog een aantal overwegingen belichten die nog niet aan bod zijn gekomen in de voorgaande delen.

10.2. Belichting van enkele belangrijke overwegingen

10.2.1. Voorschotten voor slachtoffers

Bij de ramp in Gellingen werd nog maar eens pijnlijk duidelijk dat de slachtoffers vaak in de kou blijven staan. De slachtoffers willen niet alleen dat de daders gestraft worden, in de eerste plaats willen ze dat hun schade zo snel als mogelijk vergoed wordt. Ook met een collectieve procedure is de kans klein dat de eindbeslissing snel volgt op de schadeverwekkende feiten. Een regeling om gedupeerden voorlopige voorschotten toe te kennen of een alternatieve manier om de eerste noden te stillen dient misschien niet in de wettelijke regeling van de collectieve procedure opgenomen te worden, maar in het zog van de discussies omtrent het Ontwerp kan het interessant zijn om deze problematiek nogmaals onder de aandacht te brengen.

Naar aanleiding van bovengenoemde ramp diende Mevr. Marie-Christine Marghem van de MR een wetsvoorstel in om slachtoffers van dergelijke technologische rampen binnen de zes maanden een schadevergoeding toe te kennen, de zogenaamde ‘Gellingenwet’²³⁴. Door zo te handelen wil men de slachtoffers minder afhankelijk maken van het verloop van het proces.

---

²³⁴ M.-C. MARGHEM, “Wetsvoorstel betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van technologische rampen”, <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/52/0071/52K0071001.pdf>, geconsulteerd op 1 augustus 2010.

In haar voorstel geeft Mevr. Marghem de Minister van Economie één maand de tijd om uit te maken of de ramp erkend wordt als een technologische ramp. Na deze erkenning hebben de betrokken verzekeringsondernemingen twee maand de tijd om een rechtspersoon op te richten die de totale schade zal begroten. Bij een stilzitten van de verzekeraars zal de rechtspersoon opgericht worden op initiatief van de regering. Om toezicht te houden op de naleving van de wet zal er een begeleidingscomité worden opgericht waarin vertegenwoordigers van het parket, de regering, de slachtoffers en de verzekeringsondernemingen zullen zetelen²³⁵.

Om schrijnende omstandigheden te vermijden dient, volgens de auteur van het voorstel, ook de regeling rond de brandverzekeringen te worden aangepast. Enerzijds zal er een verplichting dienen te komen om zich te verzekeren tegen brand en anderzijds zal het toepassingsgebied van de dekking uitgebreid moeten worden. Waar de brandverzekering in het verleden enkel een dekking bood voor materiële schade tot een bepaald maximumbedrag, zouden in de toekomst ook de lichamelijke, esthetische en morele schade in de dekking moeten vervat zijn. De eerste, al dan niet provisionele, schadevergoedingen moeten binnen de zes maanden ter beschikking gesteld worden van de slachtoffers. Als naderhand blijkt dat de schade vergroot, zullen er telkens bijkomende stortingen dienen gedaan te worden. Ontvangen de slachtoffers niets binnen de eerste zes maanden, dan zullen zij de sommen bij de rechter kunnen afdwingen, samen met de verlopen interesten. Door deze handelswijze zullen de slachtoffers vergoed worden, los van de schuldvraag.

Als laatste punt zal er een fonds moeten opgericht worden voor de gevallen waar er geen verzekeringen voorhanden zijn of waar de schade veel hoger uitvalt dan de verzekeringsdekking. De bijdragen voor dit fonds zullen afkomstig zijn van de Staat en van de brandverzekeringsondernemingen.

---

²³⁵ J. DE WIT, "Gellingenwet moet slachtoffers van rampen sneller vergoeden", <http://www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/gellingenwet-moet-slachtoffers-van-rampen-sneller-vergoeden.aspx>, geconsulteerd op 21 april 2010.

De verzekeringsondernemingen stellen dat ze zelf reeds een voorstel, om slachtoffers van dergelijke rampen sneller te vergoeden, aan de regering hebben overgemaakt op het einde van 2008, en nogmaals in mei 2009. De toenmalige Minister van Justitie, Dhr. Jo Vandeurzen, had op zijn beurt een ontwerp in gedachten, maar uiteindelijk is dit alles op niets uitgedraaid.

In hun voorstel zien de verzekeringsondernemingen een belangrijke rol weggelegd voor het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds. Dit fonds zal de nodige deskundigenonderzoeken kunnen uitvoeren en zal moeten zorgen voor een snelle afhandeling van de kosten en eventuele schadevergoedingen. Het fonds zal gespijsd worden door de verschillende verzekeringsondernemingen. Eens er een definitieve rechterlijke uitspraak is, kunnen de verzekeraars een vordering instellen tegen de aansprakelijk gestelde (rechts)personen. Bij gebrek aan een aansprakelijk (rechts)persoon of bij insolventie zal het Rampenfonds de kosten vergoeden.

10.2.2. Invloed van arbitrageclausules

In België kunnen twee contractspartijen rechtsgeldig overeenkomen om zich, bij conflicten, verplicht te moeten wenden tot een arbiter. Deze verplichting is niet van openbare orde en zal dus door één van de partijen moeten opgeworpen worden als exceptie indien de vordering toch voor de overheidsrechter wordt ingeleid. Arbitrage is een alternatieve geschillenregeling waarbij een, door de partijen gekozen, onafhankelijke derde een bindende uitspraak kan doen over geschillen aan hem voorgelegd. Tegen deze beslissing staat geen beroep open tenzij partijen dit zijn overeengekomen in hun arbitrageovereenkomst²³⁶. De voordelen die aan een arbitrageprocedure worden toegedicht zijn o.m. de snelheid en flexibiliteit van de procedure, de grote mate van privacy, een billijk oordeel enz.

Ondernemingen die weigerachtig staan tegenover *class actions* zouden deze optie kunnen uitsluiten door in hun algemene voorwaarden op te nemen dat de consument bij geschillen, zowel contractueel als buitencontractueel, gebruik dient te maken van arbitrage. Op dit moment kent men in België nog niet het gebruik om in groep voor een arbiter te verschijnen. In Amerika

---

²³⁶ X., "Arbitrage", <http://www.voba.be/Page.aspx?pID=2030&mIDa=1847&lid=1>, geconsulteerd op 2 augustus 2010.

echter, vinden we reeds uitspraken die *class action arbitration* toestaan indien dit niet expliciet werd uitgesloten in de arbitrageovereenkomst.

De wetgever zal bij het opstellen van de wet voor een collectieve procedure aan deze problematiek de nodige aandacht dienen te schenken.

Algemeen Besluit

In de titel van mijn masterproef maak ik mij de bedenking of een *class action* van enig nut kan zijn in België. Bij een *class action* denken we in de eerste plaats aan Amerika waar dit instrument een belangrijke taak vervult in het rechtssysteem. Ik heb dan ook de nodige aandacht besteed aan de Amerikaanse procedure. Aangezien we in België nog geen gelijkaardige regeling kennen is het belangrijk om de ervaringen van de andere landen grondig te bestuderen. Achteraf kan deze kennis gebruikt worden bij de evaluatie en bijsturing van de Belgische plannen.

Ook op Europees niveau beseft men de nood aan een collectieve procedure. Door het grote aantal verschillende belangen waarmee rekening moet gehouden worden op dat niveau, lijkt een consensus echter nog niet voor de nabije toekomst. Het is voor de Belgische wetgever dus niet aangeraden om een afwachtende houding aan te nemen aangezien het ene geval van massaschade snel volgt op het andere.

In deze masterproef zijn de reeds bestaande mogelijkheden om collectief op te treden opgelijst en besproken. De uiteindelijke conclusie was dat geen van allen een adequaat antwoord kon vormen op alle soorten van massaschade. De wetgever bevestigde impliciet de nood van een collectieve procedure door *ad hoc*-wetgeving uit te vaardigen voor specifieke noden. Het gevaar van deze werkwijze schuilt in de onoverzichtelijkheid. Een algemene regeling zou dit probleem kunnen oplossen.

Zonder enige twijfel moet er gestreefd worden naar een juridisch systeem waarbij titularissen van een subjectief recht de mogelijkheid hebben om dit recht ook effectief af te dwingen voor de rechter. Alle drempels en hindernissen moeten daarom zoveel als mogelijk verlaagd of weggenomen worden. De financiering van een proces vormt vaak één van de belangrijkste hindernissen om een geding in te leiden. Ondanks de evolutie in ons rechtstelsel naar een systeem van rechtsplegingsvergoedingen blijft de angst voor een financiële kater bestaan bij veel particulieren. Daarom is het goed om alternatieven te bekijken zoals *succession fees*, die toelaten dat een advocaat bij een gunstig resultaat voor zijn cliënt een vergoeding ontvangt in verhouding

tot het risico dat hij heeft genomen en het werk dat hij heeft gepresteerd . De angst voor de excessen uit Amerika kan hierdoor achterwege gelaten worden.

De keuze tussen een systeem van *opt in* en *opt out* is erg belangrijk inzake de verschillende rechtsgevolgen die beide systemen genereren. De keuze in het Belgische wetsontwerp voor een *opt out*-systeem kan mijn voorkeur niet wegdragen. Niet alleen druist dit principe in tegen de vrije keuze van het individu om al dan niet zijn rechten uit te oefenen, het brengt ook heel wat organisatorische problemen met zich mee. Een verweerder zal immers nooit met zekerheid weten hoeveel benadeelde personen gebonden zijn door een rechterlijk uitspraak of een akkoord. Het argument dat een *opt out*-procedure de minste inspanning vraagt van de benadeelden kan mijns inziens niet overtuigen. Met de moderne communicatiemiddelen die nu ter beschikking staan moet het mogelijk zijn om met een minieme inspanning zijn wil te kennen te geven. De extra kost die dit me zich meebrengt lijkt makkelijk te verantwoorden in het licht van de vrijwaring van de vrije keuze van het individu. Een collectieve procedure moet immers een hulpmiddel zijn voor de zwakkere partij en geen dwangmiddel²³⁷.

De praktijk leert ons dat in de landen waar een soort van collectieve procedure ingevoerd is, het merendeel van de schadegevallen afgehandeld wordt via een minnelijke schikking. Hierdoor kunnen heel wat kosten uitgespaard worden die anders besteed zouden worden aan een complex en langdurig proces. Bij opstellen van een collectieve procedure dient er dus ook de nodige aandacht besteed te worden aan het minnelijke luik. In het Ontwerp wordt al een aanzet gegeven door de rechter de mogelijkheid te geven zich actief op te stellen in de onderhandelingsfase van een potentieel akkoord. Een verdere uitbouw van dit idee lijkt de moeite waard om te bekijken.

Uiteindelijk kan ik besluiten dat een soort van *class action* zeker nuttig kan zijn in het Belgische recht. Een bestaand systeem klakkeloos overnemen lijkt mij geen optie omdat het Belgisch juridisch stelsel, zoals elk juridisch stelsel, zijn eigen accenten. Zowel het Amerikaanse als het Nederlandse alternatief zijn nog voor verbetering vatbaar. De wetgever kan zeker inspiratie zoeken in andere landen, maar zal moeten begrijpen dat er aan elk systeem voor- en nadelen verbonden zullen zijn. Nochtans moet het mogelijk zijn om een complete regeling met de nodige

---

²³⁷ Een geforceerde keuze. Reageert een benadeelde niet in een *opt out*-systeem zal hij automatisch deel uit maken van de groep en zal hij gebonden zijn door de beslissing van de rechter of door de inhoud van het akkoord.

filters uit te werken zodat wantoestanden in de meeste situaties vermeden kunnen worden. De vele vragen bij het huidige wetsontwerp geven aan dat het uitwerken van een degelijke procedure nog een werk van lange adem zal worden.

Referentielijst

Boeken

ALKEMA, E. A. en HOLTMAAT, R., *Gelijkheid en (andere) grondrechten*, Deventer, Kluwer, 2004, 292.

BLOEMBERGEN, A. R. en LINDENBERG, S. D., *Schadevergoeding: algemeen, Deel 1*, Deventer, Kluwer, 2008, 93.

BOCKEN, H. en BOONE, I., *Het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsmechanismen*, Brugge, die Keure, 2010, 217.

BOCKEN, H. en DEMEULENAERE, B., “The Defense of Collective Interests in the Belgian Civil Procedure”, in M. STORME (ed.), *Effectiveness of judicial protection and the constitutional order, Part XI*, Antwerpen, Kluwer, 1982, nr.24, 149-179.

BROECKX, K., *Het recht op hoger beroep en het beginsel van de dubbele aanleg in het civiele geding*, Antwerpen, Maklu, 1995, nr. 693, 541.

BROECKX, K., LAENENS, J. en SCHEERS, D., *Handboek Gerechtelijk Recht*, Antwerpen, Intersentia, 1004, 814.

CLOSSET-MARCHAL, G., “Demande principale et demande incidente: dépendence ou autonomie?”, in M. STORME en P. TAELEMAN (eds.), *Proces in meervoud*, Diegem, Kluwer, 1997, 44.

DE SCHUTTER, O., *Fonction de juger et droits fondamentaux*, Brussel, Bruylant, 1999, 1178.
DIRIX, E., *Eigenrichting in het privaatrecht, Liber amicorum Jan Ronse*, Gent, Story-Scientia, 1986, 597 e.v.

DOMBEY-MOORE, B., GIDDENS, B., GROSS, J., HENSLER, D. R., MOLLER, E. K. en PACE, N.M., *Class Action Dilemmas: Pursuing Public Goals for Private Gain*, Santa Monica, Rand Institute for Civil Justice, 2000, 509.

DOW, P. E., *Discretionary Justice. A critical inquiry*, Cambridge, Massachusetts, Ballinger Publishing Company, 1981, 286.

FETTWEIS, A., *Manuel de procédure civile*, Luik, P.U.L., 1987, nr. 580, 769.

LEIJTEN, A. F. J. A., *Geschriften vanwege de Vereniging Corporate Litigation 2005-2006*, Deventer, Kluwer, 2006, 428.

MULHERON, R., *The Class Action In Common Law Legal Systems: A Comparative Perspective*, Oxford, Hart Publishing, 2004, 616.

- NIEUWENHUIS, J.H., *Vermogensrecht tekst en commentaar*, Deventer, Kluwer, 2269.
- PETIT, J., *Sociaal procesrecht*, Brugge, die Keure, 2000, 568.
- RAES, K., *Tegen betere wetten in. Een ethische kijk op het recht*, Gent, Academia Press, 1997, 215.
- SAGAERT, V. en SAMOY, I., *Eerste praktische knelpunten van de Wet Verhaalbaarheid Erelonen*, in Balie van Gent (ed.), *Actualia Gerechtelijk Recht*, Brussel, Larcier, 2008, 41-83.
- SMITS, P., *Artikel 6 EVRM en de civiele procedure*, diss. Leiden, 2e druk, Deventer, Kluwer, 1996, 401.
- SUBRIN, N. S. en WOO, K. Y. M., *Litigation in America: civil procedure in context*, New York, Aspen publishers, 2006, 320.
- TAELMAN, P. en VOET, S., “De verhaalbaarheid van de advocatenhonoraria: analyse van een aantal knelpunten na een jaar toepassing”, in P. VAN ORSHOVEN en B. MAES (red.), *De procesrechtswetten van 2007...revisited!*, Brugge, die Keure, 2009, 125-208.
- TZANKOVA, I. N., *Strooischade: een verkennend onderzoek naar een nieuw rechtsfenomeen*, Den Haag, SDU Uitgevers, 2005, 165.
- TZANKOVA, I. N., *Toegang tot het recht bij massaschade*, Diegem, Kluwer, 2007, nr. 150, 235.
- VAN BOSSUYT, H. en VAN DROOGHENBROECK, J.-F., *De verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat – Wet van 21 april 2007*, *Permanent Overzicht van Juridische Tijdschriften*, Brussel, Larcier, 2009, 137 .
- VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht in hoofdlijnen*, 6° ed., Antwerpen, Maklu, 2006, 1314.
- VAN RHEE, C.H., “De codificatie van het Burgerlijk Procesrecht in de Verenigde Staten van Amerika”, *Privaatrecht en Gros. Opstellen aangeboden door collegae, oud-collegae, medewerkers, oud-medewerkers, promoti en promovendi aan Prof.mr. F. Willem Grosheide t.g.v. zijn jubileum van 25 jaar verbondenheid aan het Molengraaf Instituut voor Privaatrecht*, J.M. VAN BUREN-DEE, Antwerpen/Groningen, Intersentia, 1999, 333-347.
- VANLERSBERGHE, P., “Het belang als toelaatbaarheidsvereiste voor het instellen van tussenvorderingen”, in M. STORME en P. TAELEMAN (eds.), *Proces in meervoud*, Diegem, Kluwer, 1997, 51 e.v.
- VANLERSBERGHE, P., *Commentaar bij art. 17 Ger. W., Comm. Ger.*, Mechelen, Kluwer, 2002, 1-74.

VERBEKE, A., *Elementen van Anglo-Amerikaans recht. Een selectie van Engelse en Amerikaanse juridische teksten gesitueerd in het betrokken rechtssysteem*, Antwerpen, Maklu, 1994, 320.

WAGNER, K., *Derdenverzet*, Mechelen, Kluwer, 2004, 1-26.

ZIPPRO, E.-J., *Privaatrechtelijke handhaving van mededingingsrecht*, Deventer, Kluwer, 885.

Publicaties

ABRAHAMSE, A., ASHWOOD, J. S., CAROLL, S. J., GROSS, J., HENSLER, D. R., SCHONLAU, M. en SLOSS, E. M., "Asbestos Litigation", Santa Monica, CA: *RAND Institute for Civil Justice*, 2005. MG-162. 208.

ALLEMEERSCH, B. en PIERS, M., "Class action: een eenvoudiger rechtstoegang voor de consument", *Tijdschrift voor Consumentenrecht en Handelspraktijken*, 2008, 79, 3-56.

BITTON, D.S., "Discovery, Treble Damages en Class Actions: wil de EG wetshandhaving door bounty hunters?", *Actualiteiten Mededingingsrecht*, 2006, 94-100.

BOONE, R. en MORIAU, I., "Particulieren grootste dupe van wet op de verhaalbaarheid", *Juristenkrant* 2008, afl. 172, 2-3.

BROECKX, K., "Vertegenwoordiging in rechte en naamlening in het geding", *R.W.* 1994-95, 248-253.

BROSENS, W., "Het morele bestanddeel der misdrijven en het toekomstig strafwetboek", *R.W.* 1978-79, 1809-1834.

BRUEKNER, L. A. en BRYANT, A. H., "End the abuse of class action suits", *USA Today*, 1999, 34-35.

CARETTE, A. "Wet betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu", *R.W.* 1992-93, 1392-1400.

CAUFFMAN, C., "Een model voor een Belgische class action? De advocatuur neemt het voortouw", *R.W.*, 2009-2010, 690-708.

CENINI, M. en PARISI, F., "Punitive Damages and Class Actions", *Minnesota Legal Studies Research Paper*, nr. 08-38, 2008, 1-17.

CLOSSET-MARCHAL, G. en VAN COMPERNOLLE, J., "Examen de jurisprudence (1985 à 1996). Droit judiciaire privé", *R.C.J.B.*, 1997, nr. 29, 495-591.

- DANIELS, R. N., “Monetary damages in mandatory classes : when should opt-out rights be allowed?”, *Alabama Law review*, 2005, vol. 57, 499-520.
- DE BAERE, E., “Procederen in zaken van massaschade: naar een class action in Belgisch recht”, *T.P.R.* 2007-1, 12-27.
- DECAIGNY, T., “Plea-bargaining in België: een koekoeksei?”, *jura falconis*, jg 39, 2002-2003, nr. 3, 457-476.
- DEMUYNCK, I., “Rechtshandhaving door de stakingsrechter”, *R.W.* 2001-2002, nr. 34, 1237-1257.
- DICKERSON, T. A. en MECHMANN, B., “Consumer Class Actions and Coupon Settlements: Are Consumers Being Shortchanged?”, *Advancing the Consumer Interest*, Vol.12, 2000, 6-10.
- DIRIX, E., “De aansprakelijkheidsvordering van burgers en verenigingen bij foutieve verstering van het leefmilieu”, *R.W.* 1983-84, 2025-2030.
- EATON, T. A., MUSTARD, D. B. en TALARICO, S. M., “The effects of seeking punitive damages on the processing of tort claims”, *J. Legal Stud.* 2005, Vol. 18, 343-366.
- EVERS, F. en LEFRANC, P., “Verhaalbaarheid erelonen leidt niet tot goedkopere en meer toegankelijke justitie”, *Juristenkrant* 2008, afl. 161, 14-15.
- HAIBACH, G., “The Commission Proposal for a Regulation Establishing a European Small Claims Procedure: An Analysis”, *European Review of Private Law*, 2005, 593-601.
- HARTLIEF, T., “Leven in een claimcultuur: wie is er bang voor. Amerikaanse toestanden?”, *N.J.B.* 2005, p. 830-834.
- KERKMEESTER, H.O. “Over de wenselijkheid van Amerikaanse toestanden”, *Nederlands Juristenblad* 1999, 300-301.
- KRAMER, X. E., “De volgende stap in de totstandkoming van een eenvormig Europees procesrecht: het voorstel voor een Europese procedure voor geringe vorderingen (EPGV-Vo)”, *Nederlands Tijdschrift voor Europees Recht*, 2006, 231-239.
- KRAMER, X. E., “Europees procesrecht verder in aanbouw. De Europese small claims procedure en hoe gecompliceerd eenvoudig kan zijn”, *Nederlands Juristenblad*, 2007, 2080-2084.
- KRAMER, X. E., “Vereenvoudiging van de geschillenbeslechting in consumentenzaken : de Europese small claims procedure en nationale initiatieven”, *Consumentenrecht*, 2007, (4), 111-121.
- LAMON, H., “Enkel ereloon wanneer de advocaat de zaak wint: geen debat in Vlaanderen?”, *Ad Rem, Tijdschrift van de Orde van Vlaamse Balies*, 2004, 12-15.

- LAMON, H., “Verhaalbaarheid advocatenkosten Wet 21 april 2007”, *N.J.W.* 2007, afl.163, 434.
- LEMMENS, P. “Het optreden van verenigingen in rechte ter verdediging van collectieve belangen”, *R.W.*, 1983-84, 2002-2026.
- LINDEMANS, D., ”Vrije keuze van advocaat. Inzake rechtsbijstand, ook in massaschadegevallen”, *N.J.W.* ,2010, vol.9, 218, 174-179.
- LOOS, M.B.M. en VAN BOOM, H., (eds.), “Collective enforcement of consumer law in Europe. Securing compliance in Europe through private group action and public authority intervention”, Groningen, *Europa Law Publishing*, 2007, 3-9.
- NELISSEN, R., “Sociaalrechtelijke aspecten omtrent de adagia ‘le criminel tient le civil en état’ en ‘le criminel emporte le civil’”, *R.W.*, 2005, 1321-1348.
- PIERS, M., “Verenigde Staten v. Europa : Class Actions, rechtsvergelijkende beschouwingen naar aanleiding van de Wal-Mart-zaak”, *N.J.W.*, 2007, 825-837.
- ROBBINS, J., "False Friends: Amicus Curiae and Procedural Discretion in WTO Appeals Under the Hotrolled Lead/Asbestos Doctrine." *Harvard International Law Journal*, 2003, 44 (winter): 317–329.
- RUSTAD, M., “In defense of punitive damages in products liability: testing tort anecdotes with empirical data”, *Iowa L. Rev.* 1992, Vol. 78, 1-82.
- SAGAERT, V. en SAMOY, I., “De wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen van een advocaat”, *R.W.* 2007-08, nr. 17, 674-698.
- SAGAERT, V. en SAMOY, I., “De wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties. Een verwittigd wanbetaler is er twee waard...”, *R.W.* 2002-2003, nr. 8, 328.
- SCHUERMANS, L. Het paard van Troje is niet opgetuigd”, *R.W.*, 2005-2006, 721-727.
- SEBOK, A. J., “Punitive damages: from myth to theory”, *Iowa L. Rev.* 2007, Vol. 92, 957-1036.
- STEENNOT, R., “Weg met de Wet Handelspraktijken, leve de Wet Marktpraktijken”, *Juristenkrant* 2010, afl. 207, 1-2.
- STOOP, E., “Class action”, *Ad Rem* 5, 2008, 29 en 37.
- TAELEMAN, P. en THION, Ph., “Bundeling van vorderingen”, *T.P.R.* 2003, (1489) 1517.
- TEN CATE, M. en VAN REGTEREN ALTENA, P. N., “Collectieve actie en collectieve afwikkeling, samen uit samen thuis?”, *A.A.*, 2005, 235-242.
- VAN BOOM, W. H., “De minimis curat praetor”, *N.T.B.R.*, vol. 5, 169.

- VAN BOOM, W.H., boekbespreking bij I.N. TZANKOVA, “Toegang tot het recht bij massaschade”, *W.P.N.R.* 2008, 6740, p. 97-106.
- VAN CAMP, R., “Kanttekeningen bij een zorgwekkende rechtsbedeling en sleutelen aan een strafrechtelijk beleid”, *R.W.*, 1989-1990, 481-494.
- VAN DEN BERGH, R., “Schadevorderingen wegens schending van het mededingingsrecht in het spanningsveld tussen compensatie en optimale afschrikking”, *M&M*, 2006, 148 e.v.
- VAN DEN BERGHE, J., “De wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu”, *Tijdschrift voor Milieurecht* 1993, 134.
- VAN DONINCK, J., “Het omslaan van de gedingkosten en de nieuwe rechtsplegingsvergoeding: as you like it?”, *R.W.* 2009-2010, 306-310.
- VAN DOORN, C. J. M., “De tweede WCAM-beschikking is een feit: tijd voor een terugblik en een blik Vooruit”, *AV&S*, 2007, 16, 105-114.
- VAN GERVEN, D., “Le droit d’action en matière de protection de l’environnement”, *J.T.*, 1993, 613-621.
- VAN LOMMEL, J., “De wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu: de belangenafweging door de rechter”, *AdvocatenPraktijk. Administratief en publiek recht*, 2005, 61.
- VERMIJ, P., “Class action gaat Europees”, *Advocatenblad*, 11, 2005, 488-492.
- VOET, S., “Enkele praktische knelpunten bij de toepassing van de wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van kosten en erelonen”, *R.W.* 2007-08, 1129-1134.
- WAGNER, K., “Collectieve acties in het Belgisch recht”, *P. & B.* 2001, 150-182
- X, “Class Action Reform : an assessment of recent judicial decisions and legislative initiatives”, *Harv. L. Rev.*, 1999-2000, vol. 113, 1806-1817.
- YEAZELL, S. C., “From medieval Group mitigation to the modern class action”, New Heaven, *Yale University Press*, 1987, 308.

Internetbronnen

ALEXANDER, J.C., “An Introduction to Class Action Procedure in the United States”, Stanford University, 2000,

<http://www.law.duke.edu/group/lit/papers/classactionalexander.pdf>.

BASSETT, D. L., “Just Go Away: Representation, Due Process, and Preclusion in Class Actions”,

<http://lawreview.byu.edu/archives/2009/5/1BASSETT.FIN.pdf>.

BRUGGEMAN, A. en FIERECK, S., “Bankruptcy Strategies Can Avert Class Action Crises Helping Companies Weather Litigation”,

<http://www.turnaround.org/Publications/Articles.aspx?objectID=3642>.

CABRASER, E. J. “California Class Action Classics”,

<http://www.lieffcabraser.com/pdf/20090100-ejc.pdf>.

CAROLL, S. J., “RAND STUDY FINDS MORE THAN 730,000 PEOPLE HAVE FILED ASBESTOS INJURY CLAIMS IN U.S., COSTING DEFENDANTS MORE THAN \$70 BILLION”,

<http://www.rand.org/news/press.05/05.10.html>.

DE MEYER, M., “Wetsvoorstel tot aanvulling van het Gerechtelijk Wetboek met een bepaling inzake het vorderingsrecht van consumentenorganisaties”,

<http://www.dekamer.be/FLWB/pdf/51/0124/51K0124001.pdf>.

DE WIT, J., “Gellingenwet moet slachtoffers van rampen sneller vergoeden”,

<http://www.gva.be/dekrant/experts/johndewit/gellingenwet-moet-slachtoffers-van-rampen-sneller-vergoeden.aspx>.

EBLE, T., “Rule 23, Federal Rules of Civil Procedure (with 2003 Amendments)”, 2003,

<http://www.classactionlitigation.com/rule23.html>.

EPSTEIN, R. A., “Class Actions: The need for a hard second look”, Manhattan Inst. Civ. Just. Rep. no. 4 (Mar. 2002),

http://www.manhattan-institute.org/pdf/cjr_04.pdf.

GERKENS, M., LANDUYT, R. en VAN HECKE, S., “Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek teneinde verenigingen een vorderingsrecht toe te kennen ter verdediging van collectieve belangen”,

<http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/52/0872/52K0872001.pdf>.

GINSBURG, J., <http://www.law.cornell.edu/supct/html/96-270.ZO.html>.

HAGAN, P. J., “Ortiz v. Fibreboard: Another blow to plaintiffs' classes as a means to resolve "mass tort" litigation”,
http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3968/is_199910/ai_n8871464/.

HENRY, P. en VAN HECKE, S., “wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek wat het invoeren van een collectieve procedure betreft”,
<http://www.dekamer.be/doc/flwb/pdf/52/2019/52k2019001.pdf>.

<http://elin.ugent.be>.

<http://www.jura.be>.

<http://www.jurisquare.be>.

JOLLING, J., “Van claimcultuur naar claimmanagement”,
<http://www.nyenrode.nl/facultyandresearch/Documents/Lectures/jjoling.pdf>.

LEGAL INFORMATION INSTITUTE, (1938) “Federal Rules of Civil Procedure: rule 23 a”,
Cornell University Law School,
<http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/>.

LOEN, P., “Petitie voor collectieve vordering”,
http://www.test-aankoop.be/20080501/in-het-nieuws-Attach_s520193.pdf.

MARGHEM, M.-C., “Wetsvoorstel betreffende de schadeloosstelling van slachtoffers van technologische rampen”,
<http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/52/0071/52K0071001.pdf>.

NEDERLANDSE ORDE VAN ADVOCATEN BALIE BRUSSEL, (2009), “Wijziging deontologische regels NOAB om collectieve vorderingen toe te laten en te begeleiden”, Raad van de Orde,
<http://www.classactions.nautadutilh.com/documents/More/reglement%20class%20actions%2018%205%202009.pdf>.

RAAD VOOR HET VERBRUIK, “Advies betreffende de bijzondere procedures te voorzien bij de hernieuwing van de mandaten voor de Raad voor het Verbruik en voor de kandidatuur van nieuwe organisaties binnen de Raad”,
http://www.internet-observatory.be/protection_consumer/councils/consumption/pdf_adviezen_2004/314.pdf.

RAAD VOOR HET VERBRUIK, “Advies over een voorontwerp van wet betreffende de procedures tot collectieve schadeafwikkeling”,
http://statbel.fgov.be/nl/binaries/RvV_426_action_collective_NL_29_04_2010_tcm325-101002.pdf.

STOOP, E., “OVB-wetsvoorstel betreffende de class actions”,
<http://www.advocaat.be/UserFiles/file/OVB%20wetsvoorstel%20class%20actions%2030%2009%202009%20versie%20website%20OVB.pdf>.

T. EBLE, “Rule 23, Federal Rules of Civil Procedure (with 2003 Amendments)”, 2003,
<http://www.classactionlitigation.com/rule23.html>.

VAN DAM, C. C., “Aansprakelijkheidsrecht - Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden”,
<http://www.aansprakelijkheidsrecht.com/wetteksten/evrm6.htm>.

VBO, “Witboek betreffende schadevergoedingsacties wegens schending van de communautaire mededingingsregels – Antwoorden van het VBO”,
<http://www.vbo-feb.be/index.html?file=3692>.

WALDMEIR, P., “FT. Opinie. Amerikaans rechtssysteem wars van alle logica”,
<http://users.khbo.be/lodew/Asbestaansprakelijkheid.htm>.

WERLAUFF, E., “Class actions in Denmark”,
http://www.law.stanford.edu/display/images/dynamic/events_media/Demark_Legislation.pdf.

X, “Class Action Lawsuits: What’s In It For the Lead Plaintiff?”,
http://law.freeadvice.com/litigation/class_actions/class-action-lead-plantiff.htm.

X., “Arbitrage”,
<http://www.voba.be/Page.aspx?PID=2030&MIDa=1847&lid=1>.

X., “Collateral estoppel”, Lectric Law Library,
<http://www.lectlaw.com/def/c171.htm>.

X., “De Clerck: ‘Brussel heeft rechters genoeg’”,
<http://www.hln.be/hln/nl/957/Belgie/article/detail/1063044/2010/02/04/De-Clerck-Brussel-heeft-rechters-genoeg.dhtml>.

X., “De Clerck: ‘Dendermonde heeft genoeg rechters’”,
http://www.vandaag.be/binnenland/23879_de-clerck-dendermonde-heeft-genoeg-rechters.html.

X., “Evaluatie van de Wet collectieve afwikkeling massaschade”,
<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/31762/kst-31762-1?resultIndex=1&sorttype=1&sortorder=4>.

X., “Fogarty v. The United Kingdom”, EHRM uitspraak 21 november 2001,
<http://sim.law.uu.nl/SIM/CaseLaw/hof.nsf/1d4d0dd240bfee7ec12568490035df05/198e61c523276699c1256b0c0039300d?OpenDocument>.

X., “GROENBOEK over collectief verhaal voor consumenten”,
http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/greenpaper_nl.pdf.

X., “On Petition For A Writ of Certiorari ToThe California Court Of Appeal, Second Appellate District, Division Two”,
http://www.unitedpolicyholders.org/pdfs/Fuller_Amicus.pdf.

X., “Wat doet Europa voor u?”,
http://ec.europa.eu/nederland/wat_doet_europa_voor_u/daily_life/index_nl.htm.

Wetgeving

F.R.C.P., <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/>.

K.B. 26 oktober 2007, *B.S.* 09 november 2007.

Kamerstukken TK 1991-1992, 22486., *Stb.* 1994, 391, laatst gewijzigd in *Stb.* 2000, 254.

Kamerstukken TK 2003-2004, 29414. Invoering Wet collectieve afwikkeling massaschade, *Stb.* 2005, 340 jo. 380 *Parl. St.*, 51-2943/1 en 2944/1, 28.

Subsection (f) Rule 23, <http://www.law.cornell.edu/rules/frcp/Rule23.htm>.

The Civil Rights Act, Pub.L. 88-352, 78 Stat. 241, enacted July 2, 1964.

Wet 13 april 2005 tot wijziging van diverse wettelijke bepalingen met betrekking tot het strafrecht en de strafrechtspleging, teneinde de gerechtelijke achterstand weg te werken, *B.S.* 3 mei 2005.

Wet van 06 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming, *B.S.* 12 april 2010.

Wet van 12 januari 1993 betreffende een vorderingsrecht inzake bescherming van het leefmilieu, *B.S.* 19 februari 1993.

Wet van 12 juni 1991 op het consumentenkrediet (WCK), *B.S.*, 9 juli 1991.

Wet van 14 juli 1991 op de handelspraktijken (WHPC), *B.S.*, 29 augustus 1991, *err.*, *B.S.*, 10 oktober 1991.

Wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties, *B.S.* 07 augustus 2002.

Wet van 21 april 2007 betreffende de verhaalbaarheid van de erelonen en de kosten verbonden aan de bijstand van een advocaat, *B.S.* 31 mei 2007.

Wet van 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, *B.S.* 01 juli 1921.

wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden, *B.S.*, 8 augustus 1981.

Rechtspraak

Antwerpen 13 oktober 2008, *AM* 2009/4, 384.

Arbh. Bergen 15 oktober 1990, *J.T.T.* 1991, 470.

Arbh. Luik 23 maart 1990, *Inf. R.I.Z.I.V.* 1997, 203.

Beslagr. Rb. Veurne 18 maart 1992, *A.J.T.* 1995-96, 10.

Brussel 10 oktober 1991, *T.B.B.R.* 1993, 161 met noot van A. KOHL, “De l’incidence de l’irrecevabilité de la demande principale sur la recevabilité de la demande en intervention”
Brussel 13 juni 1997, *J.T.* 1997, 781.

Cass. 11 april 1956, *Arr. Cass.* 1956, 657-569.

Cass. 11 juni 1956, *Arr. Cass.* 1956, 850-851.

Cass. 13 februari 1978, *A.C.*, 1978, 701.

Cass. 14 juni 1985, *A.C.*, 1984-85, nr. 629.

Cass. 14 oktober 2004, *N.J.W.* 2005, 373, met noot E. BREWAEYS, *Pas.* 2004, I, 1570, met conclusie van advocaat-generaal T. WERQUIN en *RABG* 2005, 233, met noot P. VANLERSBERGHE.

Cass. 16 mei 2003, *A.R.* nr. C.010473N.

Cass. 17 februari 1995, *Arr. Cass.* 1995, 187, *R.W.* 1995-96, 237.

Cass. 18 juni 1964, *Pas. I*, 1121-1125.

Cass. 18 mei 1998, *Arr. Cass.* 1998, 582.

Cass. 19 november 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 372, concl. E. KRINGS, *Pas.* 1983, I, 338 en *R.W.* 1983-84, 2029, noot J. LAENENS.

Cass. 19 oktober 1981, *A.C.*, 1981-82, nr. 127.

Cass. 2 december 1982, *Arr. Cass.* 1982-83, 454.

Cass. 2 september 2004, *R.W.* 2004, 535.

Cass. 23 februari 1989, *Arr. Cass.* 1988-89, 710.

Cass. 23 maart 1992, *A.C.*, 1991-92, nr. 389.

Cass. 24 juni 1976, *A.C.* 1976, 1053.

Cass. 24 november 1972, *Arr. Cass.* 1973, 298.

Cass. 25 november 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1348.

Cass. 25 oktober 1985, *R.W.* 1985-86, 2429, concl. E. Krings

Cass. 28 april 1986, *Arr. Cass.* 1985-86, 1155.

Cass. 28 februari 2002, *R.W.* 2002-03, 19.

Cass. 28 september 1984, *Arr. Cass.* 1984-85, 165, noot G.D.H. en *Pas.* 1985, I, 141, noot G.D.H.

Cass. 30 mei 1968, *Arr. Cass.* 1968, 1199.

Cass. 4 december 1989, *Arr. Cass.* 1989-90, 467.

Cass. 4 juli 1878, *Pass.*, 1978, I, 296.

Cass. 6 mei 1991, *J.T.T.* 1992, 66.

Cass. 8 november 2001, *R.W.* 2002-03, 1464.

Gent (7°k) 19 januari 2009, *AM* 2009/4, 384, noot J. KEUSTERMANS en T. DE MAERE, *AM* 2009/4, 388.

Grondwettelijk Hof 14 juni 2006, *B.S.* 14 augustus 2006, 40793.

Grondwettelijk Hof 19 april 2006, *B.S.* 7 juli 2006, 34165.

Hof van Justitie 5 december 2006, nrs. C-94/04 en C-202/94.

HR 13 oktober 2006, LJN: AW2077, C04/279HR (De Nederlandsche Bank/Stichting Vie d'Or).

HR 13 oktober 2006, LJN: AW2080, C04/281HR (Deloitte & Touche e.a./Stichting Vie d'Or).

HR 13 oktober 2006, LJN: AW2082, C04/286HR (Hewitt Associates e.a. /Stichting Vie d'Or).

Ortiz v. Fibreboard Corp., 527 U.S. 815 (1999).

Pol. Brugge 8 februari 2008, *T.G.R.* 2008, 209.

Rb. Charleroi 15 maart 2001, R.R/D. 2002, 176.

Rb. Dinant 5 december 1986, *J.L.M.B.* 1987, 996.

Rb. Luik 11 december 1992, *J.L.M.B.* 1993, 1420.

Rb. Mons 10 januari 1949, *Pas.* 1949, III, 84.

Rb. Namen 22 februari 1990, *J.L.M.B.* 1991, 202.

RvS, 11 september 1981, VZW Werkgroep voor milieubeheer Brasschaat, *R.W.* 1981-82, 1876, noot W. LAMBRECHTS.

U.S. Supreme Court, 12 mei 1980, *General Telephone Co. of the Northwest v. Equal Employment Opportunity Commission*, 446 U.S. 318, 330.

United States District Court for the District of Maryland, 17 oktober 1974, *American Finance System Inc. v. Harlow*, 65 F.R.D. 94, 107.

Bijlagen

**Bijlage 1: WETSONTWERP BETREFFENDE DE PROCEDURES TOT COLLECTIEVE
SCHADEAFWIKKELING**

BIJLAGE 1

WETSONTWERP BETREFFENDE DE PROCEDURES TOT COLLECTIEVE SCHADEAFWIKKELING

Hoofdstuk 1 – Algemene Bepalingen

Artikel 1. Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2. Voor de toepassing van deze wet verstaat men onder :

1° “Procedure tot collectieve schadeafwikkeling” : de gerechtelijke of minnelijke procedure die tot het herstel van een massaschade strekt;

2° “Rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling” : de gerechtelijke procedure die tot het herstel van een massaschade strekt en onderworpen is aan een toelaatbaarheidsbeslissing;

3° “Akkoord tot collectieve schadeafwikkeling” : akkoord, onderworpen aan een homologatie, dat het herstel van massaschade tot voorwerp heeft, afgesloten tussen de vertegenwoordiger van de groep en een of meerdere schuldenaars van dit herstel;

4° “Massaschade” : de som van alle individuele schade met eenzelfde oorzaak die door een groot aantal natuurlijke personen of rechtspersonen geleden wordt;

5° “Groep” : het geheel van de natuurlijke of rechtspersonen benadeeld door de massaschade die in de procedure vertegenwoordigd zijn zoals omschreven in het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling of in de toelaatbaarheidsbeslissing;

6° “Beoefening van het optierecht” : de wilsuiting om deel uit te maken van de groep in een inclusief optiesysteem of om geen deel uit te maken van de groep in een exclusief optiesysteem;

7° “Inclusief optiesysteem” : het systeem waarin enkel deel uitmaken van de groep de personen benadeeld door de massaschade die de wil hebben geuit deel uit te maken van de groep;

8° “Exclusief optiesysteem” : het systeem waarin deel uitmaken van de groep, alle personen benadeeld door de massaschade behoudens de personen die de wil hebben geuit er geen deel van uit te maken;

9° “Vertegenwoordiger” : de persoon of vereniging belast met de vertegenwoordiging van de groep overeenkomstig de bepalingen van artikel 9 en volgende van deze wet;

10° “Toelaatbaarheidsbeslissing” : de beslissing van de rechter die vaststelt dat aan de ontvankelijkheidsvoorwaarden van de rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling voldaan is;

11° “Homologatie” : de beslissing van de rechter die vaststelt dat het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling aan de wettelijke voorwaarden voldoet.

Hoofdstuk 2 – Gemeenschappelijke beginselen aan alle procedures tot collectieve schadeafwikkeling

Afdeling 1 – Ontvankelijkheidsvoorwaarden

Art. 3. In afwijking van de bepalingen van artikel 17 en 18 van het Gerechtelijk Wetboek is de procedure tot collectieve schadeafwikkeling ontvankelijk wanneer:

1° het voorwerp van de procedure het herstel van een massaschade is;

2° de vordering wordt ingesteld door een vertegenwoordiger die aan de voorwaarden van artikel 9 van deze wet voldoet ; de vordering tot homologatie van een akkoord tot collectieve schadeafwikkeling, kan eveneens door een andere partij, schuldenaar van de herstelverplichting, aan het akkoord worden ingesteld;

Afdeling 2 – Samenstelling van de groep

Art. 4. De groep is samengesteld door de benadeelde personen die hun gewoonlijke verblijfplaats in België hebben en de wil niet hebben geuit geen deel uit te maken van de groep en door de benadeelde

personen die hun gewoonlijke verblijfplaats buiten België hebben en de wil geuit hebben deel uit te maken van de groep.

Art. 5. In afwijking van artikel 4 kunnen het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling of de toelaatbaarheidsbeslissing bepalen dat de benadeelde personen die hun gewoonlijke verblijfplaats in België hebben enkel deel uit maken van de groep wanneer zij de wil om er deel van uit te maken geuit hebben.

Deze mogelijkheid dient uitdrukkelijk met redenen omkleed te worden in de toelaatbaarheidsbeslissing.

Art. 6. Elke individuele vordering, ingesteld door een lid van de groep, tegen dezelfde verweerders als de verweerders in de rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling of tegen één of meerdere partijen aan het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling, en waarvan het voorwerp en de oorzaak identiek zijn aan deze van de rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling of van het akkoord, is onontvankelijk.

Art. 7. Zonder afbreuk te doen aan artikel 15, is de beoefening van het optierecht onherroepelijk.

Art. 8. De benadeelde persoon die een individuele vordering heeft ingesteld tegen dezelfde verweerders in de rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling voor dezelfde schade of tegen dezelfde partijen aan het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling, op grond van dezelfde oorzaak, wordt geacht, bij het verstrijken van de optietermijn, haar wil geuit te hebben geen deel uit te maken van de groep indien zij, binnen deze termijn, geen conclusies tot afstand van haar individuele vordering ter griffie heeft neergelegd.

Afdeling 3 – Vertegenwoordiging van de groep

Art. 9. De Groep wordt vertegenwoordigd door één vertegenwoordiger.

Is gerechtigd als vertegenwoordiger op te treden de feitelijke vereniging of vereniging in rechte of vennootschap met sociaal oogmerk waarvan het doel of het maatschappelijk doel een rechtstreeks verband vertoont met een of meerdere schadeposten van de massaschade.

De vertegenwoordiger dient over een voldoende representativiteit en bekwaamheid te beschikken in verband met de massaschade en de betrokken groep.

De rechter bevestigt de hoedanigheid van vertegenwoordiger in de homologatie of, bij gebreke aan een akkoord, in de toelaatbaarheidsbeslissing.

Art. 10. De vertegenwoordiging wordt beëindigd wanneer de integrale toegekende schadevergoeding is uitgekeerd aan de leden van de groep overeenkomstig de modaliteiten van het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling of, bij gebreke aan een akkoord, van de beslissing van de rechter. Zij wordt tevens beëindigd door de verjaring of de uitdoving van de vordering tot schadeherstel.

De vertegenwoordiger kan, van ambtswege of op verzoek van de verwerende partij of een schuldenaar van de herstelplicht of op verzoek van een vereniging of persoon die op de hoedanigheid van vertegenwoordiger aanspraak wenst te maken, vervangen worden indien hij niet meer voldoet aan de voorwaarden van artikel 9. De vertegenwoordiger kan eveneens op eigen verzoek worden vervangen.

Het verzoek tot vervanging wordt ingeleid bij gewone brief gericht aan de griffie mits kennisgeving aan alle andere partijen bij gerechtsbrief. De griffie roept de vervanger en de partijen op bij gerechtsbrief om te verschijnen op een zitting bepaald door de rechter. De vordering strekkende tot de vervanging van de vertegenwoordiger evenals de zittingsdatum worden opgenomen in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling. De rechter doet uitspraak over de vordering tot vervanging binnen een termijn van vijftien dagen te rekenen vanaf de zittingsdatum. De beslissing van de rechter wordt in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling opgenomen.

Art. 11. De vertegenwoordiger legt één maal per jaar een omstandig verslag neer op de griffie van de rechtbank, waarin de uitvoering van het akkoord, of bij gebreke aan akkoord, van de beslissing van de

rechter, op omstandige wijze wordt uiteengezet. De neerlegging van het laatste verslag doet de verjaringstermijn van de vordering in beroepsaansprakelijkheid tegen de vertegenwoordiger lopen.

Afdeling 4 – Schadeherstel

Art. 12. Met het oog op het herstel van de massaschade kunnen de groepsleden in verschillende sub-categoriën worden onderverdeeld.

Afdeling 5 – Verjaring

Art. 13. De neerlegging van de verzoekschriften in de zin van artikel 17 en artikel 25 stuit de verjaring van de burgerlijke rechtsvordering van de leden van de groep ten aanzien van de schuldenaars van de herstellplicht en de verweerders in de rechtspleging.

Deze neerlegging schort de verjaring op van de vordering van de door de massaschade benadeelde personen op tot op de datum van verstrijken van de optietermijn. Indien de rechter overeenkomstig artikel 19 de homologatie van het akkoord weigert of beslist dat niet voldaan is aan de voorwaarden voorzien in artikel 26, § 2, wordt de verjaring beschouwd als opgeschort voor de duur te rekenen vanaf de neerlegging van het verzoekschrift tot de beslissing die de homologatie of de toelating weigert.

Afdeling 6 – Verband met andere procedures et alternatieve geschillenregeling

Art. 14. De homologatie van het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling wordt toegekend of de rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling wordt behandeld, niettegenstaande mogelijke vervolgingen, wegens dezelfde feiten, voor een strafrechterlijke rechtbank.

Art. 15. De procedure tot collectieve schadeafwikkeling doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor een deel of het geheel van de groep om deel te nemen aan een minnelijke regeling van het geschil in het kader van alternatieve geschillenregeling.

Het opstarten van een alternatieve geschillenregeling doet geen afbreuk aan de mogelijkheid voor de benadeelde personen om hun optierecht uit te oefenen en, zonder afbreuk te doen aan artikel 39, schort de procedure tot collectieve schadeafwikkeling niet op.

In geval van individuele minnelijke regeling, verliest de betrokken persoon haar hoedanigheid van groepslid.

Afdeling 7 – Register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling

Art. 16. Ter griffie van het hof van beroep wordt een bijzonder register gehouden dat betrekking heeft op de procedures tot collectieve schadeafwikkeling. Alle handelingen en beslissingen waarvan de publicatie door deze wet wordt voorgeschreven worden er in opgenomen in de drie landstalen alsook in elke andere taal die door de rechter wordt bepaald.

De Koning bepaalt de wijze van ontstaan, werking, beheer en openbaarheid van het register evenals de handelingen en beslissingen die in het register dienen te worden opgenomen, in zoverre dergelijke opname niet reeds door deze wet wordt opgelegd. De Koning bepaalt eveneens de inhoud van de handelingen en beslissingen die dient opgenomen te worden evenals de wijze van publiciteit.

Hoofdstuk 3 – Homologatie van het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling

Art. 17. § 1. Elke partij bij het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling kan de rechter vatten bij verzoekschrift teneinde de homologatie van het akkoord te bekomen. Het verzoekschrift is onderworpen aan de bepalingen van art. 1026 e.v. Gerechtelijk Wetboek. Het akkoord waarvan de homologatie wordt gevraagd wordt bij het verzoekschrift gevoegd.

§. 2. Binnen een termijn van acht dagen te rekenen vanaf de neerlegging van het verzoekschrift, bepaalt de rechter de termijn binnen dewelke elke vereniging of persoon die aanspraak maakt op de hoedanigheid van vertegenwoordiger, op straffe van verval, vrijwillig dient tussen te komen teneinde haar opmerkingen te laten gelden, overeenkomstig de bepalingen van artikel 810 e.v. Gerechtelijk Wetboek.

§.3. Het verzoekschrift, het akkoord en de beslissing van de rechter die de termijn voor de tussenkomst bepaalt worden in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling opgenomen.

Art. 18. Het hof van beroep controleert of het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling op duidelijke en volledige wijze ten minste volgende elementen bevat :

1° De gedetailleerde beschrijving van de massaschade die het voorwerp uitmaakt van het akkoord;

2° De beschrijving van de groep en, desgevallend, van de verschillende sub-categoriën evenals een zo precies mogelijke bepaling van het aantal benadeelde personen die lid van de groep zouden kunnen worden;

3° De voornaam, naam en domicilie en, desgevallend, de hoedanigheid, van de vertegenwoordiger van de groep, evenals, desgevallend, de lijst van de leden van de vereniging en de woonstkeuze bij één van de leden voor het geval van een feitelijke vereniging ;

4° De voornaam, naam en domicilie van de schuldenaars van de herstelplicht;

5° De optiesystemen die weerhouden werden;

6° De termijn en de modaliteiten voor de uitoefening van het optierecht. Deze termijn is minimum 30 kalenderdagen en maximum 6 maand te rekenen vanaf de dag van opneming door de rechter van het gehomologeerd akkoord in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling;

7° De verbintenis tot schadeherstel evenals de uitvoeringsmodaliteiten. Indien het schadeherstel bij equivalent plaats vindt kan het bedrag van de schadevergoeding berekend worden middels een individuele of een globale berekening, voor alle of voor bepaalde categoriën van de groep; 8° De garanties die desgevallend door de schuldenaar dienen geleverd te worden;

9° De procedure tot herziening van het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling in het geval nieuwe al dan niet voorzienbare schade na de homologatie van het akkoord zou optreden. Indien het akkoord geen herzieningsmethode voorziet zijn de leden niet gebonden voor elke nieuwe schade of voor elke onvoorzienbare schadeverergering die zich na de homologatie voordoet;

10° De wijze waarop het akkoord dient bekend gemaakt te worden evenals de verdeling van de kosten hiervan.

Art. 19. De rechter weigert de homologatie van het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling toe te kennen wanneer :

1° Aan de voorwaarden van de artikelen 3 en 18 van deze wet niet voldaan is;

2° Het schadeherstel dat aan de groep of aan bepaalde leden wordt toegekend kennelijk onredelijk is;

3° De wijzen van bekendmaking van het akkoord onvoldoende zijn.

Art. 20. De rechter kan, alvorens uitspraak te doen, de partijen uitnodigen het akkoord aan te vullen of te verbeteren.

Art. 21. De beslissing die de homologatie toekent bepaalt de wijzen van bekendmaking van het akkoord. Het akkoord tot collectieve schadeafwikkeling en de homologatie worden in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling opgenomen.

Art. 22. De homologatie sorteert de gevolgen van een vonnis overeenkomstig artikel 1043 Ger.W.

Art. 23. § 1. De bekendmaking van het gehomologeerd akkoord in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling doet de optietermijn lopen. De groep is definitief samengesteld bij het verstrijken van deze optietermijn.

§ 2. De homologatie van het akkoord maakt dit bindend ten aanzien van en ten gunste van de personen die overeenkomstig de bepalingen van artikelen 4 en 5 van deze wet lid worden van de groep.

§ 3. Is echter niet gebonden door het akkoord de persoon die, niettegenstaande zij deel uitmaakt van de groep, aantoonbaar geen kennis te hebben genomen en redelijkerwijze geen kennis te hebben kunnen nemen van de homologatie tijdens de optietermijn.

Art. 24. Noch het afsluiten van een akkoord tot collectieve schadeafwikkeling, noch de homologatie van dergelijk akkoord kunnen als een bekentenis van aansprakelijkheid of van fout in hoofde van de schuldenaars van de herstellplicht beschouwd worden.

Hoofdstuk IV – De rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling Afdeling 1 – Inleiding van de vordering in collectieve schadeafwikkeling

Art. 25. § 1. De rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling wordt ingeleid door een verzoekschrift dat aan de griffie van de rechtbank wordt gericht of aldaar wordt neergelegd. Onverminderd de toepassing van de bepalingen van deze wet, is het verzoekschrift onderworpen aan de bepalingen van artikelen 1034bis e.v. Gerechtelijk Wetboek.

§ 2. Het verzoekschrift bevat :

1° De omschrijving van de massaschade die het voorwerp uitmaakt van de vordering;

2° De beschrijving van de groep voor rekening van dewelke de vertegenwoordiger wenst te handelen en, wanneer mogelijk, een benadering van het aantal benadeelde personen;

3° De nodige informatie om aan te tonen dat aan de ontvankelijkheidsvoorwaarden van artikel 3 van deze wet voldaan is;

4° De naam, voornaam, domicilie en desgevallend de hoedanigheid van de vertegenwoordiger evenals, in het geval van een feitelijke vereniging, de lijst van de leden van de vereniging en de woonstkeuze die bij één van de leden wordt gedaan;

5° De naam, voornaam en domicilie van de verweerder of verweerders tegen wie de procedure in collectieve schadeafwikkeling gericht is.

6° De handtekening van een advocaat.

§ 3. Indien de vermeldingen van het verzoekschrift onvolledig zijn wordt de rechter binnen de acht dagen de verzoekende partijen uit het verzoekschrift te vervolledigen.

§ 4. De verzoekende partijen en de verwerende partijen worden door de griffier opgeroepen bij gerechtsbrief om te verschijnen, binnen de 15 dagen, op de zitting bepaald door de rechter. Een afschrift van het verzoekschrift wordt bij de oproeping bijgevoegd.

§ 5. Het verzoekschrift wordt opgenomen in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling. Het register vermeldt de datum van de zitting die door de rechter wordt bepaald.

§ 6. Elke persoon of vereniging die meent aanspraak te kunnen maken op de hoedanigheid van vertegenwoordiger kan vrijwillig tussenkomen overeenkomstig de bepalingen van de artikelen 810 e.v. Gerechtelijk Wetboek, op straffe van verval, uiterlijk op de zitting, met het oog op haar aanstelling als vertegenwoordiger of op de betwisting van de hoedanigheid de vertegenwoordiger.

Afdeling 2 - Toelatingsfase

Art. 26. § 1. Op de zitting zoals voorzien in artikel 25, § 4, bepaalt de rechter, overeenkomstig de bepalingen van artikel 747. §§ 1 tot § 3 Gerechtelijk Wetboek de conclusiekalender evenals een zittingsdatum enkel met betrekking tot de punten waarvan sprake in §§ 2 en 3.

§ 2. De rechter gaat na of:

1° de ontvankelijkheidsvoorwaarden voorzien in artikel 3 vervuld zijn;

2° het instellen van een procedure in collectieve schadeafwikkeling meer geëigend voorkomt dan een gemeenrechtelijke procedure.

§ 3. De toelaatbaarheidsbeslissing bevat op duidelijke en volledige wijze :

1° De gedetailleerde beschrijving van de massaschade die het voorwerp uitmaakt van de vordering;

2° De beschrijving van de groep en, desgevallend, van de verschillende sub-categoriën evenals een zo precies mogelijke bepaling van het aantal benadeelde personen die lid van de groep zouden kunnen worden;

3° De voornaam, naam en domicilie en, desgevallend, de hoedanigheid, van de vertegenwoordiger en, in het geval van een feitelijke vereniging, de lijst van de leden van de vereniging evenals de woonstkeuze die bij één van de leden wordt gedaan;

4° De voornaam, naam en domicilie van de verwerende partijen tegen wie de vordering in collectieve schadeafwikkeling werd ingesteld;

5° De optiesystemen die weerhouden werden;

6° De termijn en de modaliteiten voor de uitoefening van het optierecht. Deze termijn is minimum 30 kalenderdagen en maximum 6 maand te rekenen vanaf de dag van opneming van de toelaatbaarheidsbeslissing in het register van procedures tot collectieve schadeafwikkeling. De rechter kan evenwel, desgevallend, haar beslissing m.b.t. de termijn en de modaliteiten van het optierecht aanhouden en onderzoeksmaatregelen bevelen die zij noodzakelijk acht met het oog op de bepaling van het antwoord op deze vragen;

7° De wijze waarop de toelaatbaarheidsbeslissing dient bekend gemaakt te worden evenals de verdeling van de kosten hiervan;

8° Elke andere informatie die de rechter nuttig acht.

9° Overeenkomstig artikel 747, § 2, Gerechtelijk Wetboek, de termijnen voor de instaatstelling en de beslechting van de zaak, rekening houdend met de optietermijn.

Afdeling 3. – Opties

Art. 27. De optietermijn loopt vanaf de dag volgend op de dag waarop de toelaatbaarheidsbeslissing in het register van procedures van collectieve schadeafwikkeling is opgenomen. De groep is definitief samengesteld bij het verstrijken van de optietermijn.

Afdeling 4 – Incidenten

Art. 28. In afwijking van artikel 807 van het Gerechtelijk Wetboek mag de vertegenwoordiger de vordering in collectieve schadeafwikkeling niet meer uitbreiden, noch wijzigen na de toelaatbaarheidsbeslissing.

Art. 29. In afwijking van de bepalingen van artikel 14 en artikel 810 van het Gerechtelijk Wetboek mag de verweerder enkel een tegenvordering instellen op grond van het tergend en roekeloos karakter van de vordering tot collectieve schadeafwikkeling. Deze tegenvordering mag enkel tegen de vertegenwoordiger worden ingesteld.

Art. 30. Bij afwijking van artikel 812 van het Gerechtelijk Wetboek zijn vorderingen in tussenkomst enkel ontvankelijk in de mate zij geen veroordeling beogen.

Art. 31 § 1. In afwijking van de artikelen 566 en 856, 2de lid van het Gerechtelijk Wetboek en onverminderd de toepassing van artikel 8, mogen een vordering in collectieve schadeafwikkeling en een individuele vordering tot schadeherstel niet worden samengevoegd op grond van samenhang.

§ 2. Eens de toelaatbaarheidsbeslissing is uitgesproken mag geen vordering meer ingesteld worden tegen dezelfde verwerende partijen met eenzelfde voorwerp en eenzelfde oorzaak.

Art. 32. Bij afwijking van de artikelen 820 tot 822 van het Gerechtelijk Wetboek, is een afstand van geding, van de vordering of van een procedurehandeling door de groep enkel geoorloofd mits toelating van de rechter.

Afdeling 5 – Beslissing over de grond van de zaak

Art. 33, § 1. De beslissing die de vordering in collectieve schadeafwikkeling inwilligt bepaalt de inhoud en de uitvoeringsmodaliteiten van het herstel. Wanneer het herstel plaats vindt bij equivalent, kan de rechter het toegekende bedrag op individuele wijze of op globale wijze, voor het geheel of bepaalde categoriën van de groep bepalen.

§. 2. In elk geval bepaalt de rechter de modaliteiten van het herstel of van de betaling. Wanneer het herstel plaats vindt bij equivalent is de vertegenwoordiger belast met de verdeling van de vergoeding onder de groepsleden in overeenstemming met de beslissing van de rechter. De rechter kan evenwel, ambtshalve of op verzoek van de vertegenwoordiger of van elke andere partij, beslissen dat de verdeling van de vergoeding zal waargenomen worden door een vereffenaar ingeschreven op een lijst die door de Koning bepaald.

Art. 34. De beslissing is binden ten aanzien van alle groepsleden, uitgezonderd ten aanzien van de persoon die, niettegenstaande het feit dat zij deel uitmaakt van de groep, aantoonde dat zij geen kennis had, en redelijkerwijze kon hebben, van het bestaan van een toelatingsbeslissing tijdens de optietermijn.

Art. 35. De beslissing bepaalt de wijzen waarop zij bekendgemaakt zal worden evenals de partijen die de kosten van bekendmaking dienen te dragen. De beslissing wordt in elk geval opgenomen in het register van collectieve schadeafwikkeling.

Afdeling 6 – Verhaal

Art. 36. De beslissingen van de rechter zijn niet vatbaar voor verzet wanneer de gerechtsbrief die het verzoekschrift ter kennis brengt werd afgeleverd aan de bestemming of op zijn woonplaats zoals voorzien in de artikelen 33, 35 en 39 van het Gerechtelijk Wetboek.

Art. 37. Artikel 1068, 1° lid van het Gerechtelijk Wetboek is niet van toepassing op het hoger beroep dat wordt ingesteld tegen de toelaatbaarheidsbeslissing in de zin van artikel 26.

Het voorwerp van het hoger beroep ingesteld tegen de toelaatbaarheidsbeslissing is beperkt tot de naleving van de voorwaarden van artikel 26, § 2.

Het hof van beroep doet uitspraak overeenkomstig de termijnen en de vormvereisten van artikel 1066 van het Gerechtelijk Wetboek.

Het arrest is niet vatbaar voor een voorziening in cassatie.

Art. 38. De uitspraak in de zin van artikel 33 is, behoudens andersluidende beslissing van de rechtbank, uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder mogelijkheid tot borgstelling.

Hoofdstuk V – Akkoord tot collectieve schadeafwikkeling in het kader van de rechtsvordering

Art. 39. Elke partij bij de rechtsvordering tot collectieve schadeafwikkeling kan, op eenvoudig verzoek gericht tot de griffie, de opschorting van de rechtsvordering tot collectieve schadeafwikkeling vragen teneinde een akkoord tot collectieve schadeafwikkeling te bekomen.

De rechter hoort de vertegenwoordiger van de groep en de verwerende partij alvorens uitspraak te doen over het verzoek tot opschorting.

De rechter bepaalt de duur van opschorting van de procedure en stelt de zaak uit naar de eerstvolgende nuttige datum na het verstrijken van deze termijn. De opschorting kan worden toegekend voor een maximum termijn van zes maanden, dewelke één maal hernieuwd kan worden.

Art. 40. De beslissing van opschorting wordt in het register van procedures van collectieve schadeafwikkeling opgenomen en schort de optietermijn voorzien onder artikel 26, § 3, 6° evenals alle andere proceduretermijnen op.

Art. 41. De partijen mogen, op gemeenschappelijk verzoek, beroep doen op de diensten van een derde met het oog op een betere onderhandeling.

Art. 42. Ten laatste op de zitting voorzien in artikel 39, 3 lid, informeren partijen de rechter over het resultaat van de onderhandelingen.

Indien de partijen een akkoord bereikt hebben, wordt dit akkoord gehomologeerd door de rechter onder dezelfde voorwaarden en overeenkomstig dezelfde procedure zoals uiteengezet in hoofdstuk III van deze wet.

Bij gebreke aan akkoord bij het verstrijken van de termijn bepaald door de rechter kunnen de partijen om een bijkomende opschorting verzoeken of verzoeken dat de rechtsvordering in collectieve schadeafwikkeling wordt voortgezet. In dit laatste geval wordt de opschorting van de termijnen vermeld in artikel 39 beëindigd.

Art. 43. De rechter blijft gevat gedurende de periode van opschorting en kan op elk ogenblik elke maatregel nemen die het nodig acht. Op verzoek van één van de partijen kan de rechter eveneens de opschorting beëindigen voor het verstrijken van de periode voorzien in artikel 39, 3de lid.

Hoofdstuk VI. – Verdeling van de schadevergoeding tussen de leden van de groep

Art. 44. Het akkoord of de beslissing kunnen bepalen dat de bedragen die onder een bepaald minimum bedrag liggen niet worden verdeeld onder de leden gelet op de te hoge verdelingskosten in verhouding tot het bedrag toegekend aan elk lid. De Koning bepaalt de bestemming van deze bedragen.

Art. 45. De rechter kan de termijn vastleggen waarna de reeds betaalde maar nog niet opgevorderde bedragen dienen teruggestort te worden aan de verwerende partij.

Art. 46. De rechter blijft gevat tot de algehele uitvoering van het schadeherstel dat verschuldigd is aan de leden van de groep krachtens het gehomologeerd akkoord of de beslissing die uitspraak doet over de rechtsvordering tot collectieve schadeafwikkeling. De zaak kan door elke belanghebbende persoon op elk ogenblik bij eenvoudig schrijven gericht aan of neergelegd ter griffie terug voor de rechter worden gebracht.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.